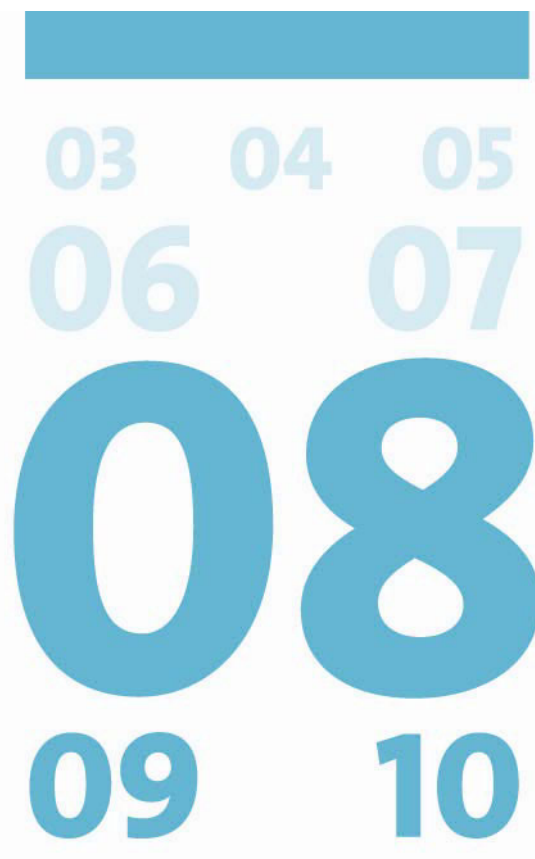

Gemeente Op Maat 2006

Tilburg

Verklaring der tekens

.	= gegevens ontbreken
*	= voorlopig cijfer
x	= geheim
–	= nihil
–	= (indien voorkomend tussen twee getallen) tot en met
0 (0,0)	= het getal is kleiner dan de helft van de gekozen eenheid
niets (blank)	= een cijfer kan op logische gronden niet voorkomen
2005–2006	= 2005 tot en met 2006
2005/2006	= het gemiddelde over de jaren 2005 tot en met 2006
2005/'06	= oogstjaar, boekjaar, schooljaar enz., beginnend in 2005 en eindigend in 2006
2003/'04–2005/'06	= oogstjaar, boekjaar enz., 2003/'04 tot en met 2005/'06

In geval van afronding kan het voorkomen dat de som van de totalen afwijkt van het totaal.

Colofon

Uitgever

Centraal Bureau voor de Statistiek
Prinses Beatrixlaan 428,
2273 XZ Voorburg

tweede helft van 2008:

Henri Faasdreef 312,
2492 JP Den Haag

Inlichtingen

Tel. (088) 570 70 70
Fax (070) 337 59 94
Via contactformulier: www.cbs.nl/infoservice

Internet

www.cbs.nl
www.cbs.nl/gom

ISBN: 978-90-357-1648-3
Kengetal: A-127

© Centraal Bureau voor de Statistiek, Voorburg/Heerlen, 2008.
Verveelvoudiging is toegestaan, mits het CBS als bron wordt vermeld.

Inhoud

Leeswijzer	5
1 Bevolking	6
1.1 Aantal inwoners	6
1.2 Samenstelling	6
1.3 Veranderingen	11
2 Onderwijs	13
2.1 Primair onderwijs	13
2.2 Voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs	13
2.3 Hbo en wo	14
3 Bouwen en wonen	16
3.1 Woonruimtenvoorraad	16
3.2 Nieuwbouwwoningen	17
3.3 Waarde onroerende zaken	18
4 Arbeid en sociale zekerheid	19
4.1 Arbeid	19
4.2 Sociale zekerheid	20
5 Bedrijfsvestigingen en landbouw	23
5.1 Bedrijfsvestigingen	23
5.2 Landbouw	23
5.3 Productie van mest en mineralen	25
6 Verkeer en vervoer	26
6.1 Vervoermiddelen	26
6.2 Verkeersongevallen	26
6.3 Lengte van wegen	27
7 Oppervlakte, dichtheden en bodemgebruik	28
7.1 Oppervlakte	28
7.2 Dichtheden	28
7.3 Bodemgebruik	29
8 Regionale indelingen 2006	31
8.1 Gemeentelijke indeling 2006	31
8.2 StatLine-publicatie 'Gebieden in Nederland'	34
9 Kerncijfers wijken en buurten	36
10 Gemeentelijke cijfers op de CBS-website	53
10.1 Databank StatLine	53
10.2 Kaarten regionale indelingen	57
10.3 Kaarten wijk- en buurtindeling	58
10.4 Sociale zekerheid-Op-Maat	59
Lijst van gebruikte begrippen	60
Enkele gebruikte afkortingen	72
Aan deze publicatie werkten mee	72

Leeswijzer

De publicatie *Gemeente Op Maat 2006* is de gemeentelijke overzichtspublicatie van het Centraal Bureau voor de Statistiek (CBS). Voor elke gemeente die op de peildatum 1 januari 2006 bestond, is een publicatie samengesteld. Per afzonderlijke gemeente bevat *Gemeente Op Maat 2006* een selectie uit de veelheid aan CBS-statistieken. Deze informatie vindt u in hoofdstukken 1 tot en met 7. Hier worden de gemeentelijke uitkomsten steeds vergeleken met provinciale en nationale cijfers.

Hoofdstuk 8 beschrijft tot welke regionale indelingen de gemeente behoort, zoals arrondissement, brandweergebied of politieregio. Nieuw in dit hoofdstuk is een uitleg over de gebruiksmogelijkheden van deze gebiedsindelingen.

Informatie over de wijken en buurten in de gemeente is opgenomen in hoofdstuk 9. Hier vindt u ook informatie over het bekijken van CBS-buurtgegevens via Google Earth. Dit is een nieuwe manier voor het raadplegen van CBS-cijfers over buurten. Nog recenter is www.cbsinuwbuurt.nl, waarop u ook buurtcijfers kunt bekijken.

In hoofdstuk 10 vindt u een toelichting op alle gemeentelijke informatie op de CBS-website waarover het CBS beschikt. Deze kunt u terugvinden in StatLine, de elektronische databank van het CBS.

Alle gegevens in deze *Gemeente Op Maat* kunnen daar ook worden geraadpleegd. Ze staan in drie publicaties: *Regionale Kerncijfers Nederland*, *Kerncijfers Wijken en Buurten en Gebieden in Nederland*. Hier kunt u tevens recentere cijfers vinden die zijn verschenen na het samenstellen van deze publicatie.

Eind vorig jaar is de publicatie *Leven in Nederland* verschenen. Deze publicatie is ontstaan uit een samenwerking van het CBS en de Vereniging van Nederlandse Gemeenten (VNG). *Leven in Nederland* bevat ook een grote hoeveelheid statistische gegevens op gemeentelijk niveau. In een aantal essays worden de cijfers nader geïnterpreteerd. Voor het eerst zijn daarmee gemeentelijke statistieken gekoppeld aan essays over actuele, centrale thema's binnen het lokaal bestuur. De publicatie is verkrijgbaar op de websites van het CBS (onder dossiers/Nederland regionaal) en de VNG (www.vng.nl).

1. Bevolking

1.1 Aantal inwoners

Aantal inwoners weinig toegenomen

Op 1 januari 2006 telde Nederland ruim 16,33 miljoen inwoners, een kleine 29 duizend meer dan een jaar eerder. Dit komt neer op een groei van slechts 0,18 procent. Begin 2006 waren er 458 gemeenten in Nederland, waarvan 25 met meer dan 100 duizend inwoners. In deze 25 gemeenten woonden in totaal 5,14 miljoen inwoners. In de vier grootste gemeenten samen woonden 2,09 miljoen inwoners. Daarnaast waren er 212 gemeenten met minder dan 20 duizend inwoners en 64 met minder dan 10 duizend inwoners. Het gemiddeld inwonertal per gemeente lag op 35,7 duizend. De grootste provincie, Zuid-Holland met 3,46 miljoen inwoners, was bijna 10 keer zo groot als de kleinste provincie, Flevoland.

Stedelijkheid

Op 1 januari 2006 woonde 40 procent van de bevolking in een weinig tot niet stedelijke omgeving. Volgens de CBS-definitie is dit een gebied met maximaal 1 000 adressen per vierkante kilometer. In 1997 woonde nog bijna 43 procent van de bevolking in dit type omgeving. In 147 gemeenten, met in totaal 1,9 miljoen inwoners, woonde de gehele bevolking in een weinig tot niet stedelijke omgeving. In de 25 gemeenten met meer dan 100 duizend inwoners woonde 11 procent van de bevolking in een weinig tot niet stedelijke omgeving.

In een sterk tot zeer sterk stedelijke omgeving (meer dan 1 500 adressen per vierkante kilometer) woonde 42 procent van de bevolking. In totaal waren er elf gemeenten (met 2,5 miljoen inwoners) waar meer dan 90 procent van de bevolking in een sterk tot zeer sterk stedelijke omgeving woonde. Negen hiervan liggen in de provincie Zuid-Holland. In 269 gemeenten kwam dit soort omgeving niet voor.

1.2 Samenstelling

Leeftijd

In de leeftijdsopbouw van een bevolking zijn trends uit het verleden te herkennen. Zo zijn de 5-jaars leeftijdsgroepen in de leeftijden 35 tot 60 relatief groot. De mensen van deze leeftijd zijn geboren tussen 1947 en 1971. In deze periode (van na de Tweede Wereldoorlog tot eind jaren zestig) vond de 'baby boom' plaats, een verschijnsel dat samen ging met zeer hoge geboorteaantallen. De groep mensen die geboren zijn in deze periode staan ook wel bekend als de 'babyboomers'.

Tabel 1.1
Bevolking, 1 januari 2006

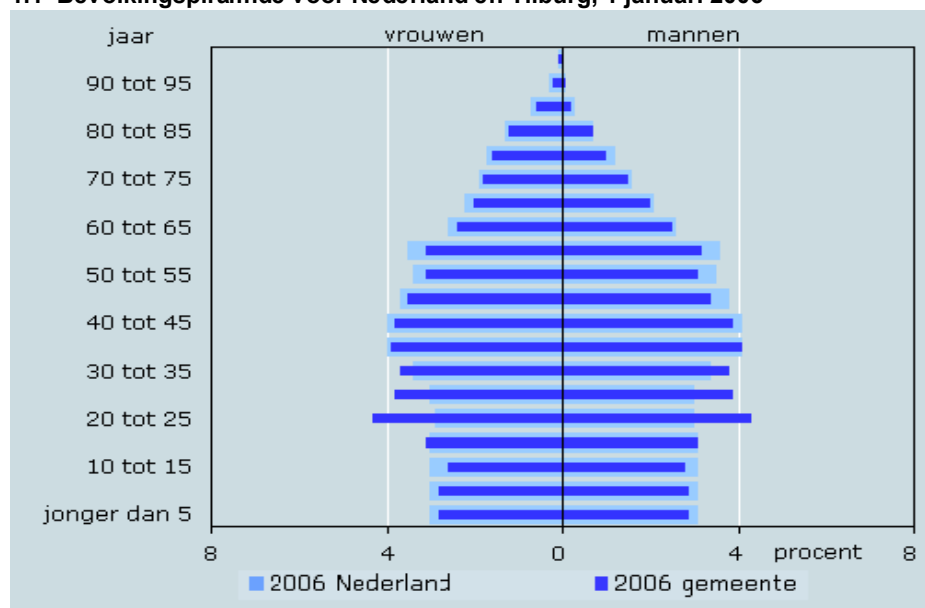
	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Bevolking	200 380	2 415 946	16 334 210
mannen	99 067	1 205 186	8 077 407
vrouwen	101 313	1 210 760	8 256 803

Tabel 1.2
Inwoners naar stedelijkheid, 1 januari 2006

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Zeer sterk stedelijk gebied	86 640	240 370	3 141 750
Sterk stedelijk gebied	55 460	522 870	3 732 860
Matig stedelijk gebied	30 460	518 940	2 932 320
Weinig stedelijk gebied	22 990	612 040	3 193 260
Niet stedelijk gebied	4 830	521 720	3 334 030

De 'baby boom' werd opgevolgd door de 'baby bust', een zeer sterke geboortedaling die plaatsvond tijdens de jaren zeventig. Deze daling maakte deel uit van een proces dat de 'tweede demografische transitie' wordt genoemd. In de afnemende grootte van de leeftijdsgroepen 25 tot 30 en 30 tot 35 jaar is dit verschijnsel terug te zien.

1.1 Bevolkingspiramide voor Nederland en Tilburg, 1 januari 2006

Gebruikelijk is de Nederlandse bevolking wat leeftijd betreft op te delen in drie groepen: de bevolking jonger dan 20 jaar, de bevolking van 20 tot en met 64 jaar en de bevolking van 65 jaar en ouder.

In 2006 was ruim 24 procent van de Nederlandse bevolking jonger dan 20 jaar (4 miljoen personen). Er waren 8 gemeenten waar dit percentage onder de 20 lag en 12 met een percentage boven de 30. Met bijna 30 procent had de provincie Flevoland het grootste aandeel jongeren, 5,5 procent meer dan het landelijk gemiddelde. Daarbij lag dit aandeel in Zeewolde boven de 33 procent en in Urk zelfs boven de 41 procent. In Limburg lag het aandeel jongeren daarentegen 2 procent lager dan gemiddeld. In 32 van de 48 gemeenten in deze provincie lag dit percentage onder het landelijk gemiddelde.

De leeftijdsgroep 20 tot 65 jaar (ook wel aangeduid als de productieve leeftijdsgroep) bestond op 1 januari 2006 uit 10 miljoen personen, ruim 61 procent van de totale bevolking. In tien gemeenten lag dit percentage onder de 55. In Rozendaal was deze groep met 51 procent relatief het kleinst. In negen gemeenten was meer dan 65 procent van de bevolking van deze leeftijd.

De groep 65-plussers (2,3 miljoen personen) maakte in totaal ruim 14 procent uit van de Nederlandse bevolking. In Zeeland was dit percentage met ruim 17 het hoogst en in Flevoland met minder dan 9 het laagst. Er waren maar 9 gemeenten waar minder dan 10 procent van de bevolking 65 jaar of ouder was.

Tabel 1.3
Bevolking naar leeftijd, 1 januari 2006

Bevolking	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Bevolking	200 380		2 415 946		16 334 210	
jonger dan 5 jaar	11 689	5,8	141 122	5,8	988 152	6,0
5 tot 10 jaar	11 426	5,7	147 783	6,1	998 577	6,1
10 tot 15 jaar	10 905	5,4	149 582	6,2	997 855	6,1
15 tot 20 jaar	12 539	6,3	145 826	6,0	991 042	6,1
20 tot 25 jaar	17 272	8,6	137 470	5,7	964 744	5,9
25 tot 45 jaar	61 789	30,8	693 908	28,7	4 739 793	29,0
45 tot 65 jaar	48 789	24,3	656 219	27,2	4 323 588	26,5
65 tot 80 jaar	19 626	9,8	268 221	11,1	1 743 443	10,7
80 jaar of ouder	6 345	3,2	75 815	3,1	587 016	3,6

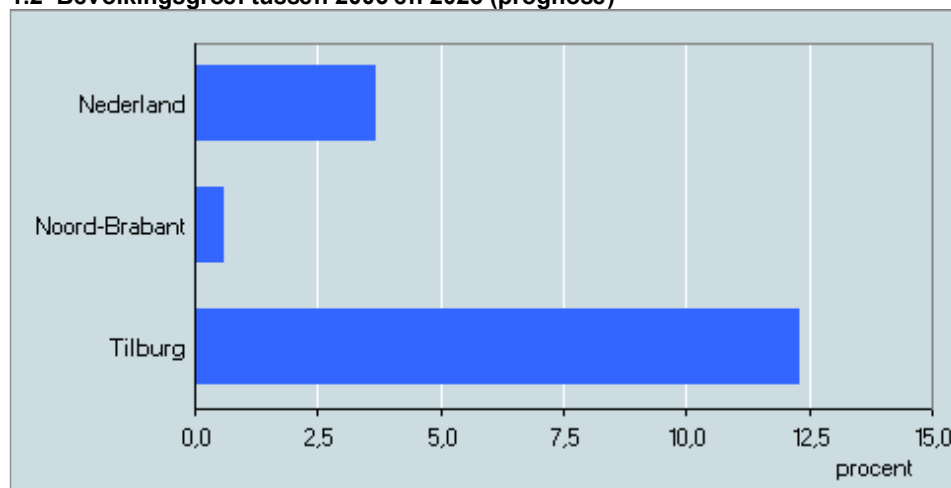
Het aandeel bevolking ouder dan 65 was het kleinst in de gemeenten Almere en Urk (7,1 en 6,8 respectievelijk). In 18 gemeenten lag dit percentage boven de twintig. In de gemeente Laren was dit percentage 65-plussers met 26,4 het hoogst. In totaal waren er 587 duizend personen van 80 jaar of ouder in Nederland, 3,6 procent van de totale bevolking. Van de bevolking in Flevoland was slechts 2,1 procent 80 jaar of ouder (7,6 duizend personen) en in Zeeland lag dit aandeel op 4,8 procent (18,2 duizend personen).

Regionale bevolkingsprognose

Volgens de regionale bevolkingsprognose van het CBS en het RPB uit 2006 zal de totale Nederlandse bevolking in 2025 zijn toegenomen met ongeveer 600 duizend ten opzichte van 2006. Er worden dan naar verwachting 16,9 miljoen mensen in Nederland. Deze toename zal echter niet in alle leeftijdsgroepen op eenzelfde manier plaatsvinden. De verwachting is dat landelijk de groep jongeren tot 20 jaar met 260 duizend zal afnemen en de productieve leeftijdsgroep met ruim 300 duizend. De groep 65-plussers zal echter sterk groeien met 1,17 miljoen.

Regionaal zijn er grote verschillen in de ontwikkeling van de bevolking. Zo zal de bevolking van Flevoland met bijna 25 procent toenemen. Dit is ook de enige provincie waar de bevolking in alle leeftijdsgroepen nog zal groeien. De grootste bevolkingsafname zal plaatsvinden in Limburg: hier daalt de totale bevolking met 7 procent. Daarbij zal het aantal jongeren met 19 procent afnemen en de potentieel productieve leeftijdsgroep met bijna 16 procent.

1.2 Bevolkingsgroei tussen 2006 en 2025 (prognose)

Bron: CBS/RPB, 2006

In grote gemeenten meer vrouwen

Op 1 januari 2006 lag het aantal vrouwen in Nederland 180 duizend hoger dan het aantal mannen. In alle 5-jaars leeftijdsgroepen onder de 65 jaar waren er echter meer mannen dan vrouwen. Bij de 65-plussers was de situatie omgekeerd: van deze groep was in totaal 58 procent vrouw. Onder de bevolking van 85 jaar en ouder was dat zelfs 73 procent.

In totaal woonden in 58 procent van de gemeenten meer vrouwen dan mannen. Van de 25 gemeenten met meer dan 100 duizend inwoners waren er maar twee met meer mannen dan vrouwen: de gemeenten Eindhoven en Enschede.

Demografische druk

De demografische druk geeft de verhouding weer van de som van het aantal personen van 0 tot 20 jaar en 65 jaar of ouder tot de potentieel productieve leeftijdsgroep van 20 tot 65 jaar. Op 1 januari 2006 lag deze verhouding op 62,9 procent. De demografische druk is de som van de 'groene druk' en de 'grijze druk'. Deze waren voor de Nederlandse bevolking respectievelijk 39,6 en 23,2 procent. Al sinds het begin van de jaren 90 is de demografische druk redelijk stabiel in Nederland, circa 62 procent. Hierachter gaat echter een verder afnemende groene druk en een steeds toenemende grijze druk schuil.

Van alle provincies had Noord-Holland met 59,3 procent de laagste demografische druk en Zeeland met 69,3 procent de hoogste. In de laatstgenoemde provincie is vooral de grijze druk erg hoog. Volgens de bevolkingsprognoses zal de demografische druk toenemen naar 74,2 procent in 2025. In Limburg, Zeeland en Drenthe ligt de grijze druk dan ruim boven de 40 procent.

De gemeente Groningen had in 2006 met 45,1 procent de laagste demografische druk van het land en de laagste groene druk. Dit komt door de grote groep studenten in deze gemeente die ervoor zorgt dat de leeftijdsgroep 20 tot 30 relatief ruim is vertegenwoordigd. De grootste demografische druk kwam voor in de gemeente Rozendaal met 94,8 procent. Hier waren de groene en grijze druk respectievelijk 45,7 procent en 49,2 procent.

Burgerlijke staat

Van de totale bevolking van 15 jaar en ouder was 33,8 procent ongehuwd (nooit gehuwd geweest) en 52,2 procent gehuwd. In 1995 was het aandeel ongehuwd nog 31,0 procent en dit aandeel is sindsdien constant toegenomen. Het percentage gescheiden inwoners is toegenomen van 5,8 in 1995 naar 7,5 in 2006. Het percentage verweduwd personen is licht afgenomen van 7,0 in 1995 tot 6,6 in 2006.

In 153 gemeenten was meer dan 60 procent van de bevolking van 15 jaar en ouder gehuwd. In zes gemeenten was meer dan 10 procent van de inwoners van 15 jaar en ouder gescheiden. Deze gemeenten waren Zandvoort, Amsterdam, 's-Gravenhage, Rotterdam, Heerlen en Lelystad. In Groningen, Utrecht en Amsterdam was meer dan de helft van de inwoners ongehuwd.

Niet-westerse allochtoon relatief jong

Op 1 januari 2006 telde Nederland 3,15 miljoen inwoners met een buitenlandse achtergrond. Dit komt neer op 19 procent van de totale bevolking. Van hen waren 1,72 miljoen van niet-westerse herkomst en 1,43 miljoen van westerse herkomst.

In de provincies Noord- en Zuid-Holland en Flevoland had ruim een kwart van de bevolking een buitenlandse achtergrond. Het aandeel allochtonen met een niet-westerse achtergrond lag in deze provincies respectievelijk op 16,0, 17,0 en 17,2 procent.

In de provincie Limburg was 14,4 procent van de totale bevolking allochtoon van westerse herkomst en 5,2 procent van niet-westerse herkomst. De gemeente Vaals in Limburg had op 1 januari een bevolking die voor 50,5 procent uit allochtonen bestond en was daarmee de enige gemeente in Nederland waar autochtonen in de minderheid waren. Hierbij was slechts 3,2 procent van de inwoners van niet-westerse afkomst. Het gaat hier namelijk voor een groot deel om Duitsers en Belgen.

Tabel 1.4
Demografische druk, 1 januari 2006

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Druk per 100 personen van 20-64 jaar	56,7	62,4	62,9
groene druk (19 jaar of jonger)	36,4	39,3	39,6
grijze druk (65 jaar of ouder)	20,3	23,1	23,2

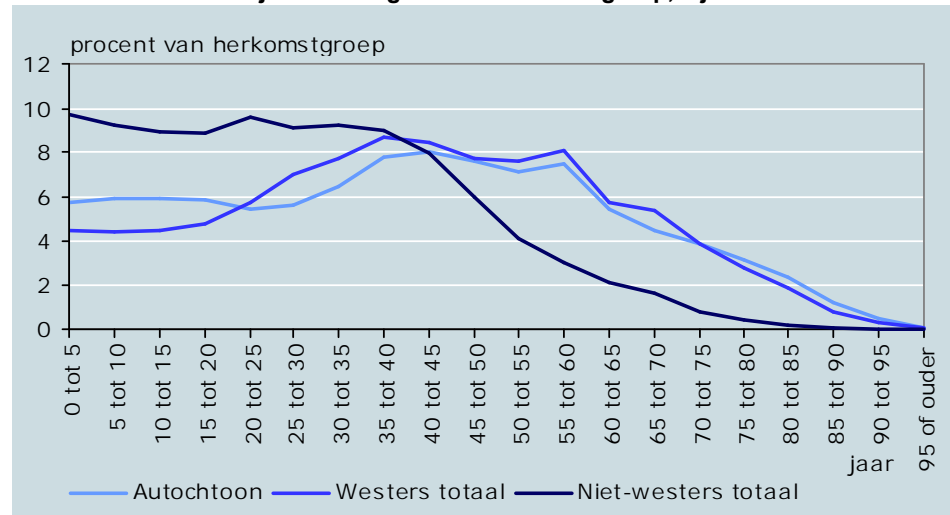
Tabel 1.5
Burgerlijke staat, 1 januari 2006

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Inwoners van 15 jaar of ouder	166 360		1 977 459		13 349 626	
ongehuwd	66 844	40,2	627 047	31,7	4 514 728	33,8
gehuwd	76 183	45,8	1 089 138	55,1	6 964 100	52,2
gescheiden	13 312	8,0	135 545	6,9	995 902	7,5
verweduwd	10 021	6,0	125 729	6,4	874 896	6,6

Ook in Amsterdam, Rotterdam en 's-Gravenhage lag het percentage autochtonen onder de 55. De gemeenten Urk, Staphorst, Dantumadeel en Achtkarspelen waren de meest autochtone gemeenten van Nederland. In elk van deze gemeenten was de bevolking voor meer dan 97 procent autochtoon. In totaal waren er 205 gemeenten met meer dan 90 procent autochtone bevolking.

De leeftijdsopbouw van niet-westerse allochtonen wijkt sterk af van die van autochtonen en westerse allochtonen. Niet-westerse allochtonen zijn jong in vergelijking met de rest van de bevolking. Zo is 74 procent van deze groep jonger dan 40 jaar, terwijl dit voor autochtonen en westerse allochtonen respectievelijk 49 en 47 procent is. Onder autochtonen en westerse allochtonen is het aandeel 65-plussers ruim 15 procent. Onder niet-westerse allochtonen is dit slechts 3,2 procent.

1.3 Procentuele leeftijdsverdeling binnen herkomstgroep, 1 januari 2006

Huishoudens

Nederland telde op 1 januari 2006 iets meer dan 7,14 miljoen particuliere huishoudens, die gemiddeld 2,26 personen telden. In 1960 was de gemiddelde huishoudensgrootte nog 3,56.

Er waren in 2006 15 gemeenten waar de gemiddelde huishoudensgrootte kleiner dan 2 was. Naast Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht waren dit ook de gemeenten met veel studenten. In de gemeente Groningen waren de huishoudens met gemiddeld 1,71 inwoners het kleinst. Staphorst en Urk waren de enige gemeenten met gemiddeld meer dan 3 personen per huishouden.

Tabel 1.6
Herkomstgroepering, 1 januari 2006

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Autochtonen	157 325	78,5	2 051 305	84,9	13 186 595	80,7
Allochtonen	43 055	21,5	364 641	15,1	3 147 615	19,3
westerse allochtonen	16 332	8,2	188 229	7,8	1 427 565	8,7
niet-westerse allochtonen	26 723	13,3	176 412	7,3	1 720 050	10,5
Marokko	4 974	2,5	36 581	1,5	323 239	2,0
Ned. Antillen en Aruba	4 095	2,0	14 350	0,6	129 683	0,8
Suriname	3 194	1,6	18 725	0,8	331 890	2,0
Turkije	7 192	3,6	47 771	2,0	364 333	2,2
overige niet-westerse allochtonen	7 268	3,6	58 985	2,4	570 905	3,5

In totaal waren er in Nederland 2,5 miljoen alleenstaanden, een toename van 2,2 procent ten opzichte van een jaar eerder. Van hen was 54 procent vrouw. Vooral op hogere leeftijd is het aandeel vrouwen groot. Zo was van alle eenpersoonshuishoudens van 70 jaar en ouder 78,4 procent vrouw. Een reden hiervoor is de hogere levensverwachting van vrouwen in vergelijking met mannen. Er zijn altijd meer vrouwelijke eenpersoonshuishoudens geweest dan mannelijke. Dit verschil wordt echter steeds kleiner. Zo lag dit aandeel in 1990 nog op ruim 58 procent. Er waren in 2006 ruim 4,6 miljoen huishoudens die bestonden uit meerdere personen. In 54,4 procent van deze huishoudens woonden ook kinderen.

1.3 Veranderingen

Geboorte lager

In 2006 zijn in Nederland ruim 185 duizend kinderen geboren. Dit komt neer op 11,3 geboorten per 1 000 van de gemiddelde bevolking in 2006. Sinds 2000 is het aantal geboorten in Nederland aan het afnemen. In dat jaar werden er 207 duizend kinderen geboren. Dit komt neer op 13,0 geboorten per 1 000 van de gemiddelde bevolking in 2000.

Er waren 12 gemeenten waar in 2006 15 of meer kinderen geboren zijn per 1 000 van de gemiddelde bevolking. Het hoogste geboortecijfer kwam voor in Urk. Hier werden meer dan 21 kinderen geboren per 1 000 van de gemiddelde bevolking.

Aantal sterfgevallen in 2006 wederom laag

In 2006 zijn er in Nederland 135 duizend mensen overleden. Het bruto sterftecijfer (overledenen per 1 000 van de gemiddelde bevolking) lag daarmee op 8,3. In 2002 waren dat er 142,4 duizend. Sindsdien daalt het aantal sterfgevallen echter.

Het sterftecijfer heeft veel te maken met de leeftijdsopbouw van een bevolking. Zo lag dit cijfer in Zeeland, waar relatief een groot aandeel van de bevolking 65 jaar of ouder is, met 9,5 hoog. In de provincie Flevoland lag het met 5,4 het laagst.

Het hoogste gemeentelijke sterftecijfer deed zich voor in de gemeente Laren. Daar stierven 19,4 personen per 1 000 inwoners, ruim 2,3 keer zoveel als landelijk. De gemeente Eemnes had met 3,6 het laagste sterftecijfer.

Migratiesaldo al vier jaar negatief

Het Nederlandse migratieoverschot was in 2006 negatief. Dit wil zeggen dat per saldo meer mensen Nederland verlieten dan dat er bij kwamen. In totaal vertrokken ruim 31 duizend personen meer naar het buitenland dan er naar ons land toe kwamen. Het landelijk migratiesaldo is al 4 jaar negatief.

Voor de emigratie is de laatste jaren toegenomen. In totaal emigreerden 132 duizend personen gedurende 2006 (inclusief saldo administratieve correcties), een toename van bijna 13 duizend personen ten opzichte van 2005. Het aantal emigranten neemt al toe sinds 2000. De totale immigratie over het jaar 2006 bedroeg 101 duizend personen, bijna 9 duizend meer dan in 2005.

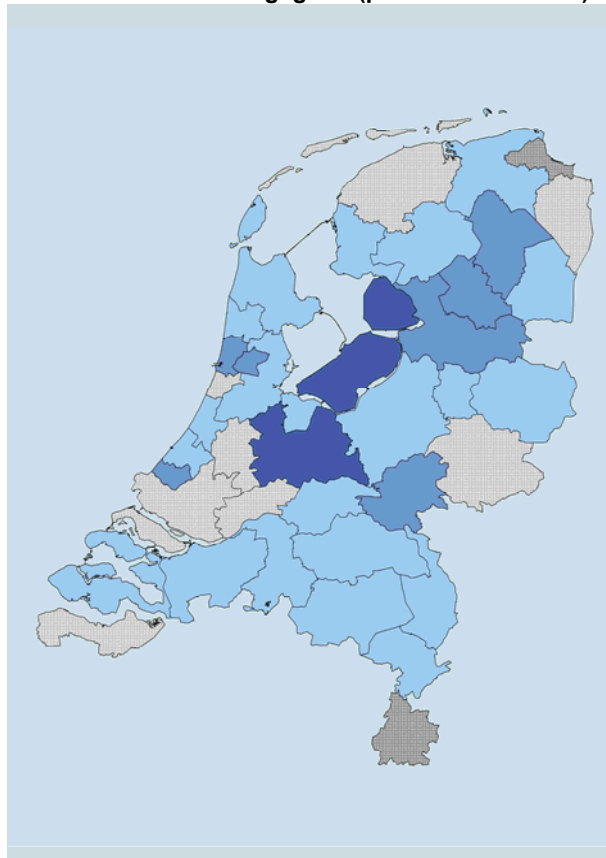
Tabel 1.7
Particuliere huishoudens, 1 januari 2006

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Particuliere huishoudens	93 987		1 019 118		7 146 088	
eenpersoonshuishoudens	38 856	41,3	314 221	30,8	2 502 084	35,0
huishoudens zonder kinderen	25 872	27,5	325 170	31,9	2 114 857	29,6
huishoudens met kinderen	29 259	31,1	379 727	37,3	2 529 147	35,4
Gemiddelde huishoudensgrootte	2,10		2,34		2,26	

Bevolking in 2006 vooral gegroeid in Flevoland en Utrecht

De relatieve bevolkingsgroei van Nederland bedroeg in 2006 1,5 personen per 1 000 van de beginbevolking op 1 januari. Historisch gezien is dit zeer laag. Sinds 1900 is een dergelijke lage groei nog niet eerder voorgekomen in Nederland.

1.4 Relatieve bevolkingsgroei (per 1 000 inwoners) in 2006 per COROP-gebied

De relatieve bevolkingsgroei was met 10,2 het grootst in het COROP-gebied Flevoland. Ook Utrecht had met 9,0 relatief een grote bevolkingstoename. Dit COROP-gebied had met 10,6 duizend inwoners de grootste absolute toename. Daarentegen nam de bevolking van COROP-gebieden Zuid-Limburg en Delfzijl en omgeving af met respectievelijk 7,3 en 11,4 per 1 000 van de beginbevolking op 1 januari. De grootste absolute daling vond plaats in het gebied Zuid-Limburg. Aan het eind van 2006 woonden in dit gebied 4,5 duizend personen minder dan aan het begin van het jaar.

Tabel 1.8
Veranderingen in de bevolking, 2006

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾
Aantal inwoners op 1 januari	200 380		2 415 946		16 334 210	
geboorte	2 235	11,1	26 007	10,8	185 057	11,3
sterfte	1 568	7,8	19 138	7,9	135 372	8,3
Geboorteoverschot	667	3,3	6 869	2,8	49 685	3,0
vestiging	7 885		83 810		652 302	
vertrek	7 245		84 984		652 302	
Binnenlands migratieoverschot	640	3,2	-1 174	-0,5		
immigratie	1 475		13 284		101 150	
emigratie ²⁾	2 031		16 513		132 470	
Migratieoverschot²⁾	-556	-2,8	-3 229	-1,3	-31 320	-1,9
Aantal inwoners op 31 december	201 259		2 419 042		16 357 992	
Bevolkingsgroei (na saldo correcties)	879	4,4	3 096	1,3	23 782	1,5
Gemiddeld aantal inwoners	200 819,5		2 417 494,0		16 346 101	

¹⁾ Per 1 000 van de gemiddelde bevolking en bij relatieve bevolkingsgroei per 1 000 van de bevolking op 1 januari.

²⁾ In afwijking van vorige edities van Gemeente Op Maat zijn emigratie en migratieoverschot hier inclusief saldo administratieve correcties.

2. Onderwijs

2.1 Primair onderwijs

In het schooljaar 2006/07 stonden in Nederland 1,55 miljoen leerlingen ingeschreven aan een instelling voor regulier basisonderwijs, vrijwel evenveel als het schooljaar daarvoor. Een grote daling deed zich voor in de provincie Limburg: hier nam het totale aantal leerlingen in het basisonderwijs af met ruim 1,5 duizend leerlingen (1,6 procent). In de provincie Utrecht deed zich de grootste groei voor met 1,4 duizend leerlingen (1,2 procent).

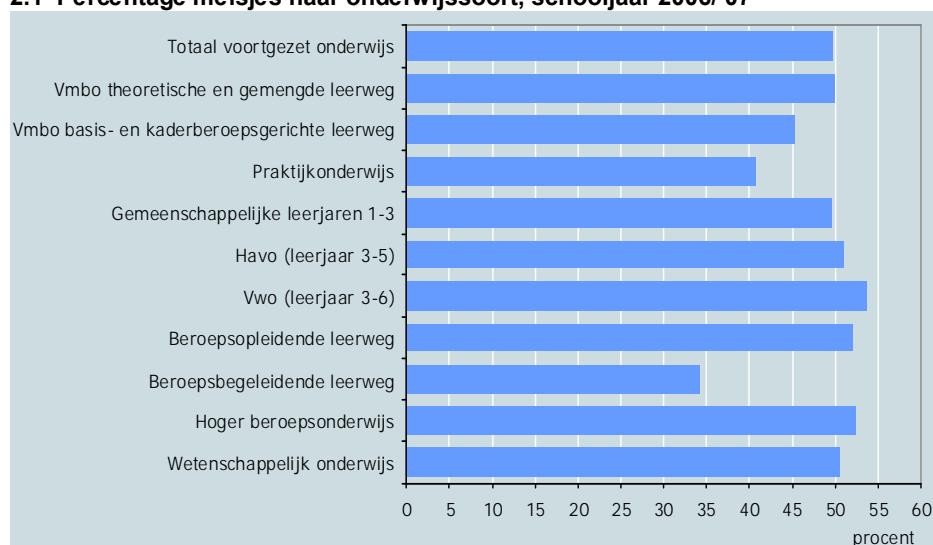
Het aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs lag op 46,3 duizend, een afname van 2 duizend ten opzichte van een schooljaar eerder. Deze daling deed zich voor in alle provincies, behalve in Groningen. Het aantal leerlingen in het speciaal basisonderwijs daalt al meerdere jaren. In het schooljaar 2002/03 waren er nog ruim 52 duizend leerlingen ingeschreven bij het speciaal basisonderwijs.

In het schooljaar 2006/07 zaten er 62 duizend leerlingen op expertisecentra. Ruim 70 procent van de leerlingen was van het mannelijk geslacht. Op de expertisecentra is het aantal leerlingen juist toegenomen met zo'n 2,9 duizend ten opzichte van een jaar eerder. In de provincie Flevoland groeide het aantal leerlingen met ruim 10 procent in een jaar het sterkst. Het aantal leerlingen op expertisecentra neemt al geruime tijd toe. In het schooljaar 2000/01 waren er 45,8 duizend leerlingen ingeschreven aan deze instellingen.

2.2 Voortgezet onderwijs en middelbaar beroepsonderwijs

In het schooljaar 2006/07 namen 915 duizend leerlingen deel aan voortgezet onderwijs in Nederland. Dit is exclusief de 27,5 duizend leerlingen in het praktijkonderwijs. Deze groep leerlingen is in onderstaande figuur en tabel niet in beschouwing genomen omdat hierover regionale gegevens ontbreken.

2.1 Percentage meisjes naar onderwijssoort, schooljaar 2006/07*

Noot:

- Percentages over de beroepsbegeleidende en beroepsopleidende leerweg zijn voor 2005/06.
- Vmbo theoretische en gemengde leerweg zonder praktijkonderwijs.
- Vmbo basis- en kaderberoepsgerichte leerweg zonder praktijkonderwijs.

Tabel 2.1
Leerlingen primair onderwijs per gemeente waar de hoofdvestiging staat, 2006/07*

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Basisonderwijs	17 240	228 250	1 548 970
Speciaal basisonderwijs	820	7 060	46 310
Expertisecentra	730	9 990	61 920

In totaal namen er ruim 8 duizend meer jongens dan meisjes deel aan het voortgezet onderwijs. Per onderwijsrichting waren er duidelijke verschillen. Zo was 46,4 procent van de vwo'ers van het mannelijk geslacht. Bij de basis- en kaderberoepsgerichte leerweg van het vmbo waren de mannelijke leerlingen juist sterk vertegenwoordigd, 54,8 procent van de leerlingen was jongen.

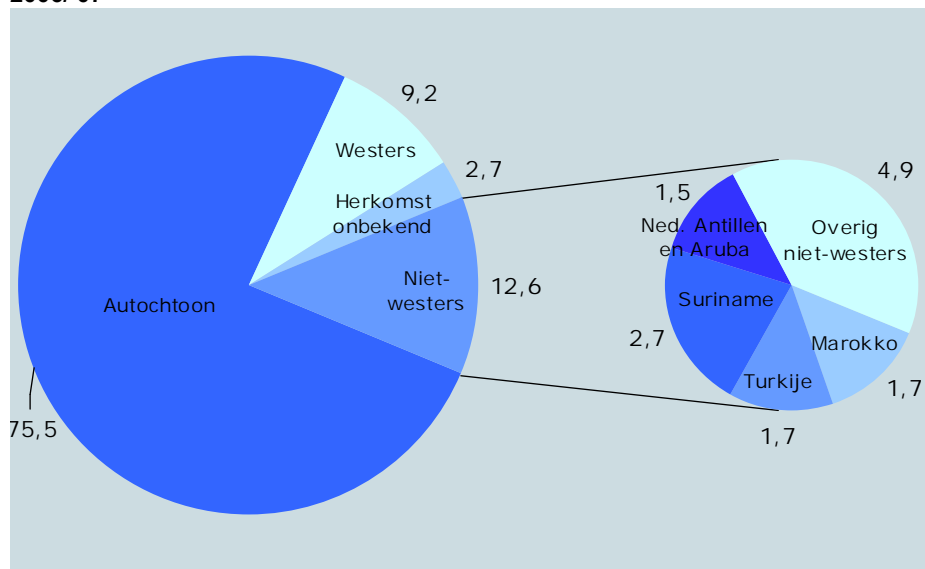
Voor het schooljaar 2006/07 zijn nog geen gegevens beschikbaar over het middelbaar beroepsonderwijs. De in dit hoofdstuk gepresenteerde aantallen leerlingen gelden voor het schooljaar 2005/06. Het totaal aantal leerlingen bedroeg ruim 483 duizend. Bijna 72 procent hiervan volgde de beroepsopleidende leerweg. De rest volgde de beroepsbegeleidende leerweg.

2.3 Hbo en wo

In 2006/07 stonden bijna 208 duizend studenten ingeschreven aan één van de Nederlandse universiteiten en 366 duizend aan een instelling voor het hoger beroepsonderwijs (hbo). In totaal waren er 572 duizend studenten met één of meer inschrijvingen, 2,1 procent meer dan een jaar eerder. De toename vond zowel plaats aan de hbo's als aan de universiteiten. Het aantal studenten dat deelneemt aan het hoger onderwijs neemt al meerdere jaren toe. Zo heeft er ten opzichte van het studiejaar 2000/01 een groei van 20 procent plaatsgevonden. In het wetenschappelijk onderwijs was deze groei zelfs 25 procent, in het hbo 17 procent.

In 2006/07 waren in het hoger beroepsonderwijs 16,7 duizend meer vrouwen dan mannen ingeschreven. Dat er meer vrouwen aan het hbo ingeschreven staan, is al meerdere jaren het geval. In het studiejaar 2006/07 was dit echter voor het eerst ook het geval in het wetenschappelijk onderwijs. Er studeerden bijna 2 duizend meer vrouwen dan mannen aan een universiteit. In het studiejaar 2000/01 namen er nog 6 duizend meer mannen dan vrouwen deel aan het wetenschappelijk onderwijs.

2.2 Procentuele verdeling van studenten naar herkomst in het hoger onderwijs, 2006/07*

Tabel 2.2
Leerlingen beroepsonderwijs per woongemeente, 2005/06

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Beroepsopleidende leerweg	4 050	46 950	346 420
Beroepsbegeleidende leerweg	1 610	21 870	136 990

In het studiejaar 2006/07 was een kwart van de studenten in het hoger onderwijs van allochtone herkomst. Het aandeel westerse allochtonen lag op 9,2 procent. In het studiejaar 2000/01 lag dit aandeel nog op 8,2 procent. Het aandeel niet-westerse allochtonen is in deze periode sterker toegenomen van 8,6 procent in het studiejaar 2000/01 tot 12,6 procent in het studiejaar 2006/07.

Tabel 2.3
Leerlingen voortgezet onderwijs en studenten hoger onderwijs per woongemeente, 2006/07*

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Voortgezet onderwijs ¹⁾	10 040	139 000	915 450
Hoger beroepsonderwijs (vol-/deeltijd)	7 060	54 200	366 440
Wetenschappelijk onderwijs (vol-/deeltijd)	6 280	21 630	207 700

¹⁾ Excl. praktijkonderwijs.

3. Bouwen en wonen

3.1 Woonruimtenvoorraad

Op 1 januari 2006 bestond de Nederlandse woningvoorraad uit 6,9 miljoen woningen. Bijna 39 procent van deze woningen stond in de provincies Noord- en Zuid-Holland. Daarnaast waren er bijna 112,5 duizend wooneenheden.

Met bijna 382 duizend woningen was Amsterdam de gemeente met de grootste woningvoorraad, zo'n 6 procent van het totaal aantal woningen in Nederland. Rotterdam volgde met 287 duizend woningen. De vier grote gemeenten van Nederland (G4) hadden gezamenlijk meer dan 1 miljoen woningen. De waddengemeenten Schiermonnikoog en Vlieland hadden beide slechts 520 woningen.

Gedurende 2006 werden in heel Nederland 8,3 woningen per duizend woningen aanwezig op 1 januari 2006 aan de voorraad toegevoegd. In Flevoland vond de grootste groei met 14,2 woningen per duizend plaats. In de provincie Groningen nam de voorraad met slechts 2,7 woningen per duizend toe.

Van de vier grote gemeenten nam in Amsterdam de voorraad met 2,9 woningen per duizend relatief het minst toe. In 's-Gravenhage en Rotterdam lag dit saldo op 4,8 en 4,9 woningen per duizend respectievelijk. In de gemeente Utrecht nam de voorraad relatief het meest toe met bijna 22 woningen per duizend.

In 11 gemeenten nam de voorraad met meer dan 30 woningen per duizend toe. De grootste groei vond plaats in Berkel en Rodenrijs met 81,9 woningen per duizend. Daarentegen waren er ook 33 gemeenten waar de woningvoorraad in 2006 afnam. De grootste relatieve daling vond met 17 woningen per duizend plaats in de gemeente Vaals. Ook in de gemeenten Rozenburg en Appingedam nam de voorraad relatief sterk af.

Wooneenheden en recreatiewoningen

De gemeente Groningen had met 16,8 duizend het grootste aantal wooneenheden. Dit komt overeen met bijna 15 procent van alle wooneenheden in Nederland. Ook andere gemeenten met een studentenstad binnen hun grenzen hadden veel wooneenheden. Er waren 230 gemeenten waar deze woningvorm niet voorkwam.

Nederland telde in totaal 96,7 duizend recreatiewoningen. Van deze woningen stond 30 procent in de provincies Gelderland en Noord-Holland. In de provincie Groningen kwam het kleinste aantal recreatiewoningen voor (1,9 duizend woningen).

Woningdichtheid

Gemiddeld stonden er in Nederland 205 woningen per vierkante kilometer. Dit aantal varieerde van 76 in de provincie Drenthe tot 540 in de provincie Zuid-Holland. De gemeente 's-Gravenhage had met bijna 2,8 duizend woningen per vierkante kilometer net als in 2005 de hoogste woningdichtheid. 's-Gravenhage werd hierin gevolgd door Leiden, Amsterdam en Haarlem. In totaal waren er 33 gemeenten met gemiddeld meer dan 1 000 woningen per vierkante kilometer. In maar liefst 153 gemeenten was dit aantal kleiner dan 100. De laagste woningdichtheid kwam met minder dan 15 woningen per vierkante kilometer voor op de Waddeneilanden Schiermonnikoog en Vlieland.

Tabel 3.1
Woonruimtenvoorraad, 1 januari 2006

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Voorraad woningen	84 986	984 757	6 912 405
saldo vermeerdering woningen in 2006*, relatief ¹⁾	9,8	9,5	8,3
Voorraad wooneenheden	2 961	14 941	112 421
Recreatiewoningen	2	6 758	96 722

¹⁾ Per 1 000 woningen op 1 januari 2006.

3.2 Nieuwbouwwoningen

Gereedgekomen woningen

In 2006 zijn in totaal 72,4 duizend nieuwe woningen gereedgekomen in Nederland. Dit is een toename van 8 procent ten opzichte van 2005. Van elke 100 woningen ging het in 72 gevallen om een koopwoning. In Zeeland, Flevoland en Drenthe waren zelfs meer dan 80 van de 100 gereedgekomen woningen een koopwoning. Daarentegen waren in Noord-Holland slechts 65 van de 100 gereedgekomen woningen koopwoningen. Dit is het laagste aandeel van alle provincies.

De grootste absolute woningproductie vond plaats in de provincie Zuid-Holland. Daar werden met 15,7 duizend nagenoeg evenveel woningen opgeleverd als in 2005. Ook in Noord-Holland en Noord-Brabant zijn meer dan 10 duizend woningen opgeleverd (11,7 en 10,9 duizend respectievelijk). In Noord-Brabant nam de woningproductie zelfs toe met 2,8 duizend woningen ten opzichte van een jaar eerder, een groei van 34 procent. In de provincie Utrecht daalde de woningproductie juist met ruim 14 procent: hier zijn 5,7 duizend woningen gereedgekomen tegen 6,6 duizend in 2005.

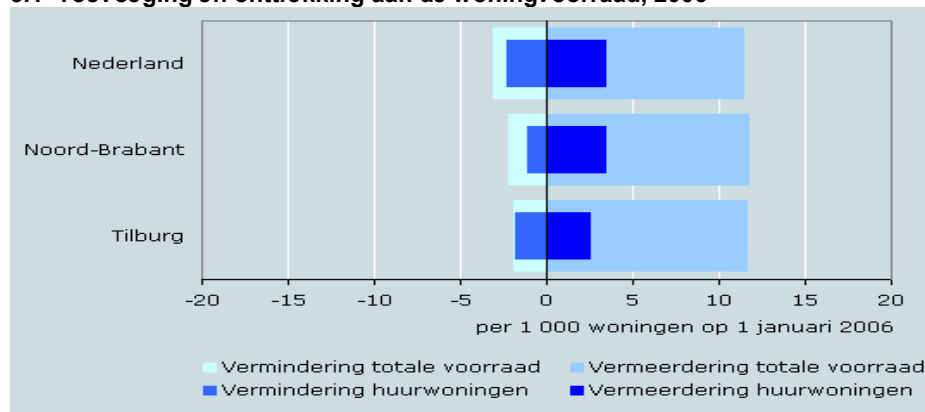
Toevoegingen en onttrekkingen aan de woningvoorraad

In totaal werden 79,7 duizend woningen toegevoegd; 72,4 duizend door nieuwbouw en 7,3 duizend op een andere manier (bijvoorbeeld woningsplitsing). Van de totale vermeerdering was ruim 30 procent een huurwoning en daarmee ruim tweederde een eigen woning.

Er werden 21,7 duizend woningen aan de voorraad onttrokken. Dit komt neer op 3,1 per duizend woningen begin 2006. Van de vermindering was bijna 74 procent een huurwoning. In de vier grootste gemeenten van Nederland werden 7,6 duizend woningen aan de woningvoorraad onttrokken. Hiervan waren er 7,3 duizend een huurwoning.

Per saldo nam de woningvoorraad toe met ruim 8 duizend huurwoningen en 50 duizend eigen woningen.

3.1 Toevoeging en onttrekking aan de woningvoorraad, 2006

Tabel 3.2
Nieuwbouwwoningen, 2006

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Nieuwbouwwoningen	941	10 925	72 382
Eigendomsverhouding			
% koopwoningen	79,4	70,7	72,1
% huurwoningen	20,6	29,3	27,9
Woningtype			
% eengezinswoningen	41,8	61,9	65,0
% meergezinswoningen	58,2	38,1	35,0

3.3 Waarde onroerende zaken

De gemiddelde waarde van een woning in Nederland lag in 2006 op 201 duizend euro. In de provincie Groningen was deze waarde met 142 duizend het laagst en in de provincie Utrecht met 232 duizend euro het hoogst. Er waren 163 gemeenten waar de woningwaarde onder het landelijk gemiddelde lag en in 34 gemeenten lag deze waarde onder de 150 duizend euro. In 25 gemeenten lag de gemiddelde woningwaarde boven de 300 duizend euro.

Tabel 3.3
Waarde onroerende zaken, 2006¹⁾

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Woningen in mln. euro	16 647	222 282	1 401 851
Niet-woningen in mln. euro	4 862	60 977	384 792
Gemiddelde woningwaarde in duizend euro	194	227	201

¹⁾ Nader voorlopige cijfers.

4. Arbeid en sociale zekerheid

4.1 Arbeid

Totaal aantal banen

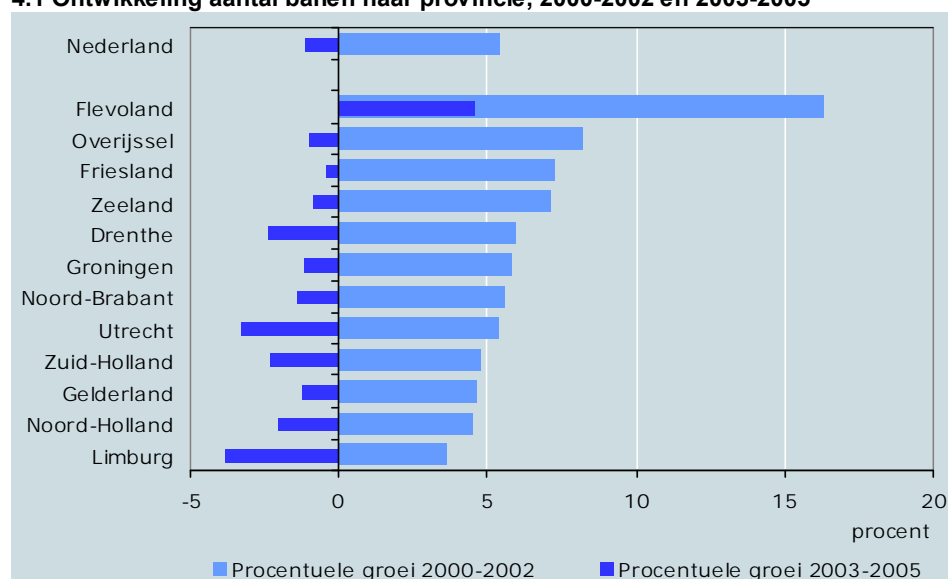
Eind 2005 waren er in Nederland zo'n 7 miljoen banen. Het grootste aandeel van de banen kwam voor in Zuid-Holland (ruim 21 procent van het totaal). Samen met Noord-Holland en Noord-Brabant was hier meer dan de helft van alle banen te vinden. Flevoland had met slechts 1,7 procent van het totaal het kleinste aandeel (116 duizend banen).

Aantal banen gedurende 2005 toegenomen

Na een daling in 2003 en 2004 nam in 2005 het aantal banen in Nederland weer toe met 28 duizend. Daarbij vond in absolute zin de grootste groei in 2005 plaats in Gelderland en Noord-Brabant, met respectievelijk 8,6 duizend en 6,6 duizend banen. Ook in Utrecht en Noord-Holland was er sprake van een grote toename van het aantal banen, in beide provincies meer dan 5 duizend banen. In de provincies Limburg, Zuid-Holland en Zeeland nam het aantal banen juist af.

In de periode 2000 tot 2003 nam het totaal aantal banen in Nederland toe met ruim 360 duizend. Deze toename vond plaats in alle provincies. Tussen 2003 en 2006 is echter in alle provincies het aantal banen afgenomen, behalve in Flevoland. In deze provincie heeft relatief gezien een grote groei plaatsgevonden: bijna 22 procent sinds eind 1999. Landelijk nam in dezelfde periode het aantal banen met ruim 4 procent toe. Alleen in de provincie Limburg was het aantal banen eind 2005 kleiner dan eind 1999.

4.1 Ontwikkeling aantal banen naar provincie, 2000-2002 en 2003-2005

Noot:

- Aantal banen in de periode 31 december 1999 tot en met 31 december 2002 en de periode 31 december 2002 tot en met 31 december 2005.

Tabel 4.1
Banen van werknemers naar activiteit, 31 december 2005¹⁾

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	x 1 000	%	x 1 000	%	x 1 000	%
Banen	104,08		1 042,60		6 975,40	
landbouw, bosbouw en visserij (A/B)	0,24	0	14,80	1	97,30	1
winning en nijverheid (C/F)	17,39	17	247,90	24	1 241,00	18
commerciële dienstverlening (G/K)	49,70	48	476,20	46	3 275,40	47
niet-commerciële dienstverlening (L/O)	36,74	35	303,70	29	2 361,60	34

¹⁾ Nader voorlopige cijfers.

Aandeel banen per sector

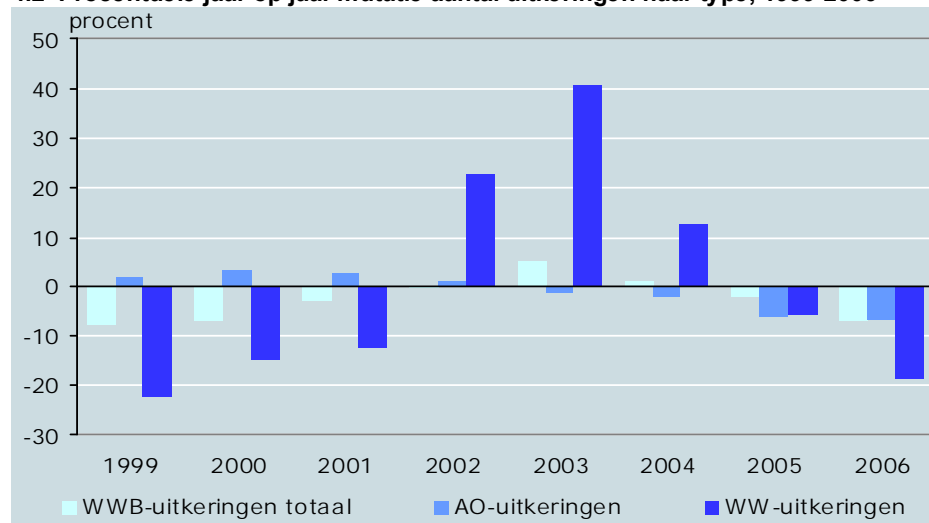
Eind 2005 was 47 procent van alle banen in Nederland te vinden in de commerciële dienstverlening (3,3 miljoen banen) en 34 procent in de niet-commerciële dienstverlening (2,4 miljoen banen). Het aandeel van de banen in de commerciële dienstverlening in het totaal aantal banen is al sinds 1999 vrijwel onveranderd gebleven. Het aandeel banen in de niet-commerciële dienstverlening is in deze periode echter jaarlijks toegenomen. Het lag eind 1999 nog op 30 procent.

Het aandeel banen in de commerciële dienstverlening lag eind 2005 boven de 50 procent in de provincies Noord-Holland (55 procent) en Utrecht (53 procent). Van alle banen in de provincie Groningen was slechts 39 procent te vinden in deze sector. In deze provincie had de niet-commerciële dienstverlening met 41 procent een groot aandeel in het totaal aantal banen. Dit was tevens de enige provincie waar het aandeel banen in de commerciële sector kleiner was dan in de niet-commerciële sector. In de provincie Noord-Brabant was het aandeel van deze sector met 29 procent het kleinst. In deze provincie was 24 procent van alle banen te vinden in winning en nijverheid, het hoogste aandeel binnen alle provincies. In Noord-Holland was slechts 13 procent van alle banen in deze sector te vinden. Het aandeel banen in de landbouw, bosbouw en visserij lag in geen enkele provincie boven de 3 procent.

4.2 Sociale zekerheid

Nederland telde eind 2006 zo'n 330 duizend bijstands- en 250 duizend WW-uitkeringen. Het aantal bijstandsuitkeringen daalde ten opzichte van een jaar eerder met ruim 7 procent en het aantal WW-uitkeringen met ruim 18 procent. Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in Nederland bedroeg 819 duizend. Dit aantal is inclusief de WAO-, WAZ- en Wajong-uitkeringen, maar exclusief de uitkeringen aan uitkeringsgerechtigden in het buitenland en de uitkeringen in het kader van de Wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA). Deze wet is op 29 december 2005 van kracht geworden voor nieuwe gevallen van arbeidsongeschiktheid.

4.2 Procentuele jaar op jaar mutatie aantal uitkeringen naar type, 1999-2006

Noot:

- Procentuele groei op 31 december van het jaar ten opzichte van een jaar eerder.
- Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen exclusief uitkeringen in het kader van de WIA en uitkeringen aan uitkeringsgerechtigden in het buitenland.

Tabel 4.2
Uitkeringen algemene bijstand (WWB), 31 december 2006

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾
WWB-uitkeringen	4 990	53	35 180	35	329 380	46
WWB-uitkeringen 15-64 jaar	4 620		32 300		301 940	
mannen	1 780		13 080		125 690	
vrouwen	2 840		19 220		176 250	

¹⁾ Per 1 000 huishoudens.

In het kader van de WIA waren er in 2006 in totaal 19 duizend uitkeringen. Omdat uitkeringen in het kader van de WIA nog niet regionaal zijn toe te delen, zijn ze in de rest van deze paragraaf buiten beschouwing gelaten.

Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen daalde in 2006 met 7 procent. Het aantal WAO- en WAZ-uitkeringen nam af met respectievelijk 8,8 en 10,7 procent. Het aantal Wajong-uitkeringen nam echter toe met 6 550 uitkeringen, een groei van 4,5 procent.

Bijstand

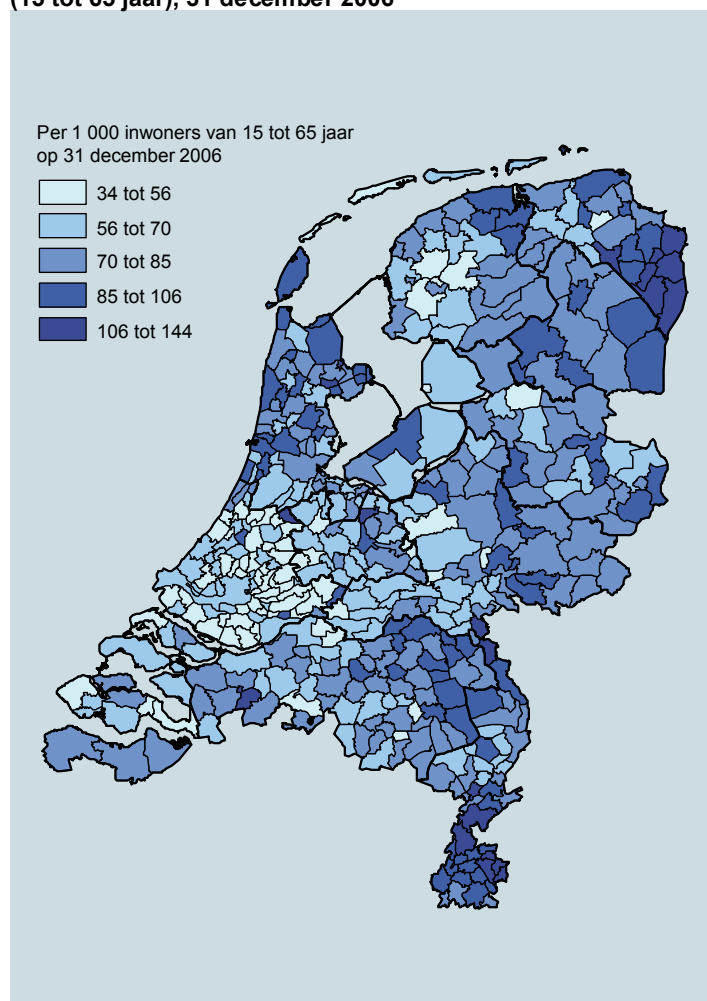
Op 31 december 2006 werden in totaal 46 bijstandsuitkeringen per duizend huishoudens verstrekt. In de provincies Groningen en Zuid-Holland werden relatief de meeste bijstandsuitkeringen verstrekt, in beide provincies ontvingen 60 van de duizend huishoudens deze uitkering. In de provincie Zeeland gebeurde dit met gemiddeld 33 per duizend huishoudens het minst.

De gemeenten Rozendaal en Schiermonnikoog waren de enige gemeenten zonder bijstandsuitkeringen. In de gemeenten Amsterdam en Rotterdam werden er de meeste verstrekt met respectievelijk 93 en 123 per duizend huishoudens.

Arbeidsongeschiktheid

Het gemiddelde aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in Nederland lag op 31 december 2006 op 74 per duizend inwoners in de leeftijd 15 tot 65 jaar. Er waren 5 gemeenten waar dit aandeel onder de 40 per duizend inwoners lag.

4.3 Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen naar gemeente per 1 000 inwoners (15 tot 65 jaar), 31 december 2006

Noot:

- Exclusief de WIA-uitkeringen, de arbeidsongeschiktheidsuitkeringen die naar het buitenland gaan en de uitkeringen aan personen waarvan de verblijfplaats niet bekend is.

In de gemeente Graafstroom in Zuid-Holland lag dit aandeel met 34 uitkeringen per duizend inwoners het laagst. In de gemeente Heel in Limburg lag dit het hoogst. Hier ontvingen 144 van de duizend inwoners van 15 tot en met 64 jaar een arbeidsongeschiktheidsuitkering. In totaal waren er 7 gemeenten waar dit aandeel boven de 120 lag.

Alleen in Flevoland meer WW-uitkeringen aangevraagd door een vrouw

Eind 2006 werden landelijk 250 duizend WW-uitkeringen aangevraagd. In totaal 56 duizend minder dan een jaar eerder, een afname van 18 procent. De grootste daling vond met ruim 21 procent plaats in Zuid-Holland. In Drenthe was de afname met 15 procent het kleinst.

Landelijk werd 54 procent van de WW-uitkeringen door een man aangevraagd. In de provincie Groningen lag dit aandeel zelfs op 61 procent. Flevoland was de enige provincie waar meer WW-uitkeringen door een vrouw werden aangevraagd dan door een man: ruim 52 procent.

Tabel 4.3
Uitkeringen arbeidsongeschiktheid (AO), 31 december 2006

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾
AO-uitkeringen	10 240	72	121 980	75	818 540	74
mannen	5 620		71 520		448 070	
vrouwen	4 620		50 450		370 390	
WAO-uitkeringen	7 590	54	93 100	57	620 290	56
mannen	4 210		54 400		332 160	
vrouwen	3 370		38 690		288 090	
Wajong-uitkeringen	2 260	16	20 910	13	152 560	14
mannen	1 130		11 530		84 440	
vrouwen	1 130		9 380		68 110	
WAZ-uitkeringen	390	3	7 980	5	45 690	4

¹⁾ Per 1 000 inwoners 15-64 jaar.

Tabel 4.4
Uitkeringen werkloosheid (WW), 31 december 2006

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾
WW-uitkeringen	3 920	28	38 530	24	249 140	23
mannen	2 060		20 430		134 050	
vrouwen	1 860		18 100		115 060	
IOAW- en IOAZ-uitkeringen	140		1 300		8 370	

¹⁾ Per 1 000 inwoners 15-64 jaar.

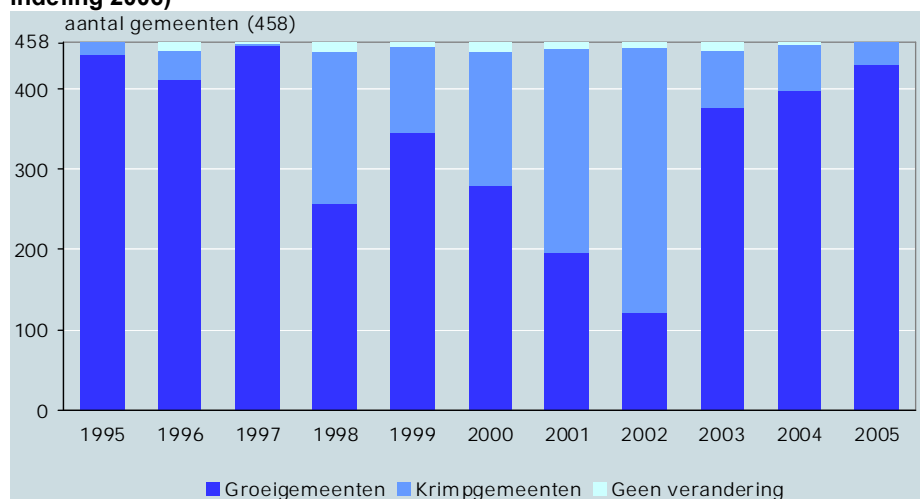
5. Bedrijfsvestigingen en landbouw

5.1 Bedrijfsvestigingen

Ruim 25 duizend nieuwe bedrijfsvestigingen

Op 1 januari 2006 waren er in Nederland 826 duizend bedrijfsvestigingen. In 2005 zijn er per saldo ruim 25 duizend bedrijfsvestigingen bijgekomen. In 2005 was er in 430 van de 458 gemeenten sprake van een groei in het aantal bedrijfsvestigingen. In de periode 1999-2002 liep het aandeel 'groiegemeenten' sterk terug van 75 procent tot nog maar 26 procent in 2002. In die periode kregen gemeenten met een krimpend aantal bedrijfsvestigingen de overhand. In Zuid-Nederland was het aandeel 'krimpgemeenten' met 84 procent toen het grootst.

5.1 Aantal gemeenten met groei en krimp van bedrijfsvestigingen (gemeentelijke indeling 2006)

5.2 Landbouw

Aantal landbouwbedrijven onder de 80 duizend

Het aantal landbouwbedrijven is in 2006 voor het eerst onder de 80 duizend uitgekomen. Tussen 2000 en 2006 is het aantal land- en tuinbouwbedrijven met 18 duizend afgenomen. Dit is een daling van ruim 18 procent in een tijdsbestek van zes jaar, wat overeenkomt met een afname van ruim 8 boerenbedrijven per dag.

De gemiddelde oppervlakte van een landbouwbedrijf is toegenomen, van 20 hectare in 2000 tot 24 hectare in 2006.

Veestapel sterk regionaal verdeeld

Medio 2006 werden er in Nederland bijna 92 miljoen kippen gehouden. De meeste kippen waren te vinden in landbouwgebied Noord-Limburg: hier liep één op de zes Nederlandse kippen rond. Daarna komt het Westelijk Peelgebied met ongeveer 13 procent van alle kippen.

Tabel 5.1
Bedrijfsvestigingen naar activiteit, 1 januari 2006

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	%	abs.	%	abs.	%
Bedrijfsvestigingen	8 105		126 465		826 305	
landbouw, bosbouw en visserij (A/B)	225	2,8	16 125	12,8	94 355	11,4
winning en nijverheid (C/F)	1 410	17,4	23 830	18,8	136 900	16,6
commerciële dienstverlening (G/K)	4 905	60,5	68 145	53,9	460 585	55,7
niet-commerciële dienstverlening (L/O)	1 560	19,3	18 360	14,5	134 465	16,3

Per gemeente bekeken kwamen in 2006 de meeste kippen voor in Venray (2,8 miljoen kippen), Barneveld (2,7 miljoen kippen) en in Ede (2,6 miljoen kippen).

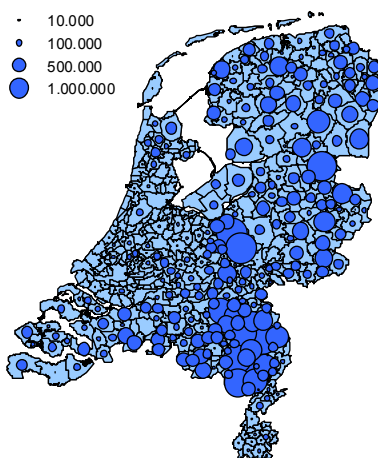
In totaal telde Nederland in 2006 ruim 11 miljoen varkens. Hiervan bevond 44 procent zich in Noord-Brabant. Samen met Gelderland en Limburg herbergden deze drie provincies meer dan driekwart van alle varkens in Nederland.

In totaal liepen er op 1 april 2006 ruim 3,7 miljoen runderen in ons land. In vergelijking met de overige provincies heeft de provincie Gelderland de meeste runderen, zo'n 23 procent van de totale hoeveelheid rundvee binnen Nederland. Rundvee kent over het algemeen een wat bredere verspreiding binnen Nederland.

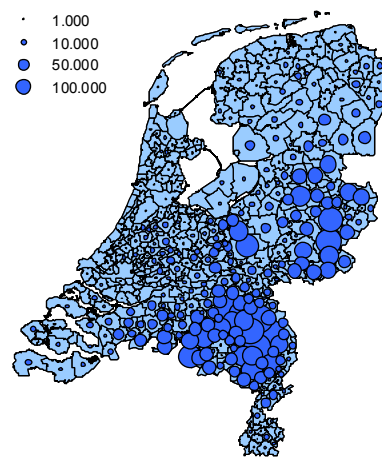
Van de bijna 1,4 miljoen schapen in Nederland liepen er ruim 250 duizend in Friesland. Op de lijst met de tien schapenrijkste gemeenten staan zes Friese gemeenten. Het zijn Littenseradiel, Tytsjerksteradiel, Dongeradeel, Kollumerland en Nieuwkruisland, Wûnseradiel en Weststellingwerf. De gemeenten Texel, Steenwijkerland, Beemster en Eemsmond completeren deze top tien.

5.2 Veestapel in Nederland, 2006

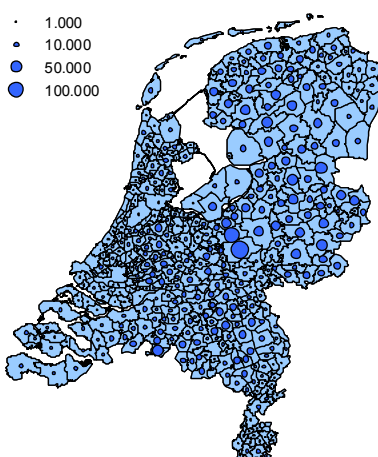
Kippen

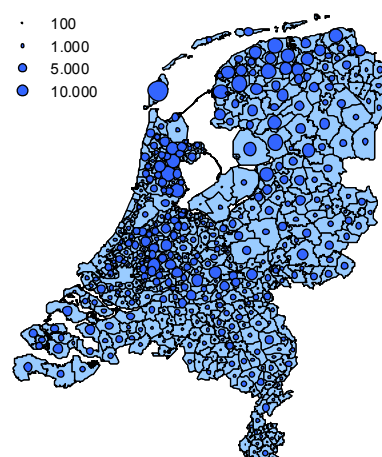
Varkens

Rundvee

Schapen

Tabel 5.2
Veestapel, 2006

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Veestapel	151 535	32 388 913	112 277 905
rundvee	8 184	635 391	3 745 093
varkens	28 723	4 969 258	11 355 967
kippen	101 813	25 636 276	91 782 259
overig vee	12 815	1 147 988	5 394 586

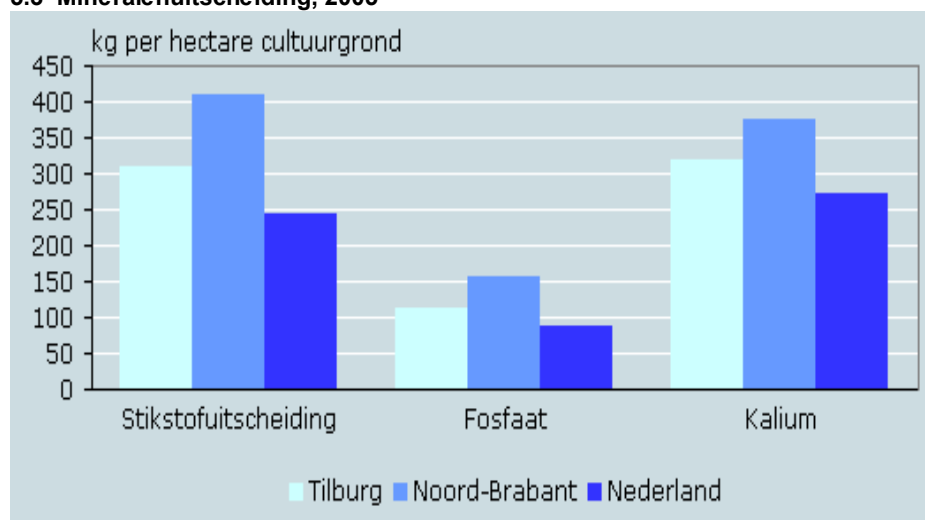

5.3 Productie van mest en mineralen

In 2005 produceerde de Nederlandse veestapel 69 miljard kilogram mest. De stikstofuitscheiding in deze mest bedroeg 460 miljoen kilogram. Dit is een toename met 6 miljoen kilogram ten opzichte van 2004. De belangrijkste oorzaak is een groeiende varkens- en kippenstapel. De fosfaatuitscheiding steeg van 160 tot 165 miljoen kilogram.

Ruim 60 procent van de mestproductie vond plaats in Zuid- en Oost-Nederland. Daar vond ook de hoogste uitscheiding van stikstof per hectare plaats. De gemeente Best in de provincie Noord-Brabant heeft in 2005 de hoogste stikstofuitscheiding per hectare. Ook voor de uitscheiding van fosfaat en kalium is Best de gemeente met de hoogste waarden per hectare cultuurgrond.

5.3 Mineralenuitscheiding, 2005

Tabel 5.3
Mesthoeveelheden in 1 000 kg, 2005

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Dunne mest	129 536	13 496 018	66 248 851
Vaste mest	10 762	673 495	2 925 131

Tabel 5.4
Mineralen in kg per ha cultuurgrond, 2005

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Stikstofuitscheiding	310	410	244
Fosfaat	113	157	87
Kalium	320	375	271

6. Verkeer en vervoer

6.1 Vervoermiddelen

Op 1 januari 2006 telde Nederland bijna 7,1 miljoen personenauto's, een toename met 12 procent ten opzichte van 2000. Het aantal personenauto's dat rijdt op diesel, steeg in die periode met 40 procent naar ruim 1,1 miljoen in 2006. De groei van personenauto's die op benzine rijden bedroeg 10 procent. Een steeds kleiner deel van de personenauto's rijdt op LPG: 3 procent in 2006. Dat was 5 procent in 2000. Het motorfietsenpark bestond begin 2006 uit 553 duizend motorfietsen. In 2000 waren dat er 414 duizend. Hiermee is het aantal motoren vanaf 2000 met gemiddeld 6 procent per jaar toegenomen.

Forse afname aantal nieuw verkochte bestelauto's

De verkoop van nieuwe personenauto's en bestelauto's is sinds 1999 constant afgenomen. Bij de bestelauto's zijn vooral in 2005 de verkopen drastisch gedaald. Dat jaar zijn er nog maar 66 duizend bestelauto's verkocht, tegen 96 duizend in 2000. Deze daling is vooral het gevolg van fiscale maatregelen die op 1 juli 2005 zijn ingegaan. Vanaf die datum is voor de aanschaf van auto's op 'grijs kenteken' voortaan BPM (Belasting Personenauto's en Motoren) verschuldigd.

6.2 Verkeersongevallen

In 2006 kwamen 811 mensen in het Nederlandse verkeer om. Dit zijn er 6 minder dan een jaar eerder. In 2003 overleden er nog bijna 1 100 mensen in het verkeer. Binnen de Europese Unie behoort Nederland tot de landen met het laagste aantal verkeersdoden per miljoen inwoners.

Verder zijn in 2006 door de politie 8 duizend verkeersongevallen geregistreerd waarbij sprake is van een ziekenhuisopname. Dit komt overeen met 49 ongevallen per 100 duizend inwoners voor geheel Nederland. In zeer sterk stedelijke en sterk stedelijke gemeenten ligt het aantal ongevallen per 100 duizend inwoners gemiddeld onder het landelijk niveau. In weinig en niet stedelijke gemeenten ligt het gemiddelde er juist boven. Bij niet stedelijke gemeenten is in één op de acht zelfs sprake van meer dan 100 geregistreerde ongevallen per 100 duizend inwoners.

Tabel 6.1
Vervoermiddelen, 1 januari 2006

	Tilburg		Noord-Brabant		Nederland	
	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾	abs.	rel. ¹⁾
Personenauto's	82 931	414	1 153 757	478	7 092 293	434
Personenauto's in bezit van natuurlijke personen	75 020	374	1 012 422	419	6 301 176	386
Bedrijfsmotorvoertuigen	10 829		182 471		1 070 605	
Motortweewielers	5 747	29	88 175	36	552 949	34

¹⁾ Per 1 000 inwoners.

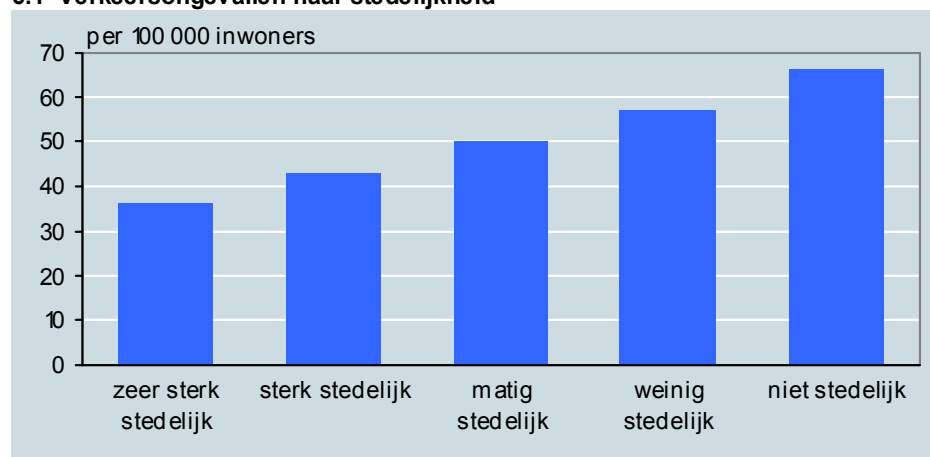
Tabel 6.2
Verkeersongevallen, 2006

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Verkeersongevallen	118	1 439	8 039
Verkeersdoden	9	130	811
Verkeersgewonden	130	1 624	9 051

Bron: Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV) van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

Bron verkeersdoden: CBS en Adviesdienst Verkeer en Vervoer (AVV) van het Ministerie van Verkeer en Waterstaat.

6.1 Verkeersongevallen naar stedelijkheid

6.3 Lengte van wegen

Begin 2006 had het Nederlandse wegennet een totale lengte van 135 duizend kilometer. Dat is een toename van 763 kilometer in 2005. Van deze groei is 735 kilometer toe te schrijven aan gemeentelijke en waterschapswegen. Over het algemeen zijn dit straten in nieuwbouwwijken. Opmerkelijk genoeg nemen gemeenten met meer dan 100 duizend inwoners ruim een kwart van de groei voor hun rekening, terwijl het aandeel van deze gemeenten nog geen zesde is van het totale wegennet.

Tabel 6.3
Lengte van wegen in km, 2006

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Totale weglengte	981	22 014	134 981
gemeentelijke en waterschapswegen	943	20 566	122 032
provinciale wegen	3	627	7 745
rijkswegen	36	821	5 204

7. Oppervlakte, dichtheden en bodemgebruik

7.1 Oppervlakte

De totale oppervlakte van Nederland besloeg in 2006 ruim 41,5 duizend vierkante kilometer. Bijna een vijfde hiervan was water. Ten opzichte van een jaar eerder is de landoppervlakte van Nederland ruim 27 vierkante kilometer kleiner geworden, bij benadering de oppervlakte van de gemeente Maarssen in Utrecht. Procentueel gezien is deze verandering echter nog geen promille van de totale landoppervlakte.

Kleinste gemeenten in West-Nederland

De kleinste gemeenten van Nederland liggen voornamelijk in het westen van het land. De gemiddelde landoppervlakte van een gemeente in West-Nederland bedraagt 46 vierkante kilometer. In Noord-Nederland is een gemiddelde gemeente ruim tweeënhalf keer zo groot en omvat 122 vierkante kilometer aan landoppervlakte. In het westen zijn er maar 13 van de in totaal 188 gemeenten met minstens een dergelijke oppervlakte. Van deze groep is de gemeente Sluis het grootst. De kleinste gemeente van Nederland is het Noord-Hollandse Bennebroek. Met nog geen twee vierkante kilometer is deze gemeente nog niet de helft van de op één na kleinste, het Zuid-Hollandse Rozenburg.

7.2 Dichtheden

In 2006 woonden op elke vierkante kilometer gemiddeld 484 personen. Elke Nederlander had daarmee gemiddeld zo'n 2 duizend vierkante meter land ter beschikking. In de kleinste Nederlandse gemeente, Bennebroek was dit nog geen 350 vierkante meter per inwoner. Daarmee staat Bennebroek nog net in de top-25 van dichtstbevolkte gemeenten. Die lijst wordt aangevoerd door 's-Gravenhage waar de per inwoner beschikbare hoeveelheid land de helft is van die in Bennebroek. Schiermonnikoog is de dunst bevolkte gemeente van Nederland. Hier hebben de bewoners gemiddeld de beschikking over ruim 41 duizend vierkante meter.

Een maatstaf om de concentratie van menselijke activiteiten zoals wonen, werken, mobiliteit en recreatie weer te geven, is de omgevingsadressendichtheid. In Noord-Holland is de omgevingsadressendichtheid met ruim 3 duizend adressen het hoogst. Drenthe kent, met gemiddeld 699, de meest open omgeving per adres. Gebieden met een omgevingsadressendichtheid van 2,5 duizend of meer worden als zeer sterk stedelijk getypeerd. Dit geldt voor zowel Noord- als Zuid-Holland. In gebieden waar deze dichtheid minder dan duizend adressen telt, is sprake van landelijk gebied. Dit geldt voor de provincies Drenthe, Zeeland en Friesland.

Voor gemeenten in de drie landelijke provincies geldt precies het tegenovergestelde: een lage omgevingsadressendichtheid en een grote oppervlakte (veel open buitengebied).

Tabel 7.1
Oppervlakte in km², 2006

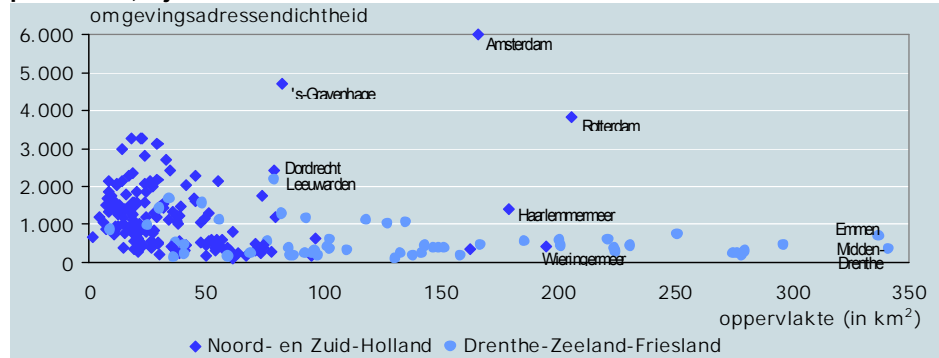
	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Totaal	119,15	5 081,76	41 543,07
land	117,30	4 916,49	33 756,17
water	1,85	165,26	7 786,90
binnenwater	1,85	165,26	3 598,15
buitenwater	-	-	4 188,75

Tabel 7.2
Dichtheden, 1 januari 2006

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Woningdichtheid	725	200	205
Bevolkingsdichtheid	1 708	491	484
Omgevingsadressendichtheid	2 435	1 321	1 868

Rotterdam is met meer dan 200 vierkante kilometer land de grootste gemeente van de twee zeer sterk verstedelijkte provincies, maar heeft toch een omgevingsadressendichtheid van bijna 4 duizend adressen. Leeuwarden is de meest verstedelijkte gemeente binnen de drie landelijke provincies en is zowel qua landoppervlakte als qua omgevingsadressendichtheid vergelijkbaar met Dordrecht.

7.1 Omgevingsadressendichtheid en oppervlakte van gemeenten in vijf provincies, 1 januari 2006

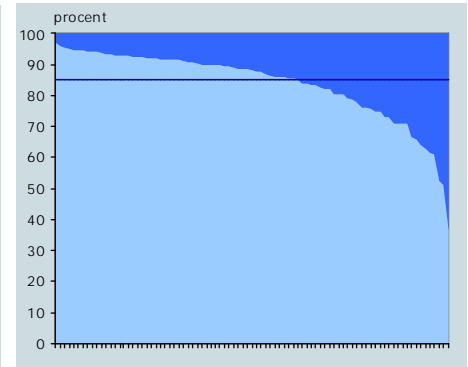
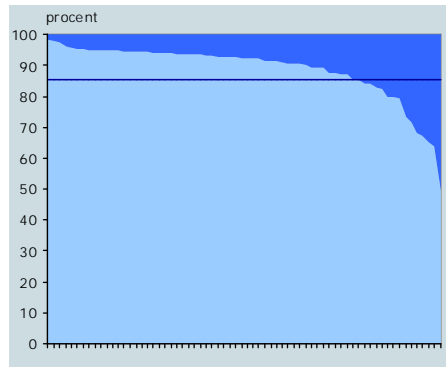
7.3 Bodemgebruik

Tussen 2000 en 2003 is de totale oppervlakte bebouwd terrein in Nederland toegenomen met een gebied 13 keer zo groot als de gemeente Bussum. Vooral in Zuid-Holland en de provincies langs de A2, die toch al een stedelijk karakter hebben, breidt de bebouwing zich verder uit.

7.2 'Rood' en 'groen' bodemgebruik per gemeente naar landsdeel, 2003 naar gemeentelijke indeling 2006

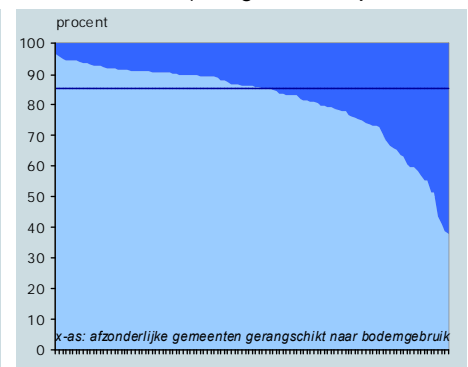
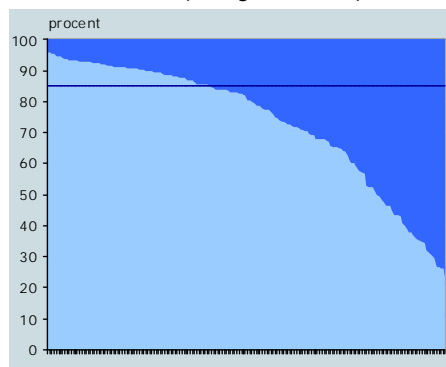
Noord-Nederland (68 gemeenten)

Oost-Nederland (87 gemeenten)

West-Nederland (188 gemeenten)

Zuid-Nederland (115 gemeenten)

■ Verkeers- / (semi-) bebouwd terrein
■ Agrarisch / recreatief / bos en open natuurlijk terrein
— Nederland

Agrarisch terrein levert meeste in

Agrarisch terrein is veruit de meest omvangrijke vorm van bodemgebruik in Nederland: ruim 68 procent van het totale Nederlandse landoppervlak wordt gebruikt voor agrarische doeleinden. De hoeveelheid agrarisch terrein neemt wel af, want vrijwel alle vormen van bodemgebruik nemen toe ten koste van agrarisch terrein. Verder bestaat 14 procent van het land uit bos en open natuurlijk terrein. Bebouwd terrein beslaat nog geen 10 procent van ons land. De overige 8 procent bestaat uit verkeers-, semi-bebouwd- en recreatieterrein.

Vooraf het westen en zuiden veranderen

Tussen 2000 en 2003 is in totaal circa 660 vierkante kilometer (1,6 procent) van de totale oppervlakte van ons land van bestemming veranderd. Deze veranderingen vonden voornamelijk plaats in het westen en het zuiden. In Zuid-Holland, Utrecht en Noord-Holland kreeg respectievelijk 2,9 procent, 2,0 procent en 1,8 procent terrein een andere bestemming. Maar ook Noord-Brabant, Flevoland en Limburg veranderden in een hoger tempo dan de rest van Nederland. Zeeland veranderde het minst, namelijk met 0,8 procent.

Het bodemgebruik verschilt sterk per landsdeel. In Noord-Nederland blijft een groot aantal gemeenten onder het landelijk percentage rood bodemgebruik van 15 procent. Onder rood bodemgebruik wordt verstaan verkeersterrein en (semi-)bebouwd terrein. Het aandeel groen (agrarisch, recreatief, bos en open natuurlijk terrein) in Noord-Nederland is 91 procent, tegen 85 procent landelijk. De groenste gemeente van Nederland is Schiermonnikoog (98 procent groen). De gemeente met het meeste rood bodemgebruik is het Zuid-Hollandse Capelle aan den IJssel: hier is ruim driekwart van de oppervlakte in gebruik als verkeersterrein of (semi-) bebouwing.

Tabel 7.3
Bodemgebruik, 2003 naar gemeentelijke en provinciale indeling 2006¹⁾

	Tilburg	Noord-Brabant	Nederland
Bebouwd terrein			
ha	3 813	56 979	328 867
in % oppervlakte land	32,5	11,6	9,7
ha/1 000 inwoners	19	24	20
Bos en open natuurlijk terrein			
ha	1 877	84 334	484 090
in % oppervlakte land	16,0	17,2	14,3
ha/1 000 inwoners	9	35	30
Recreatieterrein			
ha	717	12 942	93 702
in % oppervlakte land	6,1	2,6	2,8
ha/1 000 inwoners	4	5	6
Agrarisch terrein			
ha	4 382	314 204	2 304 074
in % oppervlakte land	37,4	63,9	68,3
ha/1 000 inwoners	22	130	141

¹⁾ Excl. verkeersterrein en semi-bebouwd terrein.

8. Regionale indelingen 2006

8.1 Gemeentelijke indeling 2006

Per 1 januari 2006 zijn dertien Nederlandse gemeenten opgeheven en overgegaan in vier nieuwe. Twee nieuwe gemeenten lagen in Zuid-Holland, één in Utrecht en één in Noord-Holland. Doordat per saldo negen gemeenten verdwenen zijn, bedroeg het aantal gemeenten op 1 januari 2006 nog 458.

Nieuwe gemeenten, nieuwe namen

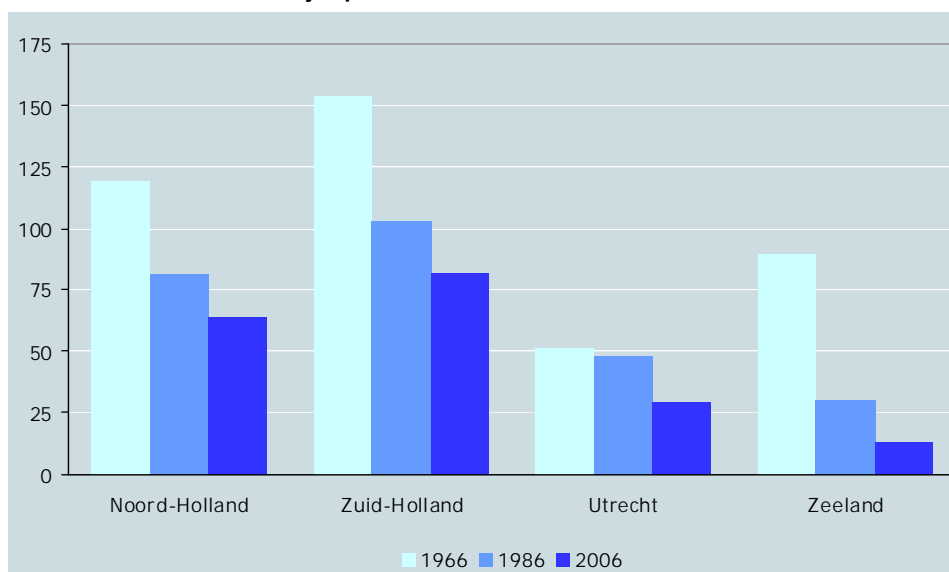
Ook in 2006 was er een nieuwe gemeentenaam met een regionaal karakter. In Utrecht ontstond op de Heuvelrug een gelijknamige gemeente met zo'n 50 duizend inwoners. Deze was gevormd door samenvoeging van Maarn, Doorn, Leersum, Amerongen en Driebergen-Rijsenburg.

De Zuid-Hollandse gemeente Teylingen ontstond uit de gemeenten Warmond, Voorhout en Sassenheim. Elk van de voormalige gemeenten heeft een historische band met Teylingen, al schuilt in de oorsprong van de naam een mysterie.

Veel wijzigingen in West-Nederland

Vooraf in het westen is het aantal gemeenten de afgelopen decennia fors afgenomen. In zowel Noord- als Zuid-Holland is in veertig jaar bijna de helft van het aantal gemeenten verdwenen. Hetzelfde geldt voor de provincie Utrecht. In Zeeland is zelfs minder dan een zesde van het aantal gemeenten overgebleven.

8.1 Gemeenten in de westelijke provincies

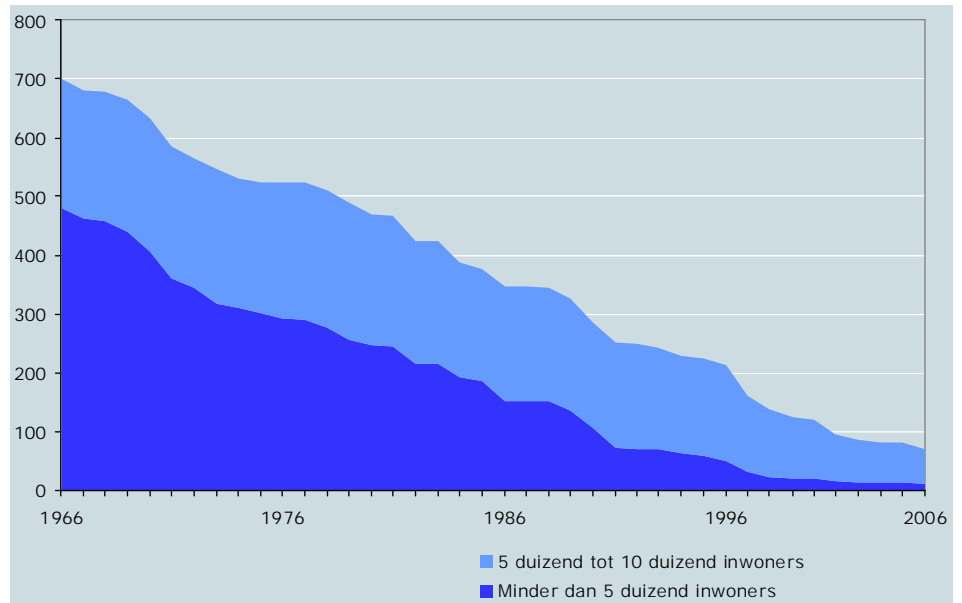
Zuid-Holland nog steeds de meeste gemeenten

Zuid-Holland was anno 2006 nog altijd de provincie met het grootste aantal gemeenten (82). Dit ondanks de vele herindelingen en de overgang van de gemeenten Oudewater (in 1970), Woerden (in 1989) en Vianen (in 2002) van Zuid-Holland naar Utrecht.

Steeds minder kleine gemeenten

Nederland telde in 2005 nog zeventig gemeenten met minder dan tienduizend inwoners. Per 1 januari 2006 nam dit aantal door het verdwijnen van Venhuizen, Maarn, Amerongen en Leersum verder af. Door het opheffen van de Zuid-Hollandse gemeenten Valkenburg en Warmond bleven er nog maar negen gemeenten met minder dan 5 duizend inwoners over.

8.2 Ontwikkeling aantal kleine gemeenten

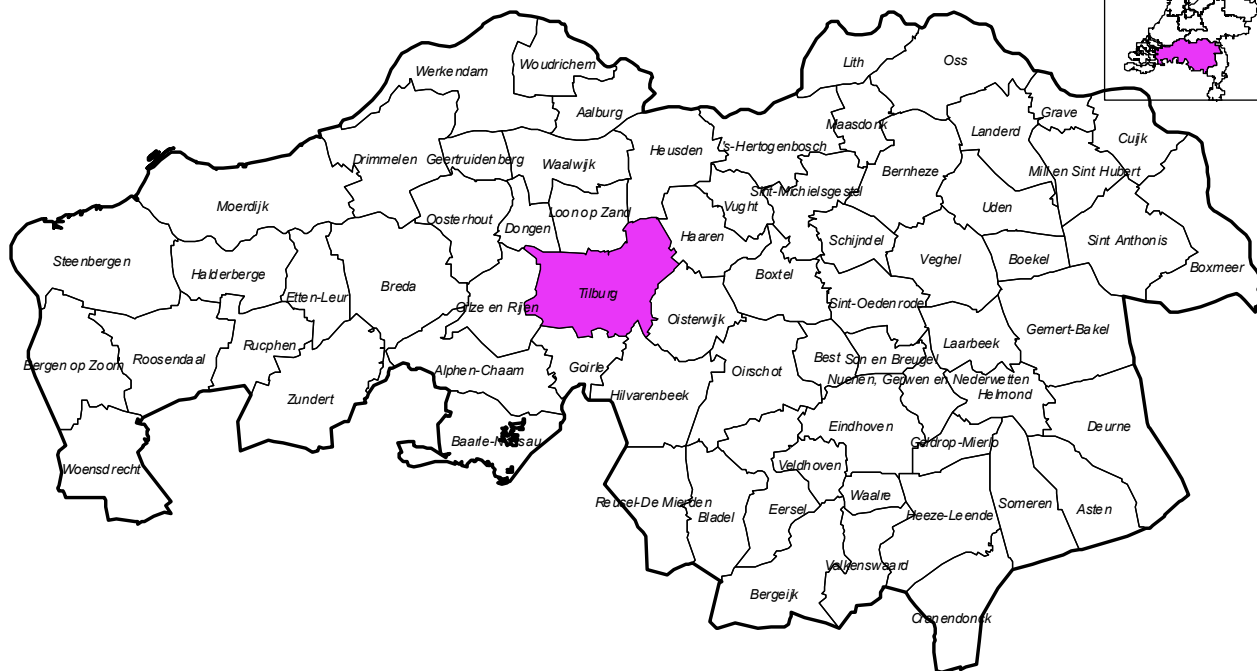
Samenvoeging en herindeling

Het aantal kleine gemeenten daalt gestaag. In 1966 waren er nog twaalf gemeenten met minder dan 500 inwoners. Anno 2006 zijn zulke kleine gemeenten verdwenen. Door de strenge eisen aan gemeentelijke taken is juist voor de kleinere gemeenten de toekomst onzeker. Enkele hebben al het initiatief genomen voor een vrijwillige samenvoeging. In 2007 komt het aantal gemeenten op 443 door gemeentelijke herindelingen in Noord- en Zuid-Holland en Limburg.

8.3 Ligging in de provincie

Tilburg (0855)
1 januari 2006

Tabel 8.1
Gebieden in Nederland, 2006

Code	Gebied/regio	Naam
<i>Standaard regionale indelingen:</i>		
04	Landsdeel	Zuid-Nederland
30	Provincie	Noord-Brabant
34	COROP-gebied	Midden-Noord-Brabant
17	Stadsgewest	Tilburg
17	Grootstedelijke agglomeratie	Tilburg
<i>Thematische regionale indelingen:</i>		
02	Arrondissement	Breda
01	Brandweergebied	Midden- en West-Brabant
3400	COROP-plusgebied	Midden-Noord-Brabant
340	COROP-subgebied	Midden-Noord-Brabant
107	Economisch-geografisch gebied	Tilburg
54	GGD-gebied	GGD Hart voor Brabant
3008	Landbouwgebied	Midden-Noord-Brabant
13	Landbouwgebied (groep)	Zuidelijk Veehouderijgebied
NL4	NUTS1-gebied	Zuid-Nederland
NL41	NUTS2-gebied	Noord-Brabant
NL412	NUTS3-gebied	Midden-Noord-Brabant
20	Politieregio	Midden- en West-Brabant
01	Ressort	's-Hertogenbosch
26	RPA-gebied	Midden-Brabant
13	Toeristengebied	West- en Midden-Brabant
35	Wgr-samenwerkingsgebied	Midden-Brabant

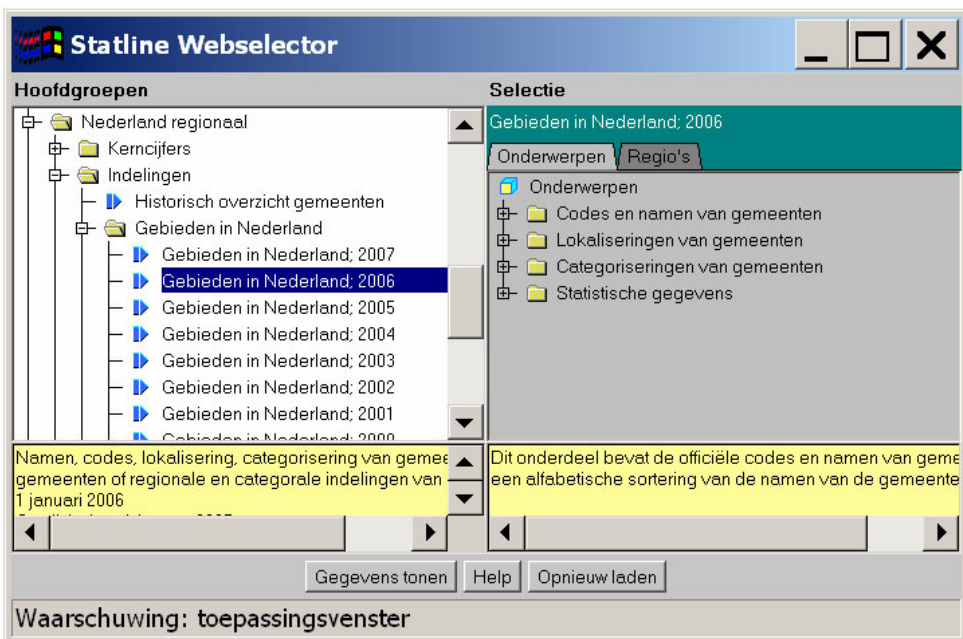
In tabel 8.1 is een onderscheid gemaakt in standaard en thematische regionale indelingen. De gebieden/regio's waartoe een gemeente behoort, vindt u in deze tabel. In vrijwel alle regionale publicaties hanteert het CBS de standaard regionale indelingen. Daarnaast is er een aantal thematische regionale indelingen. Deze behoren bij een specifiek onderwerp. Alle gemeentelijke gegevens zijn optelbaar naar alle indelingen. Dit kan met behulp van de StatLine-publicatie 'Gebieden in Nederland'.

8.2 StatLine-publicatie 'Gebieden in Nederland'

Nederland kent een groot aantal regionale indelingen. Naast de standaardindelingen zoals gemeenten en provincies telt ons land nog tal van andere gebieden of regio's. Voorbeelden zijn: arrondissementen, brandweergebieden, politieregio's, landbouwgebieden. Of er in de naamgeving sprake is van een gebied of een regio hangt af van het betreffende (beleids)veld.

In StatLine zijn publicaties te vinden waarin een relatie wordt gelegd tussen de gemeentelijke indeling en diverse andere indelingen van het Nederlands grondgebied. Ter illustratie is in figuur 8.4 de publicatie 'Gebieden in Nederland 2006' geselecteerd. In het rechterdeel van 'de webselector' (zie hoofdstuk 10) ziet u vervolgens een overzicht van de onderwerpen in deze publicatie. Naast de officiële code en naam van de gemeente, bevat de publicatie het onderdeel 'Lokalisering'. Met dit onderdeel kan worden nagegaan in welke gebieden of regio's een gemeente is gelegen (gelokaliseerd).

8.4 Gebieden in Nederland in StatLine

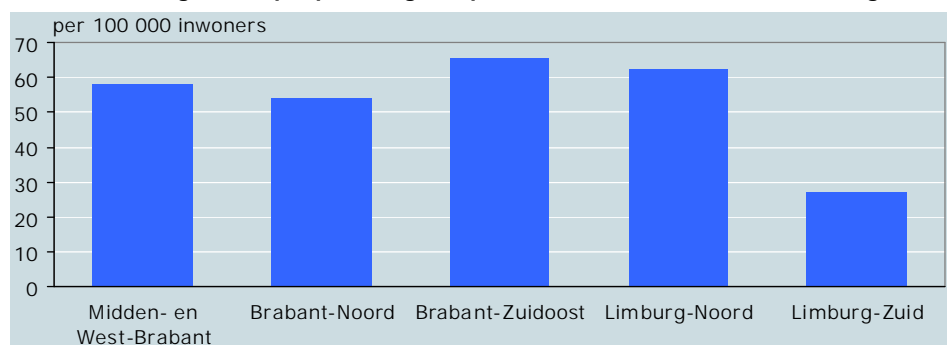

In hoofdstuk 10 wordt een uitleg gegeven hoe u de onderwerpen uit een StatLine-publicatie zoals 'Gebieden in Nederland' kunt raadplegen, bewerken of opslaan. In StatLine vindt u ook de meest recente gegevens over gebieden in Nederland.

Voorbeeld gebruik 'Gebieden in Nederland'

Onderstaande grafiek en gegevens zijn niet direct beschikbaar in StatLine. Toch kunnen de beschikbare gemeentelijke cijfers over de verkeersongevallen eenvoudig worden opgeteld tot politieregio's.

8.5 Verkeersongevallen per politieregio in provincies Noord-Brabant en Limburg, 2006

De StatLine-tabel 'Regionale Kerncijfers Nederland' bevat uitkomsten over de verkeersongevallen en inwoners per afzonderlijke gemeente. In 'Gebieden in Nederland 2006' is weergegeven aan welke van deze vijf (van de in totaal 25) politieregio's de gemeenten toebehoren. Hieronder een voorbeeld voor vijf in deze politieregio's gelegen gemeenten.

8.6 Verkeersongevallen per gemeente en gemeente per politieregio

Regionale Kerncijfers Nederland				Gebieden in Nederland 2006	
sleep hierheen om in laag te brengen				sleep hierheen om in laag te brengen	
	Onderwerpen	Bevolking	Verkeer en vervoer	Onderwerpen	Lokaliseringen van gemeenten
		Inwoners op 1 januari	Verkeersongevallen		Landelijk dekkende gebieden
			Verkeersongevallen		Politieregio's
Regio's :	Perioden	aantal			Naam
Eindhoven	2006	209 172	135	Eindhoven	Brabant-Zuidoost
's-Hertogenbosch	2006	134 717	71	's-Hertogenbosch	Brabant-Noord
Maastricht	2006	120 175	35	Maastricht	Limburg-Zuid
Tilburg	2006	200 380	118	Tilburg	Midden- en West-Brabant
Venlo	2006	92 052	73	Venlo	Limburg-Noord

Door koppeling van beide reeksen kunnen uitkomsten over verkeersongevallen per politieregio worden samengesteld. Voor het koppelen van gegevens kan gebruik worden gemaakt van bijvoorbeeld Access. De uiteindelijke uitkomsten kunnen worden verkregen door bijvoorbeeld gebruik te maken van de functie 'draaitabel' in Excel.

	A	B	C	D	E	F
1	Paginavelden hier neerzetten					
2						
3	Politieregio: code en naam	Gegevens	Totaal			
42	20 Midden- en West-Brabant	Som van Verkeersongevallen	620			
43		Som van Inwoners	1059890			
44	21 Brabant-Noord	Som van Verkeersongevallen	341			
45		Som van Inwoners	628405			
46	22 Brabant-Zuidoost	Som van Verkeersongevallen	478			
47		Som van Inwoners	727651			
48	23 Limburg-Noord	Som van Verkeersongevallen	320			
49		Som van Inwoners	512587			
50	24 Limburg-Zuid	Som van Verkeersongevallen	170			
51		Som van Inwoners	619351			

Lijst met draaitabelvelden: X

Sleep de gewenste items naar het draaitabelrapport

- Inwoners
- Verkeersongevallen
- Politieregio: code en naam

Het is niet altijd mogelijk om gemeentelijke cijfers op te tellen tot totalen voor een bepaald gebied. Bij sommige onderwerpen ontbreken voor een aantal gemeenten cijfers om redenen van statistische betrouwbaarheid, geheimhouding of niet aanwezig zijn van gegevens in het basismateriaal (non-respons).

9. Kerncijfers wijken en buurten

Indeling in wijken en buurten

De onderverdeling van gemeenten in wijken en buurten dateert van de volkstelling in 1947. De 458 gemeenten in 2006 bestonden uit 2 503 wijken en 11 352 buurten. Iedere gemeente heeft minimaal één wijk en iedere wijk is opgebouwd uit minimaal één buurt. Buurten vormen het laagste regionale niveau.

De indeling naar wijken en buurten wordt gemaakt door de gemeenten, aansluitend op hun wensen voor beleidsvorming. Voor de vergelijkbaarheid van buurten worden zij zo mogelijk afgebakend volgens landelijke richtlijnen. Voor woongebieden worden buurten zoveel mogelijk naar homogene bebouwing ingedeeld, voor zover het aantal inwoners niet te hoog wordt. Voor werkgebieden en grotere recreatiegebieden wordt een maximum aan de oppervlakte nagestreefd. Voor de indeling van gebieden met verspreide bebouwing vormen lokale inzichten het uitgangspunt. Overigens loopt de indeling naar wijken en buurten niet altijd gelijk met postcodegebieden.

Een woongebied of landelijk gebied wordt dus volgens verschillende richtlijnen ingedeeld naar wijken en buurten. Zo zijn er stedelijke gemeenten met een historische stadskern binnen de grenzen. De bebouwing binnen deze steden bepaalt voor een belangrijk deel de indeling in wijken en buurten. Een voorbeeld hiervan is de gemeente Amersfoort in de provincie Utrecht.

9.1 Amersfoort, 1 januari 2006

Daarnaast zijn er landelijke gemeenten met kleine woonkernen die omringd worden door agrarisch gebied. De woonkernen vormen dan buurteilandjes. Het omliggende landelijk gebied wordt naar lokale inzichten ingedeeld. Een voorbeeld hiervan is de gemeente Aa en Hunze in de provincie Drenthe.

9.2 Aa en Hunze, 1 januari 2006

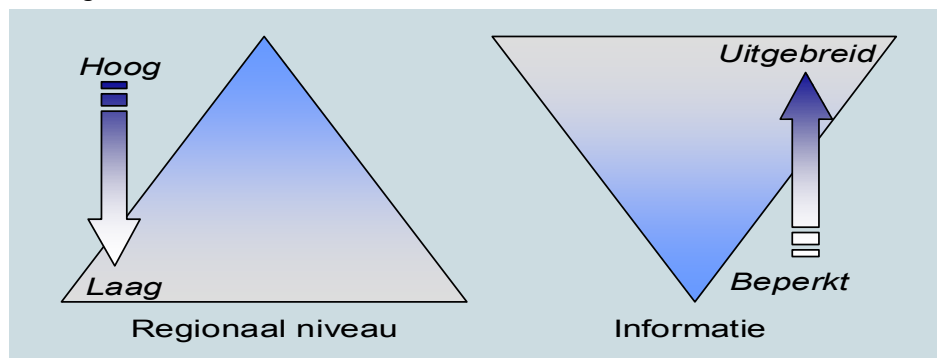
Combinaties van bovenstaande onderverdelingen zijn ook mogelijk. De ruimte kan ook meer planmatig worden ingericht. Hierbij kan worden gedacht aan een gemeente als Noordoostpolder en de Flevolandse gemeenten in het algemeen.

Aan elk gebied is een unieke code toegekend van acht posities. De wijk- en buurtcode is opgebouwd uit een gemeentecode van vier posities, een wijkcode van twee posities en een buurtcode van twee posities. De overzichtskaart op pagina 40 geeft inzicht in de ligging en de omvang van de buurten. Ook is een kaart opgenomen van de bevolkingsdichtheid en van het relatieve arbeidsongeschiktheidsniveau per buurt. Deze thematische kaarten zijn weggelaten bij die gemeenten waar het aantal buurten of het aantal klassen te klein is voor een zinvolle weergave. De buurtkaart laat zien of een fenomeen gelijkmatig is verdeeld over de buurten van een gemeente.

Beschikbaarheid uitkomsten wijken en buurten

Met de publicatie kerncijfers wijken en buurten is het mogelijk buurten onderling te typeren en te vergelijken. In tabellen 9.1 tot en met 9.5 wordt een selectie gepresenteerd uit de gegevens beschikbaar in StatLine. Om redenen van betrouwbaarheid en geheimhouding kunnen cijfers ontbreken als ze op onvoldoende waarnemingen berusten. Dit is met een . (punt) aangegeven. De beschikbaarheid van uitkomsten is op buurtniveau beperkter dan op hogere regionale niveaus. Schematisch kan dit als volgt worden weergegeven.

9.3 Regionale statistieken en beschikbaarheid

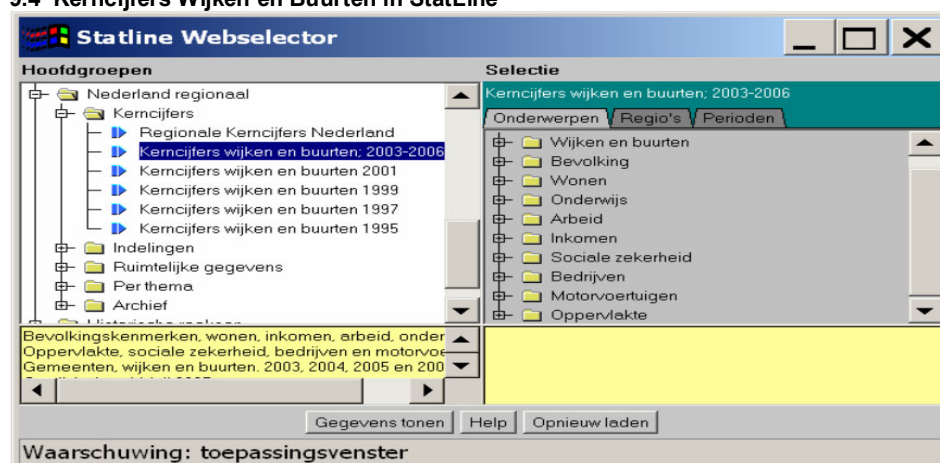
De top van de linker driehoek heeft betrekking op Nederland als geheel, de onderkant op de vele buurten die ons land telt. Het veld binnen deze driehoek wordt begrensd door de verschillende gebiedsindelingen, uiteenlopend van landsdeel tot buurt. De hoeveelheid beschikbare informatie is omgekeerd evenredig met het aantal gebieden. Op nationaal en hoog-regionaal niveau is er een uitgebreide beschikbaarheid van informatie. Denk hierbij aan uitkomsten over het consumentenprijsindexcijfer of de internationale handel. Het "niveau Nederland" kan hier worden gebruikt als een eenheid in internationaal vergelijkende studies.

Betrouwbare uitkomsten over (wijken en) buurten kunnen alleen worden samengesteld uit onderzoeken met voldoende grote steekproeven of registraties. Zo zijn er gegevens uit de gemeentelijke basisadministratie persoonsgegevens (GBA) voor het aantal inwoners naar geslacht, leeftijd en herkomst. En er zijn gegevens opgenomen uit de registraties van uitkeringen en motorvoertuigen. Van steekproeven zijn er uitsluitend gegevens opgenomen uit het zeer uitgebreide regionaal inkomensonderzoek. Enquêtes die bij het steekproefontwerp geen rekening (kunnen) houden met representativiteit over buurten, worden niet opgenomen, evenals uitkomsten van enquêtes die enkel op lokaal niveau worden afgenomen.

Kerncijfers Wijken en Buurten in StatLine

In StatLine zijn nu wijk- en buurtgegevens te vinden over de thema's bevolking, wonen, onderwijs, arbeid, inkomen, sociale zekerheid, bedrijven, motorvoertuigen en oppervlakte.

9.4 Kerncijfers Wijken en Buurten in StatLine

Er zijn StatLine-publicaties met wijk- en buurtgegevens vanaf 1995 (tweejaarlijks) en vanaf 2003 (jaarlijks). Ter illustratie is in figuur 9.4 de publicatie 'Kerncijfers wijken en buurten 2003-2006' geselecteerd. In het rechterdeel van het schema ziet u vervolgens een overzicht van de onderwerpen in deze publicatie. Een voorbeeld van enkele uitkomsten vindt u in de tabellen 9.1 tot en met 9.5 van deze Gemeente Op Maat. In hoofdstuk 10 wordt een uitleg gegeven hoe u de onderwerpen uit een StatLine-publicatie zoals de Kerncijfers wijken en buurten kunt raadplegen, bewerken of opslaan. In StatLine vindt u ook de meest recente gegevens over wijken en buurten.

CBS-buurtgegevens raadplegen via Google Earth

Sinds kort is het op de CBS-website mogelijk om de buurtcijfers ook via Google Earth te bekijken. In hoofdstuk 8 werd al beschreven dat de afgelopen decennia vooral het aantal kleine gemeenten gestaag daalt. Hierdoor zijn de gemeenten in oppervlakte steeds groter geworden. Als gevolg daarvan neemt de vraag naar informatie op wijk- en buurtniveau toe. Wat vroeger namelijk aparte gemeenten waren, zijn nu wijken of buurten geworden in grotere gemeenten.

Binnen gemeenten kunnen grote verschillen bestaan tussen de verschillende wijken en buurten. Zo bedroeg in 2006 de bevolkingsdichtheid in Emmen gemiddeld 322 inwoners per vierkante kilometer. Binnen deze gemeente varieerde dit echter tussen 1 inwoner per vierkante kilometer in de buurt Delftlanden en 3,9 duizend inwoners per vierkante kilometer in de buurt Bargeses.

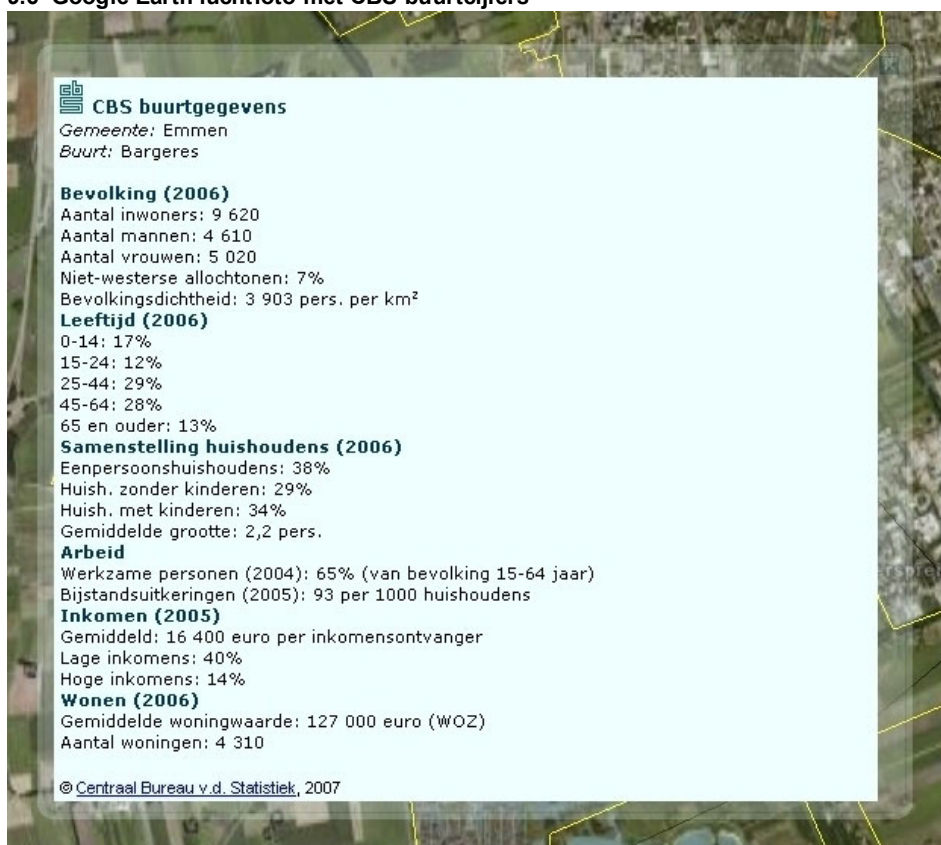
Op een luchtfoto is duidelijk zichtbaar welke delen van Emmen dichter bevolkt zijn dan andere. De CBS-kaartlaag in Google Earth kan echter laten zien hoe hoog de bevolkingsdichtheid in de verschillende buurten in Emmen exact is.

9.5 Google Earth luchtfoto met CBS-buurtgrenzen

In iedere buurt is de buurtnaam en een CBS-logo gegeven. Wanneer u klikt op de naam/het logo van de buurt waarover u informatie wenst, verschijnt er een ballon met cijfers over deze buurt (figuur 9.6). Naast de bevolkingsdichtheid bevat de Google Earth toepassing ook nog enkele andere gegevens op buurtniveau, zoals het aantal inwoners, de samenstelling van de huishoudens, het gemiddeld inkomen en de gemiddelde woningwaarde. Het volledige overzicht met buurtgegevens vindt u in de Kerncijfers Wijken en Buurten in StatLine.

9.6 Google Earth luchtfoto met CBS-buurtcijfers

De luchtfoto's en CBS-buurtgrenzen worden uitsluitend getoond als u Google Earth versie 4.1 of hoger heeft geïnstalleerd.

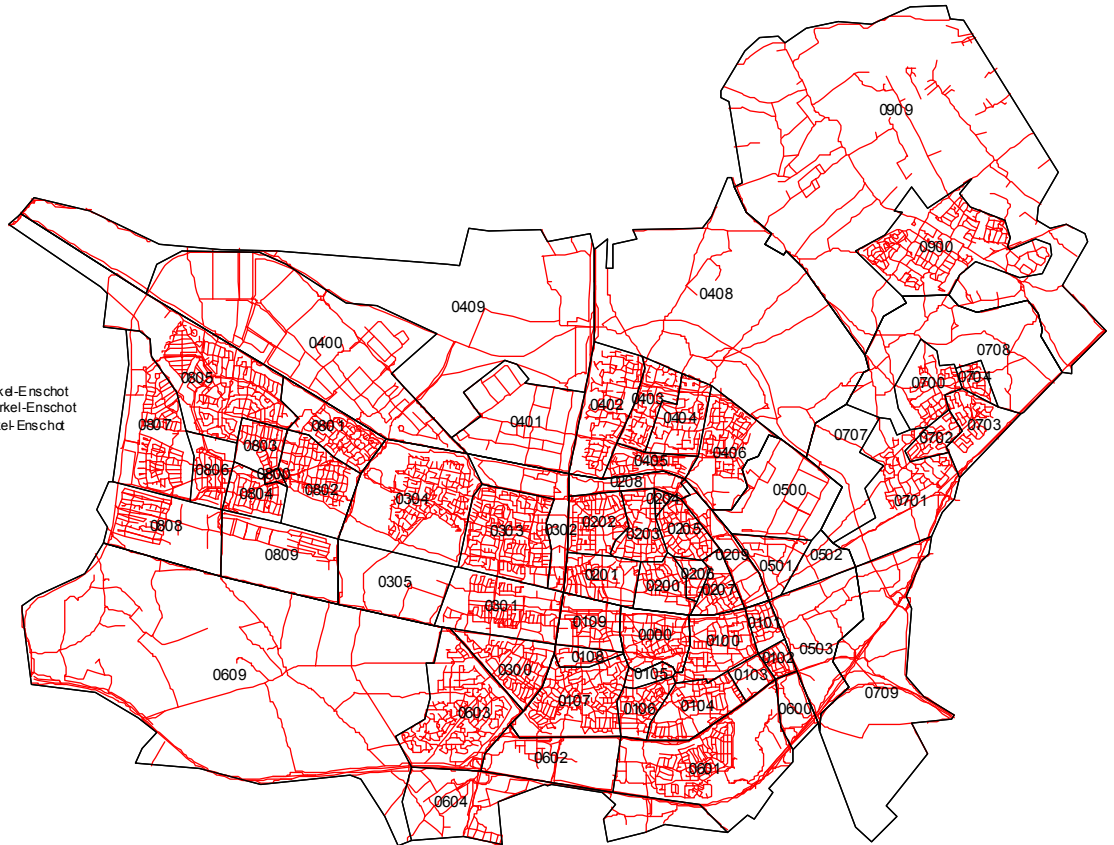
Buurtten

1 januari 2006

Tilburg (0855)

verharde wegen

- 0000 Centrum
- 0100 Tivoli
- 0101 Amhoef
- 0102 Jeruzalem
- 0103 Hoevensweg
- 0104 Broekhoven
- 0105 Oude Dijk
- 0106 Trouwlaan
- 0107 Korvel
- 0108 Rooi Harten
- 0109 Hagelkruis
- 0200 Besterd
- 0201 Gasthuisstraat
- 0202 Hasselt
- 0203 Het Goirke
- 0204 Groesdind
- 0205 Hoefstraat
- 0206 Koestraat
- 0207 Loven
- 0208 Industriestrook Goirke-Kanaaldijk
- 0209 Industriestrook Lovense-Kanaaldijk
- 0300 Zargvlied
- 0301 De Reit
- 0302 Mariaziekenhuis-Vredeburcht
- 0303 Het Zand
- 0304 Het Wandelbos
- 0305 De Oude Warande
- 0400 Industrieterrein Vossenbergl
- 0401 Industrieterrein Kraaven
- 0402 Stokhasselt
- 0403 Vlashof
- 0404 De Schans
- 0405 De Lijnse Hoek
- 0406 De Quirjnstok
- 0408 Buitengebied Noordoost
- 0409 Buitengebied Noordwest
- 0500 Industrieterrein-Oost
- 0501 Industrieterrein Loven
- 0502 Bosscheweg
- 0503 Moerenburg
- 0500 Koningshoeven
- 0501 Groenewoud
- 0502 Het Laar
- 0503 De Blaak
- 0504 Katsbogten
- 0509 Buitengebied Zuidwest
- 0700 Berkel
- 0701 Enschoot
- 0702 Eikenbosch
- 0703 Ruiven
- 0704 Berkelse Akkers
- 0707 Verspreide huizen ten westen van Berkel-Enschoot
- 0708 Verspreide huizen ten noorden van Berkel-Enschoot
- 0709 Verspreide huizen ten zuiden van Berkel-Enschoot
- 0800 Heyhof
- 0801 Gesworen Hoek
- 0802 Huibeven
- 0803 Heervelden
- 0804 Campenhoef
- 0805 Tündorp de Kievit
- 0806 Dongewijk
- 0807 Dalem
- 0808 Kooihoven
- 0809 Witbrant
- 0900 Udenhout
- 0909 Verspreide huizen Udenhout

0 1 2 Kilometers

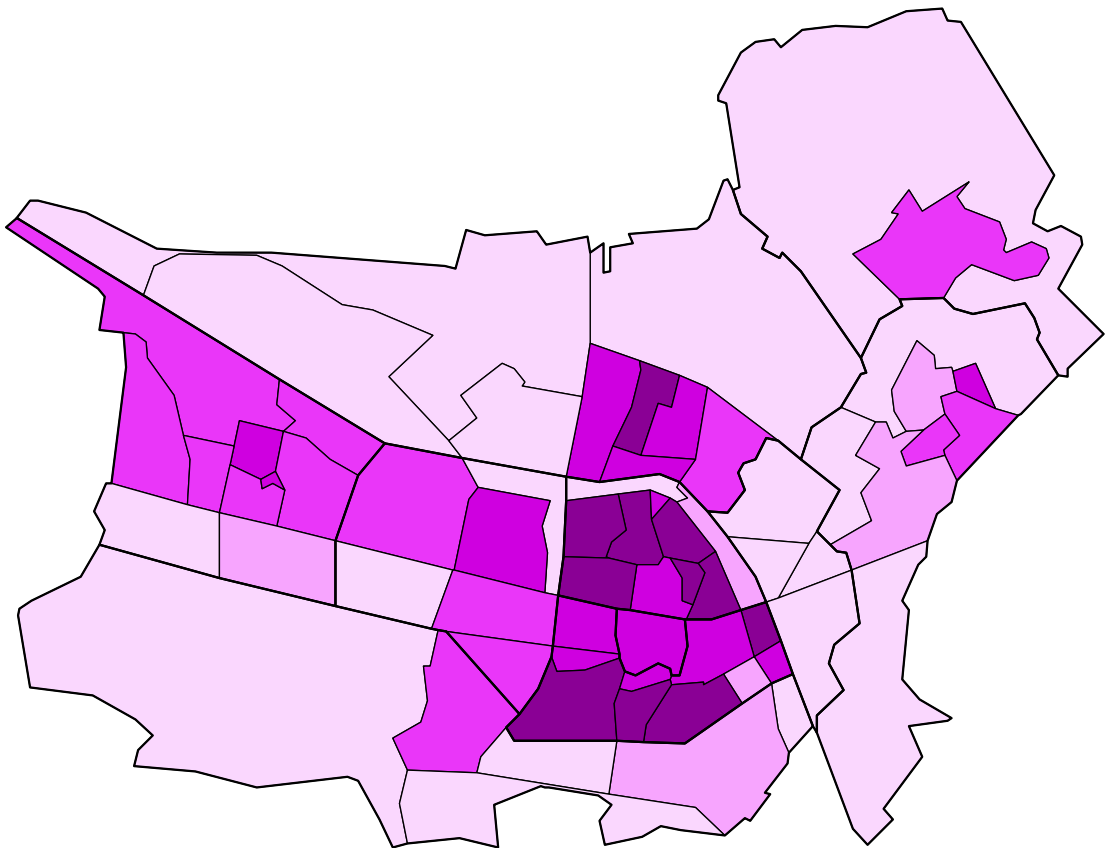
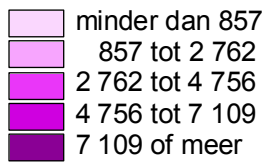

Aantal inwoners per km² land

1 januari 2006

Tilburg (0855)

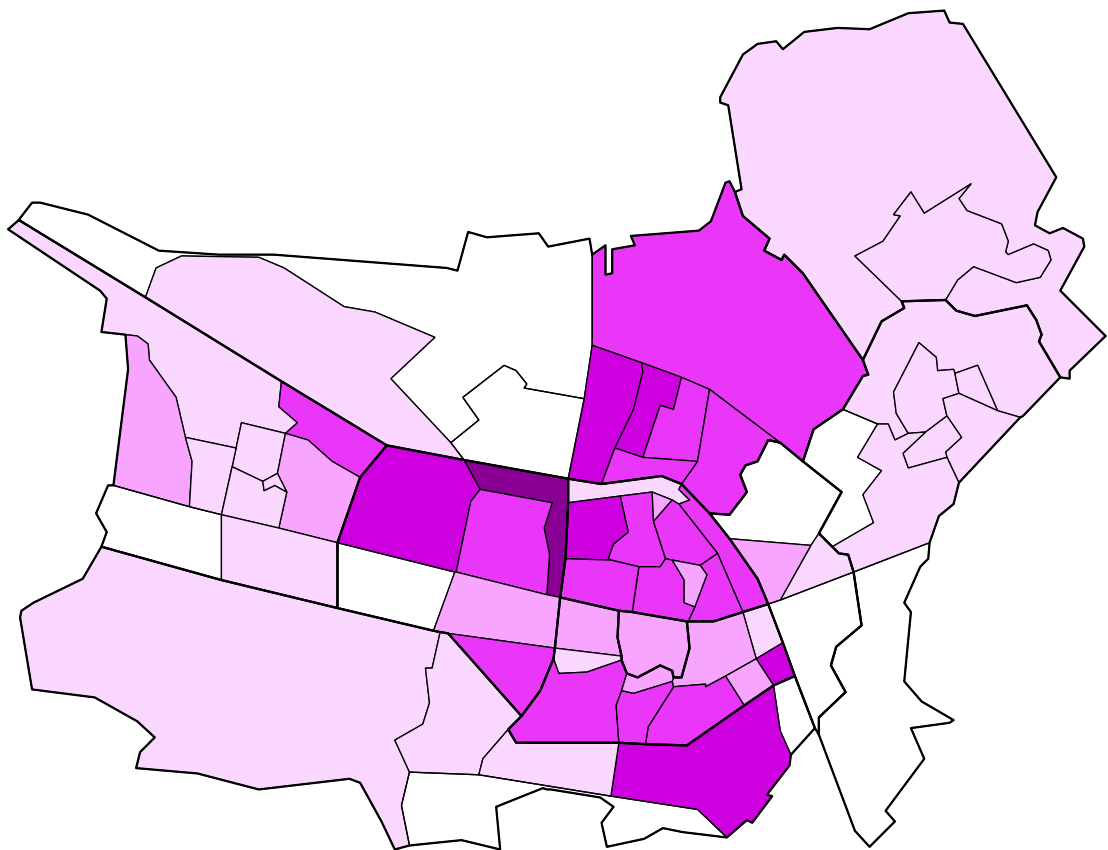
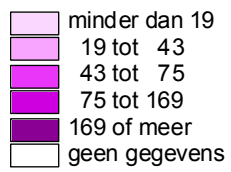
0 1 2 Kilometers

ABW en WWB-uitkeringen per 1 000 huishoudens

Aantal uitkeringen op 31 maart 2006, huishoudens op 1 januari 2006

Tilburg (0855)

0 1 2 Kilometers

Tabel 9.1

Bevolking naar geslacht en leeftijd, 2006

Wijk- en buurtindeling		Inwoners			Leeftijdsklasse				
		totaal	mannen	vrouwen	0 tot 15	15 tot 25	25 tot 45	45 tot 65	65 of ouder
code	naam	aantal	aantal	aantal	%	%	%	%	%
0855	Tilburg	200 380	99 070	101 310	17	15	31	24	13
085500	Wijk 00 Centrum	5 710	2 730	2 980	4	20	32	21	24
08550000	Centrum	5 710	2 730	2 980	4	20	32	21	24
085501	Wijk 01 Oud-Zuid	37 660	18 540	19 120	12	18	33	23	13
08550100	Tivoli	4 940	2 410	2 530	14	18	29	27	12
08550101	Armhoef	2 160	1 080	1 080	20	12	28	31	9
08550102	Jeruzalem	1 040	540	500	22	14	36	21	8
08550103	Hoeveneweg	270	140	130	12	12	24	36	16
08550104	Broekhoven	6 740	3 270	3 470	13	17	35	22	14
08550105	Oude Dijk	1 000	480	520	4	18	47	17	15
08550106	Trouwlaan	4 490	2 200	2 290	11	24	32	21	12
08550107	Korvel	11 460	5 680	5 780	12	21	34	21	12
08550108	Rooi Harten	1 200	610	590	9	17	28	27	20
08550109	Hagelkruis	4 370	2 150	2 220	9	14	31	27	19
085502	Wijk 02 Oud-Noord	31 000	15 620	15 380	14	19	33	23	11
08550200	Besterd	3 060	1 480	1 580	12	18	32	24	14
08550201	Gasthuisstraat	5 460	2 810	2 640	13	18	32	23	14
08550202	Hasselt	5 950	2 980	2 970	17	15	36	24	8
08550203	Het Goirke	4 280	2 170	2 100	12	21	32	25	10
08550204	Groeseind	540	280	260	11	18	34	23	15
08550205	Hoefstraat	5 410	2 710	2 700	14	18	34	22	13
08550206	Koestraat	1 710	840	870	11	25	30	23	10
08550207	Loven	3 640	1 860	1 780	13	22	31	25	9
08550208	Industriestrook Goirke-Kanaaldijk	140	70	70	12	15	27	35	10
08550209	Industriestrook Lovense-Kanaaldijk	810	430	380	14	21	33	21	11
085503	Wijk 03 West	29 130	13 940	15 190	14	16	26	22	22
08550300	Zorgvlied	3 980	1 920	2 060	20	12	23	26	19
08550301	De Reit	5 340	2 550	2 780	10	20	29	21	20
08550302	Mariaziekenhuis-Vredeburcht	630	340	290	7	7	21	34	30
08550303	Het Zand	10 860	5 190	5 670	12	18	27	21	22
08550304	Het Wandelbos	8 310	3 920	4 390	18	13	25	23	22
08550305	De Oude Warande	20	10	10	x	x	x	x	x
085504	Wijk 04 Noord	23 190	11 350	11 840	18	14	26	28	15
08550400	Industrieterrein Vossenbergr I	140	80	70	13	9	25	36	17
08550401	Industrieterrein Kraaiven	30	20	10	x	x	x	x	x
08550402	Stokhasselt	7 290	3 570	3 720	22	15	28	23	11
08550403	Vlashof	4 640	2 270	2 370	21	14	27	25	12
08550404	De Schans	3 870	1 860	2 000	13	15	24	25	23
08550405	De Lijnse Hoek	2 880	1 390	1 490	10	10	22	35	23
08550406	De Quirijnstok	3 990	1 980	2 000	15	13	26	34	12
08550408	Buitengebied Noordoost	250	130	120	18	12	29	32	9
08550409	Buitengebied Noordwest	100	40	60	22	14	26	32	6
085505	Wijk 05 Oost	800	410	390	14	11	29	32	14
08550500	Industrieterrein-Oost	40	20	20	x	x	x	x	x
08550501	Industrieterrein Loven	480	240	240	16	10	33	30	12
08550502	Bossheweg	210	110	100	13	12	20	37	18
08550503	Moerenburg	70	40	30	9	16	31	25	19
085506	Wijk 06 Zuid	15 320	7 760	7 560	17	15	25	33	10
08550600	Koningshoeven	100	50	50	19	6	23	33	20
08550601	Groenewoud	7 840	3 870	3 970	17	17	29	26	11
08550602	Het Laar	170	80	90	11	13	16	34	25
08550603	De Blaak	6 470	3 270	3 200	18	14	20	41	6
08550604	Katsbogten	80	40	40	13	14	28	23	23
08550609	Buitengebied Zuidwest	660	440	220	10	10	23	36	21

Tabel 9.1 (slot)

Bevolking naar geslacht en leeftijd, 2006

Wijk- en buurtindeling		Inwoners			Leeftijdsklasse				
		totaal	mannen	vrouwen	0 tot 15	15 tot 25	25 tot 45	45 tot 65	65 of ouder
<i>code</i>	<i>naam</i>	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>	%	%	%	%	%
085507	Wijk 00 Berkel-Enschot	10 720	5 340	5 380	22	9	26	28	15
08550700	Berkel	2 090	1 030	1 060	19	11	28	29	13
08550701	Enschot	3 320	1 640	1 680	22	7	24	26	20
08550702	Eikenbosch	1 380	650	730	18	9	18	27	28
08550703	Ruiven	2 100	1 090	1 010	21	12	23	36	9
08550704	Berkelse Akkers	1 480	730	740	32	8	38	17	5
08550707	Verspr.h. ten W. van Berkel-Enschot	40	20	20	x	x	x	x	x
08550708	Verspr.h. ten N. van Berkel-Enschot	220	120	100	15	13	20	41	10
08550709	Verspr.h. ten Z. van Berkel-Enschot	100	60	40	15	10	28	24	23
085508	Wijk 08 Reeshof	38 380	19 230	19 150	26	10	38	20	5
08550800	Heyhoef	340	130	200	0	0	3	21	76
08550801	Gesworen Hoek	4 210	2 120	2 090	19	16	35	25	5
08550802	Huibeven	5 760	2 820	2 940	26	13	33	23	6
08550803	Heerevelden	2 710	1 400	1 310	27	11	34	23	5
08550804	Campenhoef	2 500	1 260	1 240	25	10	33	24	8
08550805	Tuindorp de Kievit	12 180	6 100	6 080	29	9	40	19	4
08550806	Dongewijk	2 100	1 080	1 020	25	9	39	20	8
08550807	Dalem	6 420	3 220	3 200	29	7	46	15	3
08550808	Koolhoven	30	20	10	x	x	x	x	x
08550809	Witbrant	2 140	1 080	1 060	21	8	42	24	6
085509	Wijk 09 Udenhout	8 450	4 140	4 320	19	10	28	30	13
08550900	Udenhout	7 980	3 880	4 100	19	10	28	30	13
08550909	Verspreide huizen Udenhout	470	260	210	23	9	24	29	15

Tabel 9.2

Allochtonen naar herkomstgroepering, bevolkingsdichtheid, stedelijkheid en omgevingsadressendichtheid, 2006

Wijk- en buurtindeling	code	naam	Niet-westerse allochtonen							Bevolkingsdichtheid	Stedelijkheid	OAD
			Wes-terse allochtonen	to-taal	Ma-rokko	Ned. Antillen /Aruba	Suri-name	Tur-kije	ove-rig			
			%	%	%	%	%	%	%	aantal	code	aantal
0855		Tilburg	8	13	2	2	2	4	4	1 708	1	2 512
085500		Wijk 00 Centrum	9	6	1	1	1	1	2	6 878	1	4 293
08550000		Centrum	9	6	1	1	1	1	2	6 878	1	4 293
085501		Wijk 01 Oud-Zuid	8	11	2	2	1	3	3	7 071	1	3 390
08550100		Tivoli	7	4	0	1	1	0	2	6 170	1	3 476
08550101		Armhoef	6	1	0	0	0	0	1	7 862	2	1 625
08550102		Jeruzalem	9	32	6	6	3	4	13	5 619	3	1 358
08550103		Hoevenseweg	6	1	x	x	x	x	x	1 102	2	1 990
08550104		Broekhoven	7	12	2	2	1	4	3	7 597	1	3 452
08550105		Oude Dijk	8	6	1	1	0	2	2	6 000	1	4 353
08550106		Trouwlaan	8	11	1	1	1	5	3	9 655	1	3 870
08550107		Korvel	9	15	3	2	2	5	4	7 801	1	3 271
08550108		Rooi Harten	8	5	0	0	1	1	2	5 615	1	4 157
08550109		Hagelkruis	7	6	0	2	1	1	2	7 015	1	3 727
085502		Wijk 02 Oud-Noord	8	13	3	2	2	3	4	6 583	1	3 315
08550200		Besterd	9	9	2	1	1	3	3	5 614	1	3 958
08550201		Gasthuisstraat	8	10	2	2	1	2	4	7 466	1	3 687
08550202		Hasselt	8	21	5	4	2	6	4	8 505	1	3 123
08550203		Het Goirke	8	12	3	2	2	1	4	7 700	1	3 523
08550204		Groeseind	11	12	2	2	1	6	1	7 108	1	3 050
08550205		Hoefstraat	8	16	2	3	1	5	3	10 548	1	3 126
08550206		Koestraat	9	8	0	1	1	1	4	9 705	1	3 231
08550207		Loven	9	10	1	2	2	2	3	8 146	1	2 949
08550208		Industriestrook Goirke-Kanaaldijk	9	6	x	x	x	x	x	356	1	2 784
08550209		Industriestrook Lovense-Kanaaldijk	8	18	3	1	1	6	7	1 400	2	2 227
085503		Wijk 03 West	9	22	5	2	2	8	5	3 330	2	2 464
08550300		Zorgvlied	7	13	4	1	1	5	3	4 614	2	2 348
08550301		De Reit	10	17	3	2	2	6	5	3 728	2	2 491
08550302		Mariaziekenhuis-Vredeburcht	7	5	0	1	0	1	2	728	1	3 100
08550303		Het Zand	8	23	5	2	1	9	5	6 835	1	2 806
08550304		Het Wandelbos	10	29	8	3	2	9	7	3 276	2	1 992
08550305		De Oude Warande	x	x	x	x	x	x	x	14	5	255
085504		Wijk 04 Noord	9	29	6	5	3	7	9	817	2	2 057
08550400		Industrieterrein Vossenbergr I	3	3	x	x	x	x	x	25	4	532
08550401		Industrieterrein Kraaiaven	x	x	x	x	x	x	x	14	4	842
08550402		Stokhasselt	9	44	10	6	5	11	13	5 638	2	1 980
08550403		Vlashof	8	42	10	7	4	11	11	7 852	2	2 440
08550404		De Schans	7	18	3	4	1	3	7	5 189	2	2 383
08550405		De Lijnse Hoek	10	12	2	3	2	2	4	7 013	1	2 758
08550406		De Quirijnstok	11	14	2	2	2	2	6	3 308	2	1 555
08550408		Buitengebied Noordoost	3	0	x	x	x	x	x	30	4	613
08550409		Buitengebied Noordwest	7	1	x	x	x	x	x	13	5	327
085505		Wijk 05 Oost	6	3	0	1	1	1	2	202	4	766
08550500		Industrieterrein-Oost	x	x	x	x	x	x	x	28	5	489
08550501		Industrieterrein Loven	7	5	0	1	1	0	2	856	3	1 079
08550502		Boscheweg	3	0	x	x	x	x	x	510	5	229
08550503		Moerenburg	9	1	x	x	x	x	x	46	4	678
085506		Wijk 06 Zuid	8	12	2	2	2	3	3	664	3	1 483
08550600		Koningshoeven	6	3	x	x	x	x	x	254	4	606
08550601		Groenewoud	9	21	3	3	3	6	5	2 726	2	1 869
08550602		Het Laar	7	1	x	x	x	x	x	136	3	1 084
08550603		De Blaak	7	2	0	0	0	0	1	3 221	3	1 075
08550604		Katsbogten	4	0	x	x	x	x	x	37	5	464
08550609		Buitengebied Zuidwest	6	2	0	0	0	0	1	46	5	103

Tabel 9.2 (slot)

Allochtonen naar herkomstgroepering, bevolkingsdichtheid, stedelijkheid en omgevingsadressendichtheid, 2006

Wijk- en buurtindeling		Niet-westerse allochtonen							Bevolkingsdichtheid	Stedelijkheid	OAD
		Westerse allochtonen	to-taal	Ma-rokko	Ned. Antillen /Aruba	Suri-name	Tur-kije	overig			
<i>code</i>	<i>naam</i>	%	%	%	%	%	%	%	<i>aantal</i>	<i>code</i>	<i>aantal</i>
085507	Wijk 00 Berkel-Enschot	5	2	0	0	0	0	1	860	4	785
08550700	Berkel	5	2	0	0	0	0	1	2 761	4	866
08550701	Enschot	5	1	0	0	0	0	1	1 704	4	678
08550702	Eikenbosch	7	1	0	0	0	0	1	4 335	4	994
08550703	Ruiven	6	3	0	0	1	0	2	3 087	4	862
08550704	Berkelse Akkers	4	1	0	0	0	0	1	6 992	4	707
08550707	Verspr.h. ten W. van Berkel-Enschot	x	x	x	x	x	x	x	31	5	269
08550708	Verspr.h. ten N. van Berkel-Enschot	4	0	x	x	x	x	x	68	5	376
08550709	Verspr.h. ten Z. van Berkel-Enschot	10	1	x	x	x	x	x	25	5	64
085508	Wijk 08 Reeshof	9	7	1	1	2	1	2	3 216	3	1 379
08550800	Heyhoef	7	0	x	x	x	x	x	5 228	2	1 650
08550801	Gesworen Hoek	11	14	2	3	3	3	3	4 755	3	1 404
08550802	Huibeven	7	5	0	1	1	1	1	4 533	2	1 630
08550803	Heerevelden	8	4	0	1	1	0	1	5 845	2	1 815
08550804	Campenhoef	8	6	1	1	2	0	2	4 707	3	1 443
08550805	Tuindorp de Kievit	9	7	1	1	2	1	2	4 044	3	1 400
08550806	Dongewijk	9	8	0	1	3	2	1	3 636	3	1 338
08550807	Dalem	9	8	1	2	2	2	1	3 542	3	1 177
08550808	Koolhoven	x	x	x	x	x	x	x	16	5	153
08550809	Witbrant	8	7	1	1	2	2	1	1 300	4	681
085509	Wijk 09 Udenhout	4	3	1	0	0	0	1	473	4	655
08550900	Udenhout	4	3	1	0	0	0	1	3 270	4	683
08550909	Verspreide huizen Udenhout	2	1	x	x	x	x	x	30	5	188

Tabel 9.3

Particuliere huishoudens en uitkeringen ABW/WWB, 2006

Wijk- en buurtindeling		Particuliere huishoudens					Uitkeringen ABW/WWB	
		totaal	gemid- delde grootte	een- per- soons	zonder kin- deren	met kin- deren	totaal	per 1 000 huishoudens
<i>code</i>	<i>naam</i>	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>
0855	Tilburg	93 990	2,1	41	28	31	4 800	54
085500	Wijk 00 Centrum	4 010	1,4	71	23	6	140	36
08550000	Centrum	4 010	1,4	71	23	6	140	36
085501	Wijk 01 Oud-Zuid	20 570	1,8	52	26	22	1 090	56
08550100	Tivoli	2 540	1,9	49	26	25	50	23
08550101	Armhoef	900	2,4	29	30	41	10	5
08550102	Jeruzalem	500	2,1	44	19	38	80	168
08550103	Hoeveneweg	140	1,9	41	35	25	10	36
08550104	Broekhoven	3 560	1,9	50	26	24	220	67
08550105	Oude Dijk	680	1,5	66	26	8	20	25
08550106	Trouwlaan	2 550	1,7	56	22	22	160	63
08550107	Korvel	6 570	1,7	57	22	21	470	74
08550108	Rooi Harten	660	1,7	52	33	16	10	18
08550109	Hagelkruis	2 470	1,8	49	34	17	70	29
085502	Wijk 02 Oud-Noord	16 160	1,9	50	25	25	940	61
08550200	Besterd	1 600	1,8	53	24	23	70	49
08550201	Gasthuisstraat	2 890	1,8	54	24	22	160	56
08550202	Hasselt	2 910	2,0	43	25	32	270	96
08550203	Het Goirke	2 320	1,8	52	24	24	120	55
08550204	Groeseind	300	1,8	48	33	19	10	37
08550205	Hoefstraat	2 750	1,9	46	26	28	160	61
08550206	Koestraat	980	1,7	57	24	18	30	31
08550207	Loven	1 920	1,9	50	25	25	100	51
08550208	Industriestrook Goirke-Kanaaldijk	70	2,1	39	32	29	0	15
08550209	Industriestrook Lovense-Kanaaldijk	430	1,9	50	25	25	20	61
085503	Wijk 03 West	14 880	1,9	49	27	24	910	66
08550300	Zorgvlied	1 760	2,2	38	29	33	70	45
08550301	De Reit	3 000	1,7	60	24	16	90	31
08550302	Mariaziekenhuis-Vredeburcht	200	2,1	30	42	28	60	306
08550303	Het Zand	5 980	1,8	53	27	20	340	63
08550304	Het Wandelbos	3 940	2,1	42	27	31	350	96
08550305	De Oude Warande	10	x	x	x	x	x	x
085504	Wijk 04 Noord	10 580	2,2	37	30	33	990	102
08550400	Industrieterrein Vossenbergh I	60	2,3	27	31	42	0	16
08550401	Industrieterrein Kraaiven	20	1,7	53	41	6	x	x
08550402	Stokhasselt	3 150	2,3	36	25	39	460	157
08550403	Vlashof	1 970	2,3	33	28	39	250	139
08550404	De Schans	1 940	1,9	46	30	23	100	56
08550405	De Lijnse Hoek	1 480	1,9	40	37	23	70	53
08550406	De Quirijnstok	1 830	2,2	33	34	33	100	62
08550408	Buitengebied Noordoost	90	2,9	16	34	50	10	57
08550409	Buitengebied Noordwest	30	3,1	9	36	55	x	x
085505	Wijk 05 Oost	360	2,2	29	37	35	10	28
08550500	Industrieterrein-Oost	20	1,9	41	36	23	x	x
08550501	Industrieterrein Loven	220	2,2	30	35	35	10	42
08550502	Boscheweg	80	2,4	19	45	36	0	0
08550503	Moerenburg	30	2,1	39	27	33	x	x
085506	Wijk 06 Zuid	6 290	2,4	29	31	40	350	59
08550600	Koningshoeven	40	2,4	24	41	34	x	x
08550601	Groenewoud	3 670	2,1	39	28	33	340	98
08550602	Het Laar	80	2,1	33	42	25	0	12
08550603	De Blaak	2 350	2,7	15	35	50	0	0
08550604	Katsbogten	30	2,3	38	29	32	x	x
08550609	Buitengebied Zuidwest	110	2,7	23	29	48	0	10

Tabel 9.3 (slot)

Particuliere huishoudens en uitkeringen ABW/WWB, 2006

Wijk- en buurtindeling		Particuliere huishoudens					Uitkeringen ABW/WWB	
		totaal	gemid- delde grootte	een- per- soons	zonder kin- deren	met kin- deren	totaal	per 1 000 huishoudens
<i>code</i>	<i>naam</i>	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>aantal</i>	<i>aantal</i>
085507	Wijk 00 Berkel-Enschot	4 070	2,6	21	35	44	40	10
08550700	Berkel	830	2,5	25	34	41	20	18
08550701	Enschot	1 300	2,6	21	40	40	10	5
08550702	Eikenbosch	560	2,4	27	37	36	0	5
08550703	Ruiven	750	2,8	13	36	51	10	10
08550704	Berkelse Akkers	500	3,0	18	24	58	0	10
08550707	Verspr.h. ten W. van Berkel-Enschot	10	3,0	15	31	54	x	x
08550708	Verspr.h. ten N. van Berkel-Enschot	80	2,6	24	34	42	0	0
08550709	Verspr.h. ten Z. van Berkel-Enschot	40	2,5	20	37	43	x	x
085508	Wijk 08 Reeshof	13 880	2,8	18	28	54	280	21
08550800	Heyhoef	220	1,5	49	51	0	0	0
08550801	Gesworen Hoek	1 760	2,4	31	24	44	90	55
08550802	Huibeven	1 890	3,0	14	24	62	40	22
08550803	Heerevelden	910	3,0	13	26	61	10	13
08550804	Campenhoef	900	2,8	16	31	54	10	11
08550805	Tuindorp de Kievit	4 180	2,9	14	27	59	60	16
08550806	Dongewijk	790	2,7	20	32	49	10	13
08550807	Dalem	2 370	2,7	18	28	54	50	21
08550808	Koolhoven	10	2,6	40	30	30	x	x
08550809	Witbrant	850	2,5	13	46	41	10	5
085509	Wijk 09 Udenhout	3 190	2,5	24	33	43	50	16
08550900	Udenhout	3 020	2,5	24	34	43	50	16
08550909	Verspreide huizen Udenhout	170	2,8	22	31	47	0	12

Tabel 9.4

Motorvoertuigen en oppervlakte, 2006

Wijk- en buurtindeling		Motorvoertuigen						Oppervlakte		
		personenauto's				be- drijfs- auto's	motor- twee- wielers	totaal	land	water
		totaal	t.o.v. 2005	per huish.	per km ²					
code	naam	aantal	%	aantal	aantal	aantal	aantal	ha	ha	ha
0855	Tilburg	82 930	3	0,9	707	10 830	5 745	11 915	11 730	185
085500	Wijk 00 Centrum	2 000	-2	0,5	2 408	230	90	83	83	-
08550000	Centrum	2 000	-2	0,5	2 408	230	90	83	83	-
085501	Wijk 01 Oud-Zuid	14 085	1	0,7	2 644	1 435	1 060	539	533	6
08550100	Tivoli	2 290	4	0,9	2 865	175	145	83	80	3
08550101	Armhoef	880	1	1,0	3 195	75	55	28	28	1
08550102	Jeruzalem	310	-2	0,6	1 682	20	10	20	18	1
08550103	Hoevenseweg	160	-4	1,2	669	15	10	25	24	1
08550104	Broekhoven	2 415	-3	0,7	2 721	345	175	89	89	0
08550105	Oude Dijk	420	-1	0,6	2 540	25	30	17	17	-
08550106	Trouwlaan	1 470	-4	0,6	3 156	150	135	47	47	-
08550107	Korvel	3 925	2	0,6	2 672	420	340	147	147	-
08550108	Rooi Harten	495	-3	0,7	2 315	50	40	21	21	-
08550109	Hagelkruis	1 715	3	0,7	2 755	155	110	62	62	-
085502	Wijk 02 Oud-Noord	11 360	1	0,7	2 412	1 540	1 035	474	471	3
08550200	Besterd	1 075	-4	0,7	1 973	185	95	54	54	-
08550201	Gasthuisstraat	1 920	-1	0,7	2 625	155	185	73	73	-
08550202	Hasselt	2 145	1	0,7	3 064	230	210	70	70	-
08550203	Het Goirke	1 520	1	0,7	2 734	175	135	56	56	-
08550204	Groeseind	205	7	0,7	2 699	15	25	8	8	-
08550205	Hoefstraat	1 970	2	0,7	3 846	145	155	51	51	-
08550206	Koestraat	570	3	0,6	3 235	80	50	18	18	-
08550207	Loven	1 275	1	0,7	2 847	155	135	45	45	-
08550208	Industriestrook Goirke-Kanaaldijk	240	-1	x	x	105	10	42	38	3
08550209	Industriestrook Lovense-Kanaaldijk	440	0	1,0	761	290	35	58	58	0
085503	Wijk 03 West	10 660	1	0,7	1 219	755	525	883	875	8
08550300	Zorgvlied	1 655	1	0,9	1 914	75	70	86	86	-
08550301	De Reit	1 970	2	0,7	1 376	85	105	143	143	-
08550302	Mariaziekenhuis-Vredeburcht	235	6	1,2	271	35	25	89	86	3
08550303	Het Zand	3 805	1	0,6	2 397	355	190	160	159	1
08550304	Het Wandelbos	2 990	0	0,8	1 179	200	140	258	254	4
08550305	De Oude Warande	10	x	x	x	0	0	147	147	-
085504	Wijk 04 Noord	10 185	12	1,0	359	2 115	525	2 891	2 838	53
08550400	Industrieterrein Vossenbergh I	385	-1	x	x	675	25	591	573	18
08550401	Industrieterrein Kraaiven	1 425	332	x	x	700	5	203	201	2
08550402	Stokhasselt	2 430	0	0,8	1 878	185	120	130	129	1
08550403	Vlashof	1 430	-1	0,7	2 423	80	70	59	59	-
08550404	De Schans	1 395	-1	0,7	1 869	160	120	75	75	-
08550405	De Lijnse Hoek	1 230	2	0,8	2 996	85	70	43	41	2
08550406	De Quirijnstok	1 690	1	0,9	1 401	130	95	124	121	3
08550408	Buitengebied Noordoost	150	2	1,7	18	70	20	841	833	8
08550409	Buitengebied Noordwest	60	-11	x	x	35	5	826	807	19
085505	Wijk 05 Oost	710	2	2,0	179	435	45	428	396	32
08550500	Industrieterrein-Oost	150	-4	x	x	260	5	166	151	15
08550501	Industrieterrein Loven	370	0	1,7	653	135	25	60	56	3
08550502	Bossheweg	155	9	1,8	382	25	10	41	41	-
08550503	Moerenburg	35	x	x	x	15	5	162	147	14
085506	Wijk 06 Zuid	6 450	3	1,0	280	865	390	2 356	2 306	50
08550600	Koningshoeven	50	x	x	x	15	5	40	38	2
08550601	Groenewoud	2 750	6	0,7	957	320	165	292	288	4
08550602	Het Laar	310	3	x	x	90	10	128	128	-
08550603	De Blaak	3 075	1	1,3	1 532	145	195	201	201	-
08550604	Katsbogten	110	-2	x	x	235	5	235	211	24
08550609	Buitengebied Zuidwest	155	2	1,4	11	60	5	1 460	1 441	19

Tabel 9.4 (slot)
Motorvoertuigen en oppervlakte, 2006

Wijk- en buurtindeling		Motorvoertuigen						Oppervlakte		
		personenauto's				be- motor-		totaal	land	water
<i>code</i>	<i>naam</i>	totaal	t.o.v. 2005	per huish.	per km ²	drijfs- auto's	motor- tweewielers			
085507	Wijk 00 Berkel-Enschot	5 020	2	1,2	403	535	310	1 251	1 247	4
08550700	Berkel	1 070	0	1,3	1 410	195	70	76	76	-
08550701	Enschot	1 610	1	1,2	827	130	105	198	195	3
08550702	Eikenbosch	595	2	1,1	1 881	25	35	32	32	-
08550703	Ruiven	985	2	1,3	1 451	70	60	68	68	-
08550704	Berkelse Akkers	600	5	1,2	2 836	30	35	21	21	-
08550707	Verspr.h. ten W. van Berkel-Enschot	15	x	x	x	0	0	127	127	-
08550708	Verspr.h. ten N. van Berkel-Enschot	100	10	1,2	32	45	5	316	316	-
08550709	Verspr.h. ten Z. van Berkel-Enschot	45	x	x	x	35	0	414	413	1
085508	Wijk 08 Reeshof	16 065	5	1,2	1 346	850	1 335	1 219	1 193	26
08550800	Heyhoef	130	2	0,6	2 005	5	0	6	6	-
08550801	Gesworen Hoek	1 750	2	1,0	1 978	100	135	90	89	2
08550802	Huibeven	2 190	0	1,2	1 723	100	200	127	127	-
08550803	Heerevelden	1 085	1	1,2	2 337	65	95	46	46	-
08550804	Campenhoef	1 070	1	1,2	2 017	70	85	53	53	-
08550805	Tuindorp de Kievit	5 110	0	1,2	1 697	265	430	322	301	21
08550806	Dongewijk	895	1	1,1	1 553	40	70	59	58	1
08550807	Dalem	2 820	0	1,2	1 555	150	250	183	181	2
08550808	Koolhoven	20	x	x	x	5	5	167	167	-
08550809	Witbrant	990	260	1,2	603	55	75	164	164	-
085509	Wijk 09 Udenhout	3 920	1	1,2	219	755	375	1 791	1 788	3
08550900	Udenhout	3 710	1	1,2	1 520	625	365	244	244	-
08550909	Verspreide huizen Udenhout	210	3	1,2	14	125	15	1 547	1 544	3

Tabel 9.5

Wonen en bedrijfsvestigingen, 2006

Wijk- en buurtindeling		Wonen		Bedrijfsvestigingen (excl. agrarisch)		
		woning- voorraad	gemiddelde woningwaarde	industrie	commerciële dienstverlening	niet-commerciële dienstverlening
code	naam	aantal	1 000 euro	%	%	%
0855	Tilburg	84 985	194	18	62	20
085500	Wijk 00 Centrum	3 155	179	3	81	16
08550000	Centrum	3 155	179	3	81	16
085501	Wijk 01 Oud-Zuid	17 550	165	18	61	20
08550100	Tivoli	2 015	221	14	58	28
08550101	Armhoef	840	238	18	64	18
08550102	Jeruzalem	465	116	x	x	x
08550103	Hoevenseweg	130	218	x	x	x
08550104	Broekhoven	3 145	147	18	63	19
08550105	Oude Dijk	580	170	x	x	x
08550106	Trouwlaan	2 000	146	27	55	17
08550107	Korvel	5 450	143	20	64	16
08550108	Rooi Harten	555	206	16	65	19
08550109	Hagelkruis	2 365	171	16	59	25
085502	Wijk 02 Oud-Noord	13 715	156	20	61	19
08550200	Besterd	1 405	162	15	69	17
08550201	Gasthuisstraat	2 380	160	15	61	24
08550202	Hasselt	2 660	151	29	51	20
08550203	Het Goirke	1 875	162	17	62	21
08550204	Groeseind	270	143	x	x	x
08550205	Hoefstraat	2 465	143	18	67	15
08550206	Koestraat	700	162	21	54	25
08550207	Loven	1 560	164	20	58	23
08550208	Industriestrook Goirke-Kanaaldijk	55	212	25	61	14
08550209	Industriestrook Lovense-Kanaaldijk	340	174	22	63	15
085503	Wijk 03 West	13 335	179	11	57	32
08550300	Zorgvlied	1 680	278	6	61	33
08550301	De Reit	2 410	191	10	46	44
08550302	Mariaziekenhuis-Vredeburcht	165	218	6	34	60
08550303	Het Zand	5 320	150	13	69	18
08550304	Het Wandelbos	3 750	165	14	55	30
08550305	De Oude Warande	10	x	x	x	x
085504	Wijk 04 Noord	10 015	168	25	62	13
08550400	Industrieterrein Vossenbergh I	60	x	31	66	2
08550401	Industrieterrein Kraaiven	20	x	34	59	7
08550402	Stokhasselt	2 985	167	20	59	20
08550403	Vlashof	1 860	154	x	x	x
08550404	De Schans	1 725	153	13	69	18
08550405	De Lijnse Hoek	1 435	163	22	64	14
08550406	De Quirijnstok	1 805	182	28	46	26
08550408	Buitengebied Noordoost	90	514	x	x	x
08550409	Buitengebied Noordwest	30	x	x	x	x
085505	Wijk 05 Oost	325	336	41	53	5
08550500	Industrieterrein-Oost	20	x	43	57	1
08550501	Industrieterrein Loven	200	228	41	51	7
08550502	Boscheweg	85	557	x	x	x
08550503	Moerenburg	20	x	x	x	x
085506	Wijk 06 Zuid	5 870	242	16	62	22
08550600	Koningshoeven	40	x	x	x	x
08550601	Groenewoud	3 290	152	23	45	32
08550602	Het Laar	65	428	18	66	17
08550603	De Blaak	2 355	347	10	72	18
08550604	Katsbogten	30	x	x	x	x
08550609	Buitengebied Zuidwest	90	614	x	x	x

Tabel 9.5 (slot)

Wonen en bedrijfsvestigingen, 2006

Wijk- en buurtindeling		Wonen		Bedrijfsvestigingen (excl. agrarisch)		
		woning- voorraad	gemiddelde woningwaarde	industrie	commerciële dienstverlening	niet-commerciële dienstverlening
<i>code</i>	<i>naam</i>	<i>aantal</i>	<i>1 000 euro</i>	<i>%</i>	<i>%</i>	<i>%</i>
085507	Wijk 00 Berkel-Enschot	4 095	315	17	64	19
08550700	Berkel	845	269	25	66	10
08550701	Enschot	1 310	355	15	65	20
08550702	Eikenbosch	565	262	x	x	x
08550703	Ruiven	740	320	9	65	26
08550704	Berkelse Akkers	495	298	x	x	x
08550707	Verspr.h. ten W. van Berkel-Enschot	15	x	x	x	x
08550708	Verspr.h. ten N. van Berkel-Enschot	85	505	x	x	x
08550709	Verspr.h. ten Z. van Berkel-Enschot	40	x	x	x	x
085508	Wijk 08 Reeshof	13 795	223	20	56	24
08550800	Heyhoef	230	157	x	x	x
08550801	Gesworen Hoek	1 725	162	23	53	24
08550802	Huibeven	1 865	210	17	45	39
08550803	Heerevelden	910	231	22	58	19
08550804	Campenhoef	890	241	13	72	15
08550805	Tuindorp de Kievit	4 160	251	21	54	25
08550806	Dongewijk	775	225	x	x	x
08550807	Dalem	2 360	231	27	50	23
08550808	Koolhoven	10	x	x	x	x
08550809	Witbrant	865	194	x	x	x
085509	Wijk 09 Udenhout	3 125	300	22	61	17
08550900	Udenhout	2 960	291	22	61	17
08550909	Verspreide huizen Udenhout	160	511	x	x	x

10. Gemeentelijke cijfers op de CBS-website

10.1 Databank StatLine

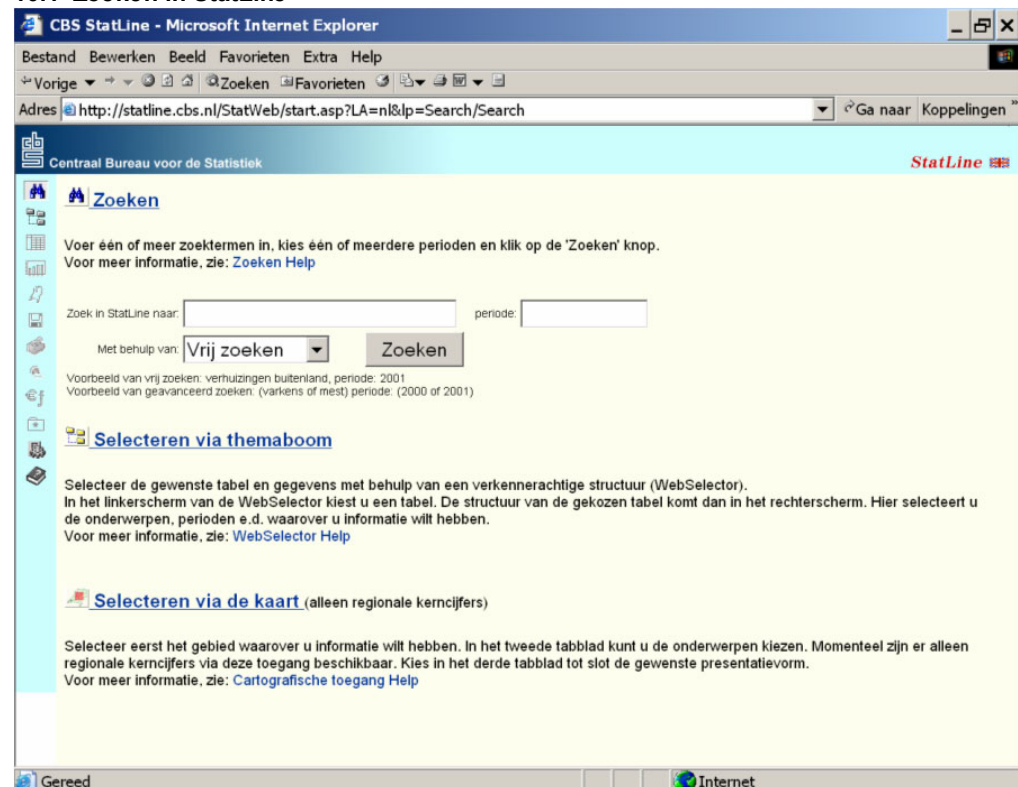
Via de CBS-website kunt u toegang krijgen tot StatLine, de elektronische databank van het CBS. In StatLine vindt u statistische informatie over vele maatschappelijke en economische onderwerpen in de vorm van tabellen, grafieken en kaarten. Deze resultaten kunt u gratis bekijken, printen of opslaan. Naast de mogelijkheid om te zoeken met trefwoorden, kan met behulp van een Webselector een keuze worden gemaakt uit alle publicaties in StatLine. Ten slotte kan een deel van de statistische informatie ook worden benaderd via de kaart.

Opmerking: de website van het CBS is in ontwikkeling. Hierdoor is het mogelijk dat de hieronder getoonde schermvoorbeelden niet meer actueel zijn.

Zoeken in StatLine

In StatLine zijn voor een groot aantal onderwerpen statistische gegevens over Nederlandse gemeenten te vinden. Over de belangrijkste onderwerpen zijn er speciale kerncijfertabellen. Voor het overige zijn er gemeentelijke gegevens als het verantwoord is deze te publiceren. De snelste manier om cijfers te vinden, is als volgt. Ga naar de CBS homepage (www.cbs.nl) en klik op 'StatLine databank'. U krijgt nu een scherm waarin u drie mogelijkheden heeft om StatLine te benaderen.

10.1 Zoeken in StatLine

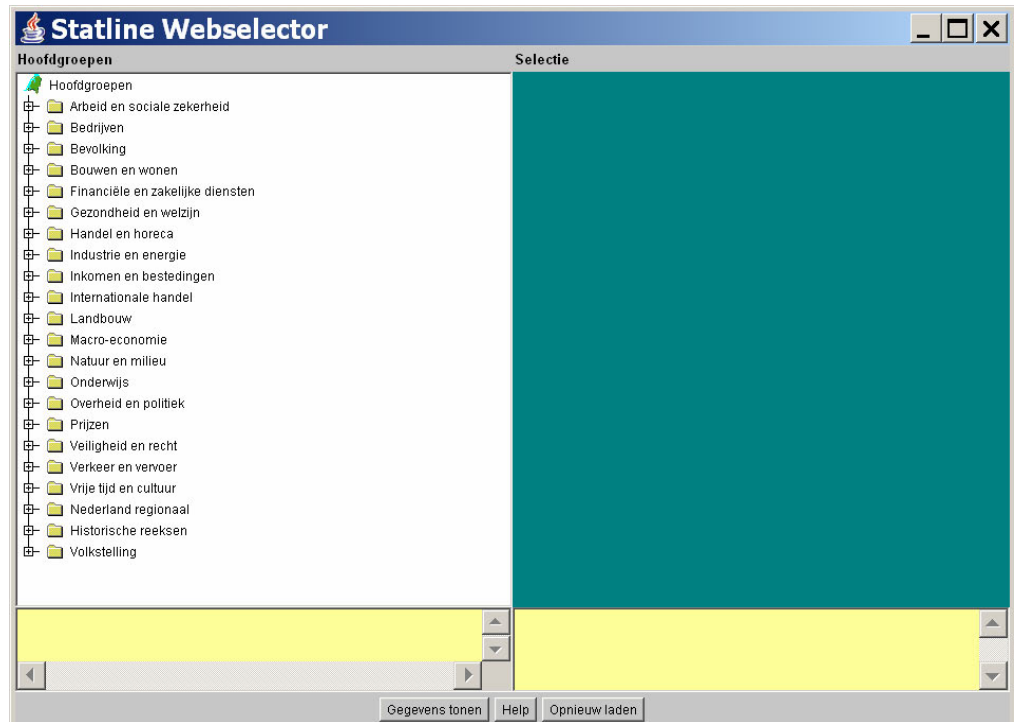

De eerste ingang tot StatLine is zoeken met een trefwoord. Als u een trefwoord intoetst en daarna op 'zoeken' klikt, selecteert een zoekmachine tabellen van StatLine-publicaties waarin het door u gekozen trefwoord voorkomt.

Selecteren via themaboom

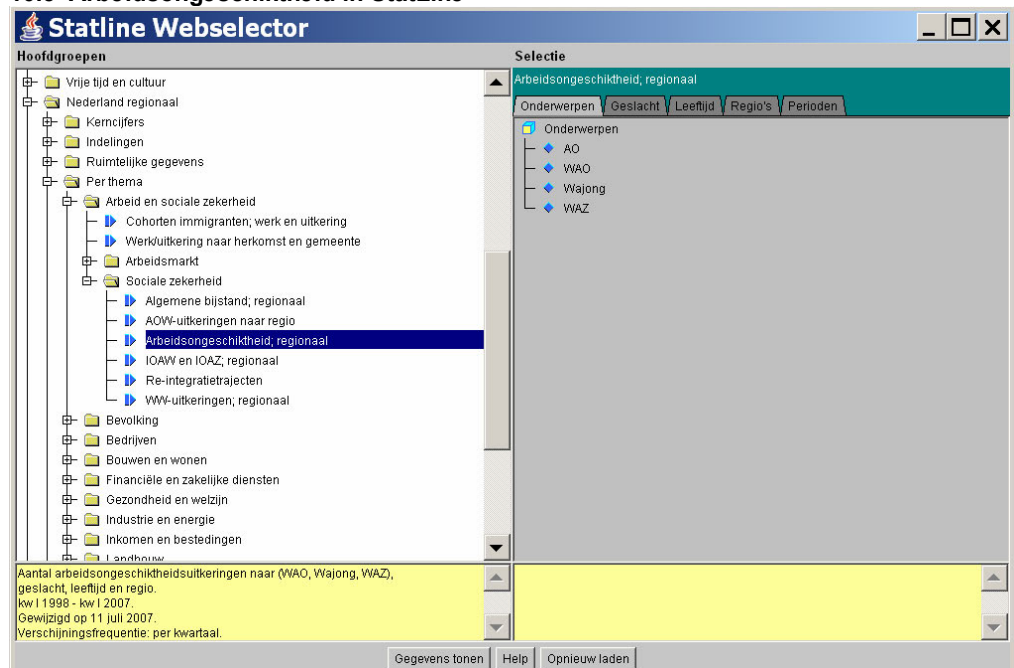
De tweede mogelijkheid is zelf te zoeken in de themaboom, via een soort verkenner. Als u op 'selecteren via themaboom' klikt, krijgt u een scherm met de themastructuur binnen StatLine te zien, de 'StatLine Webselector'.

10.2 StatLine Webselector

U kunt nu snel gemeentelijke gegevens vinden als u klikt op 'Nederland regionaal'. Door op het 'plusje' voor een geel mapje te klikken, krijgt u de onderliggende thema's of publicaties te zien. De StatLine-publicaties zijn te herkennen aan het blauwe pijltje voor de titel. Door bijvoorbeeld op het 'plusje' voor 'Arbeid en sociale zekerheid' te klikken, komt u bij 'Sociale Zekerheid' terecht. Als u nu op 'Sociale Zekerheid' klikt, krijgt u een lijst met publicaties.

10.3 Arbeidsongeschiktheid in StatLine

In de publicaties vindt u informatie over bijvoorbeeld de algemene bijstand en de arbeidsongeschiktheid. De publicatie 'Arbeidsongeschiktheid; regionaal' is ter illustratie geselecteerd in figuur 10.3. In het rechterdeel van het scherm ziet u vervolgens een overzicht van de onderwerpen in deze publicatie. Hier kunt u door de tabbladen 'Onderwerpen', 'Geslacht', 'Regio's', 'Leeftijd' en 'Perioden' te selecteren uw eigen tabel samenstellen. Wanneer u klaar bent met selecteren, klikt u op 'Gegevens tonen' onderaan het scherm en wordt de door u samengestelde tabel op het scherm getoond. Uiteraard kunt u deze tabel afdrukken of opslaan op schijf. Als u op het pictogram met de diskette ('tabel bewaren') links van de tabel klikt, krijgt u de keuze om de tabel op te slaan in Excel-formaat of enig ander

formaat. Via het pictogram met de drie mapjes ('tabel selecteren') links van de tabel kunt u terugkeren naar de Webselector.

Selecteren via de kaart

De derde toegang tot StatLine is selecteren via een klikbare kaart. Hiermee zijn gemeenten rechtstreeks, in de kaart, aan te klikken. Dit is de cartografische toegang van StatLine. U kunt direct via de kaart de gemeentelijke kerncijfers uit *Gemeente Op Maat* benaderen. De cartografische toegang bevat naast gemeentelijke gegevens ook kerncijfers op een vijftal andere regionale niveaus, namelijk: landsdelen, provincies, COROP-gebieden, stads-gewesten en grootstedelijke agglomeraties. Deze zijn samengebracht in de StatLine-publicatie 'Regionale Kerncijfers Nederland' (RKN). De cartografische toegang is opgebouwd uit drie keuzeschermen, gescheiden door tabbladen.

10.4 Eerste keuzeschermb (tab 'Selecteer gebieden')

In het eerste keuzeschermb kunt u de gebieden en het jaar kiezen waarover u informatie wenst. Gebruik hierbij de verschillende keuzelijsten en interactieve kaarten.

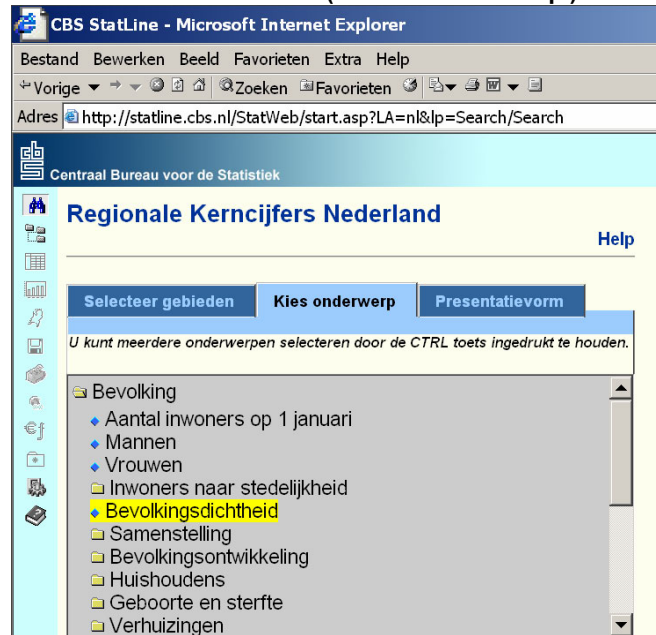
In de bovenste twee keuzelijsten rechts van de kaart kunt u groepen van gebieden selecteren. Bijvoorbeeld alle gemeenten in een provincie. Of alle provincies in een landsdeel. U kunt combinaties van gebieden selecteren variërend van landsdeel tot gemeente. Voor selectie van een individuele gemeente kiest u informatie over 'Gemeenten' per 'Gemeente'.

Selecteer in de keuzelijst met jaren het gewenste jaartal. Het gekozen jaar bepaalt welke kaart er links verschijnt. Dit is een direct gevolg van de jaarlijks wijzigende gemeentelijke indeling van Nederland.

In de grote keuzekaart van Nederland (links op het scherm) kunt u interactief een gebied aanklikken waar uw interesse naar uitgaat.

Een andere mogelijkheid om gebieden te selecteren is de keuzelijst met gebieden rechts van de kaart. Met de kleine hulpkaart (rechtsomder) kunt u navigeren. Na aanpassing van het zoomniveau (200 of 400%), kan met het rode vlak worden geschoven om de grotere kaart te verplaatsen

10.5 Tweede keuzeschermb (tab 'Kies onderwerp')

In het tweede keuzeschermb bepaalt u welke informatie u over de gekozen gebieden wenst. U kunt de inhoud van een onderwerpgroep zien door te klikken op een icoon. Selecteer dan één van de bijbehorende onderwerpen of open wederom een onderwerpgroep.

10.6 Derde keuzeschermb (tab 'Presentatievorm')

In het derde keuzeschermb bepaalt u in welke vorm u het resultaat wilt presenteren. U kunt kiezen uit presentatie in de vorm van een tabel of een kaart.

SVG-viewer

De cartografische toegang wordt uitsluitend getoond indien u beschikt over de SVG-viewer (Scalable Vector Graphics). Via <http://www.adobe.nl/svg/viewer/install/main.html> is deze te downloaden. Andere SVG-toepassingen op de CBS-website zijn de bevolkingspiramide en het conjunctuurkompas.

10.2 Kaarten regionale indelingen

Als hulpmiddel voor gebruikers van regionale gegevens en indelingen geeft het CBS een viertal kaarten uit met de provincies, COROP-gebieden, stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties en tot slot de economisch-geografische gebieden.

10.7 Regionale indelingen 2006, COROP-gebieden

Indeling van Nederland in 40 COROP-gebieden

Gemeentelijke indeling van Nederland op 1 januari 2006

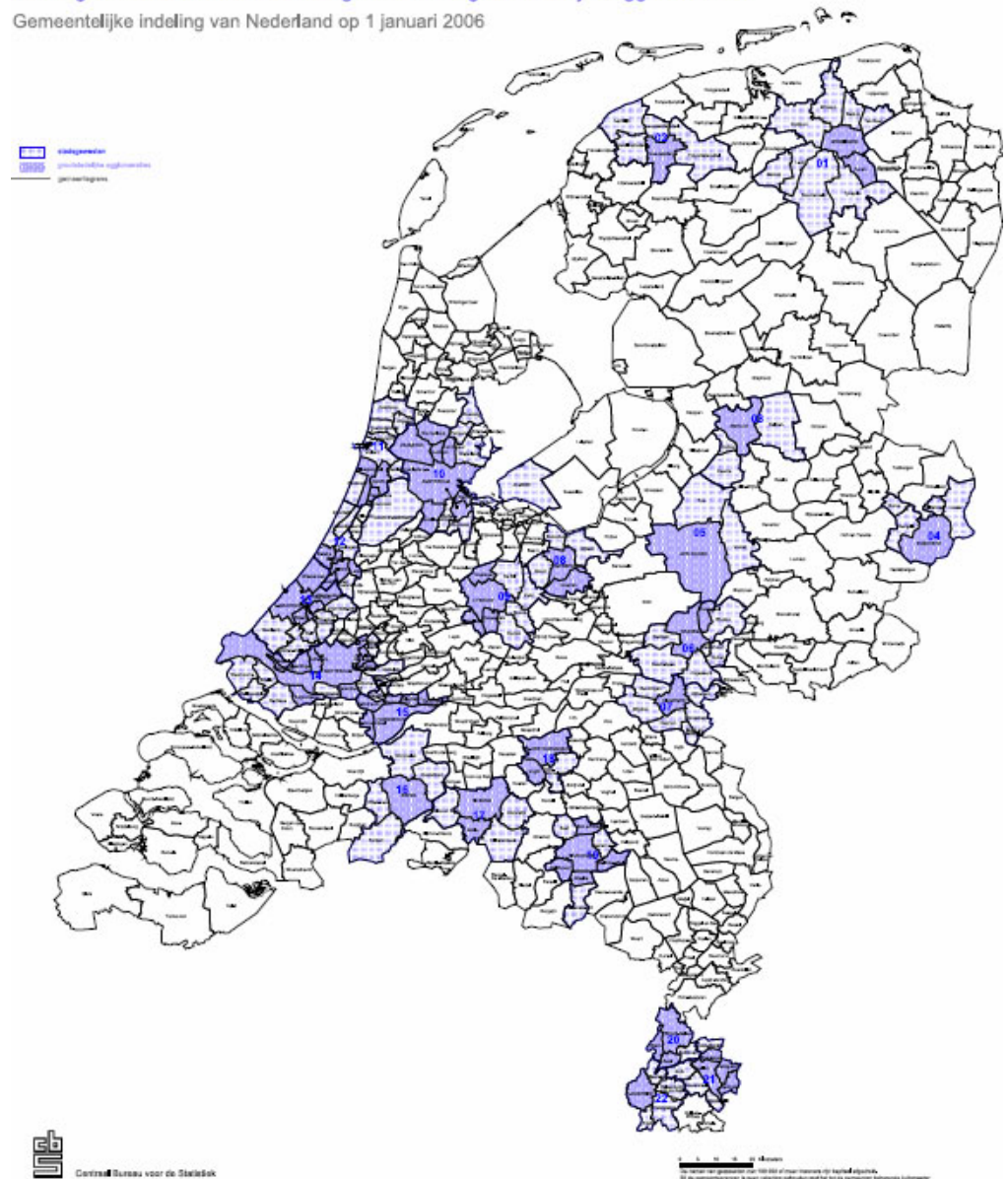

Op elke kaart staat een regionale indeling met de gemeentelijke indeling als ondergrond. Per regionale indeling is tevens aangegeven welke gemeenten daartoe behoren. Er zijn kaarten beschikbaar vanaf het jaar 2000. De kaarten zijn bij het CBS te koop op klein formaat (schaal 1 : 800 000, ~A3) en op groot formaat (schaal 1 : 400 000, ~A1). De kaarten zijn ook beschikbaar in PDF formaat via de website van het CBS.

10.8 Regionale indelingen 2006, stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties

Indeling van Nederland in 22 stadsgewesten en grootstedelijke agglomeraties

Gemeentelijke indeling van Nederland op 1 januari 2006

10.3 Kaarten wijk- en buurtindeling

Naast kaarten met regionale indelingen stelt het CBS ook de digitale geometrie van wijken en buurten beschikbaar. Deze kaart is samengesteld uit drie bronnen: gemeentegrenzen op land volgens de kaart van gemeentegrenzen van de Topografische Dienst Kadaster, buurtgrenzen volgens opgave van de gemeenten en de grens van het land met grotere wateren volgens de meest recente kaart van het Bestand Bodemgebruik van het CBS. In deze bestanden zijn alle grenzen gegeneraliseerd. In het proces van generalisatie wordt het aantal punten waaruit de begrenzing van de vlakken bestaat verminderd met behoud van de herkenbaarheid van de vorm van het vlak. De kerncijfers van de buurten zijn aan de buurtkaart toegevoegd en, geaggregeerd naar wijk en gemeente, respectievelijk aan de wijk- en gemeentekaarten toegevoegd. De toegevoegde kerncijfers betreffen een momentopname. StatLine bevat de meest recente kerncijfers over wijken en buurten.

10.4 Sociale zekerheid-Op-Maat

Speciaal voor gemeenten heeft het CBS "Sociale zekerheid-Op-Maat" ontwikkeld. In een overzichtelijke tabel staan de belangrijkste CBS-statistieken op het gebied van sociale zekerheid bij elkaar. De eigen gemeente kan worden vergeleken met het gemiddelde van de qua inwonertal vergelijkbare gemeenten. De belangrijkste doelgroep voor deze service is de gemeente. Specifieker vooral het management van de sociale dienst, het college B&W, de gemeenteraad, beleidsmedewerkers, onderzoekers, medewerkers planning & control en andere geïnteresseerden. Meer informatie op www.cbs.nl/sz.

10.9 Sociale zekerheid-Op-Maat

Centraal Bureau voor de Statistiek
Taakgroep Analyse sociale zekerheid

Sociale Zekerheid-Op-Maat
Leidschendam-Voorburg

aantal uitkeringen einde kwartaal	Gemeente Leidschendam-Voorburg						Gemiddelde van grooteklasse 50.000 tot 100.000 inwoners					
	2005	2005	2005	2005	ontwikkeling laatste kwartaal		2005	2005	2005	2005	ontwikkeling laatste kwartaal	
	1	2	3	4	abs	perc	1	2	3	4	abs	perc
Algemene bijstand												
totaal WvB-uitkeringen einde kwartaal	1530	1550	1540	1530	-10	-1%	1750	1720	1710	1690	-20	-1%
WvB aan een alleenstaande	850	870	890	880	-10	-1%	980	970	950	950	0	0%
WvB aan een alleenstaande ouder	430	420	390	390	0	0%	460	460	450	440	-10	-2%
WvB aan een (echt)paar	260	270	270	250	-20	-7%	310	300	300	300	0	0%
WvB uitkeringsduur korter dan 1 jaar	330	350	360	360	0	0%	390	370	350	340	-10	-3%
WvB uitkeringsduur 1 jaar of langer	1200	1210	1180	1160	-20	-2%	1360	1360	1360	1340	-20	-1%
Werkloosheid												
totaal WW-uitkeringen einde kwartaal	1010	1020	980	970	-10	-1%	1610	1530	1460	1450	-10	-1%
instroom WW, totaal	230	270	240	240	0	0%	570	430	400	410	10	3%
uitstroom WW, totaal	270	270	280	240	-40	-14%	500	530	450	430	-20	-4%
uitstroom WW, duur korter dan 6 maanden	140	140	140	110	-30	-21%	280	290	220	220	0	0%
uitstroom WW, duur 6 maanden tot 1 jaar	50	60	80	60	-20	-25%	100	120	120	90	-30	-25%
uitstroom WW, duur 1 jaar of langer	80	70	60	70	10	12%	120	120	120	120	0	0%
uitstroom WW, duur onbekend	0	0	0	0	0	0%	0	0	0	0	0	0%
administratieve verschil	-	10	-	-	-	-	20	20	10	20	10	50%
Arbeidsongeschiktheid												
totaal WAO-uitkeringen einde kwartaal	2770	2700	2640	2550	-90	-3%	3520	3440	3370	3280	-90	-3%
totaal Wajong-uitkeringen einde kwartaal	380	400	400	410	10	3%	690	700	700	710	10	1%
totaal WAZ-uitkeringen einde kwartaal	140	140	140	140	0	0%	210	210	200	200	0	0%

hyperlinks

Themapagina Sociale Zekerheid	Verwijzingen naar de StatLine tabellen waaruit de bovenstaande informatie afkomstig is.
Themapagina Arbeidsmarkt	Verwijzingen naar de StatLine tabellen op het gebied van de arbeidsmarkt.
Themapagina Regionale kerncijfers	Verwijzingen naar de StatLine tabellen met regionale kerncijfers.
StatLine zoekmachine	Via het invoeren van een zoekterm of via de themaboorn zoeken op StatLine.
Kernkaart Werk en Bijstand	Jaarlijkse benchmark op de website van het Ministerie van SZW, grotendeels gebaseerd op CBS cijfers.

Lijst van gebruikte begrippen

Onderstaande toelichting bevat per hoofdstuk de belangrijkste begrippen die in deze *Gemeente Op Maat* zijn gebruikt. Per hoofdstuk is alfabetisch gesorteerd.

Hoofdstuk 1 Bevolking

Allochtonen - Personen van wie ten minste één ouder in het buitenland is geboren.

Autochtonen - Personen van wie de beide ouders in Nederland zijn geboren.

Bevolking - De geregistreerde bevolking van Nederland.

Bevolkingsgroei - Het geboorteoverschot plus het vestigingsoverschot (binnenlands migratieoverschot en migratieoverschot) plus het saldo van de administratieve correcties en de overige correcties.

Bevolkingsgroei, relatief - Bevolkingsgroei uitgedrukt per duizend van de beginbevolking op 1 januari aanwezig in de periode waarin de desbetreffende mutaties (geboorte, overlijdensgevallen e.d.) plaatsvinden.

Binnenlands migratieoverschot - Saldo van:

- 1) vestiging in de gemeente uit andere gemeenten binnen Nederland en
- 2) vertrek uit de gemeente naar andere gemeenten binnen Nederland. Idem voor bovengemeentelijke regio's, bijvoorbeeld provincies.

Binnenlands migratieoverschot, relatief - Binnenlands migratieoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking in het waarnemingsjaar.

Demografische druk - De verhouding tussen het aantal personen van 0-19 jaar en van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20-64 jaar.

Eenpersoonshuishoudens - Een persoon die alleen in een woonruimte woont en zelf in de dagelijkse behoeften voorziet.

Emigratie - Vertrek van personen naar het buitenland plus de administratief afgevoerde personen minus de administratief opgenomen personen.

Geboorte - Het aantal levendgeborenen van 1 januari tot en met 31 december. Elke levendgeborene is geteld naar de woongemeente van de geborene en dus niet naar de gemeente waar de geboorte heeft plaatsgevonden.

Geboorte, relatief - Het aantal levendgeborenen van 1 januari tot en met 31 december per duizend van de gemiddelde bevolking.

Geboorteoverschot - Het aantal levendgeborenen minus het aantal sterfgevallen. Ook wel: natuurlijke bevolkingsgroei.

Geboorteoverschot, relatief - Geboorteoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking.

Gehuwden - Inclusief gescheiden van tafel en bed. Per 1 januari 1998 is in Nederland het geregistreerd partnerschap ingevoerd. De registratie van het partnerschap in de Gemeentelijke BasisAdministratie (GBA) is mogelijk voor paren van gelijk en van verschillend geslacht. Met ingang van 1999 zijn personen die een geregistreerd partnerschap zijn aangegaan geteld bij de gehuwden. Sinds 1 april 2001 is het in Nederland ook voor paren van gelijk geslacht mogelijk in het huwelijk te treden.

Gemiddeld aantal inwoners - Betreft de geregistreerde bevolking van Nederland.

Berekening: $((\text{bevolking op 1 januari}) + (\text{bevolking op 31 december})) / 2$.

Gemiddelde huishoudensgrootte - Het aantal in particuliere huishoudens levende personen gedeeld door het aantal particuliere huishoudens.

Gescheidenen - Exclusief gescheiden van tafel en bed. Deze categorie wordt binnen de

bevolkingsstatistiek bij de gehuwden gerekend.

Groene druk - De verhouding tussen het aantal personen van 0-19 jaar ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20-64 jaar.

Grijze druk - De verhouding tussen het aantal personen van 65 jaar of ouder ten opzichte van de personen in de zogenaamde 'productieve' leeftijdsgroep van 20-64 jaar.

Herkomstgroepering - Kenmerk dat weergeeft met welk land een persoon een feitelijke verwantschap heeft, gegeven het geboorteland van de ouders of van zichzelf. Dit kenmerk maakt onderscheid tussen autochtoon en allochtoon. Binnen de allochtonen is er een onderscheid gemaakt tussen westerse en niet-westerse allochtonen. Dit onderscheid is ingegeven door de grote verschillen in sociaal-economische en culturele situatie. Binnen de groep niet-westerse allochtonen worden de vier grote doelgroepen van het minderhedenbeleid van de overheid onderscheiden, te weten de herkomstlanden Turkije, Marokko, Suriname en Nederlandse Antillen/ Aruba.

Huishoudens met kinderen - Niet-gehuwde paren met kinderen, echtparen zonder kinderen en overige huishoudens.

Huishoudens zonder kinderen - Niet-gehuwde paren zonder kinderen, echtparen met kinderen en eenouderhuishoudens.

Immigratie - Vestiging in Nederland vanuit het buitenland.

Inwoners naar stedelijkheid - Jaarlijks berekent het CBS in opdracht van het Ministerie van Binnenlandse Zaken en Koninkrijksrelaties voor iedere provincie cijfers over het aantal inwoners naar stedelijkheidsklasse ten behoeve van het verdeelstelsel van het provinciefonds. Dat verdeelstelsel is op 1 januari 1998 in werking getreden (Staatsblad, 1997, 526). In het stelsel zijn stedelijke en landelijke gebieden gedefinieerd op het niveau van rastervierkanten van 500 bij 500 meter. Als criterium geldt daarbij de omgevingsadressendichtheid van het betrokken rastervierkant. Is die dichtheid 1 500 of meer adressen per vierkante kilometer (zeer sterk stedelijk plus sterk stedelijk), dan behoort dat vierkant tot het stedelijk gebied van een provincie; telt die dichtheid minder dan 1 000 adressen per vierkante kilometer (weinig stedelijk plus niet stedelijk), dan is er sprake van landelijk gebied.

Inwoners matig stedelijk gebied - Omgevingsadressendichtheid groter of gelijk aan 1 000 en kleiner dan 1 500 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners niet stedelijk gebied - Omgevingsadressendichtheid kleiner dan 500 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners op 1 januari - De geregistreerde bevolking van Nederland op 1 januari.

Inwoners op 31 december - De geregistreerde bevolking van Nederland op 31 december. Dit inwonertal wordt verkregen door het inwonertal op 1 januari te vermeerderen met de bevolkingsgroei over het jaar. Inclusief saldo van administratieve correcties en overige correcties.

Inwoners sterk stedelijk gebied - Omgevingsadressendichtheid groter of gelijk aan 1 500 en kleiner dan 2 500 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners weinig stedelijk gebied - Omgevingsadressendichtheid groter of gelijk aan 500 en kleiner dan 1 000 adressen per vierkante kilometer.

Inwoners zeer sterk stedelijk gebied - Omgevingsadressendichtheid groter of gelijk aan 2 500 adressen per vierkante kilometer.

Marokko - Allochtonen met als herkomstgroepering Marokko, Ifni, Spaanse Sahara, Westelijke Sahara.

Migratieoverschot - Het aantal gevestigde personen minus het aantal vertrokken personen inclusief het saldo van de administratieve correcties (administratieve opnemingen minus administratieve afvoeringen).

Migratieoverschot, relatief - Migratieoverschot per duizend van de gemiddelde bevolking in het waarnemingsjaar.

Natuurlijke bevolkingsgroei - Het aantal levendgeborenen minus het aantal sterfgevallen. Ook wel: geboorteoverschot.

Nederlandse Antillen en Aruba - Allochtonen met als herkomstgroepering de tot het Nederlandse koninkrijk behorende eilanden Bonaire, Curaçao, Saba, Sint-Eustatius, Sint-Maarten of Aruba.

Niet-westerse allochtonen - Het CBS rekent personen tot de allochtonen als ten minste één ouder in het buitenland is geboren. Daarbij wordt onderscheid gemaakt tussen personen die zelf in het buitenland zijn geboren (de eerste generatie) en personen die in Nederland zijn geboren (de tweede generatie). Tot de categorie 'niet-westers' behoren allochtonen uit Turkije, Afrika, Latijns-Amerika en Azië met uitzondering van Indonesië en Japan. Op grond van hun sociaal-economische en -culturele positie worden allochtonen uit deze twee landen tot de westerse allochtonen gerekend. Het gaat vooral om mensen die in voormalig Nederlands Indië zijn geboren en werknemers van Japanse bedrijven met hun gezin. De herkomstgroepering wordt bepaald aan de hand van het geboorteland van de persoon zelf (1e generatie) of dat van de moeder (2e generatie), tenzij de moeder in Nederland is geboren. In dat geval is gerubriceerd naar het geboorteland van de vader.

Ongehuwden - Nooit gehuwd (geweest).

Particuliere huishoudens - Particuliere huishoudens bestaan uit één of meer personen die alleen of samen in een woonruimte zijn gehuisvest en zelf in hun dagelijks onderhoud voorzien. Naast eenpersoonshuishoudens onderscheiden we meerpersoonshuishoudens (niet-gehuwde paren met en zonder kinderen, echtparen met en zonder kinderen, eenouderhuishoudens en overige huishoudens).

Sterfte - Het aantal overledenen van 1 januari tot en met 31 december. Elke overledene is geteld naar de woongemeente van de overledene en dus niet naar de gemeente waar het overlijden heeft plaatsgevonden.

Sterfte, relatief - Het aantal overledenen van 1 januari tot en met 31 december per duizend van de gemiddelde bevolking.

Vertrek - Vertrokken uit de gemeente naar een andere gemeente binnen Nederland.

Vestiging - Gevestigd in de gemeente komend uit een andere gemeente binnen Nederland.

Westerse allochtonen - Allochtonen met als herkomstgroepering één van de landen in de werelddelen Europa (excl. Turkije), Noord-Amerika en Oceanië of Indonesië of Japan.

Hoofdstuk 2 Onderwijs

Basisonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet Primair Onderwijs (WPO). Het reguliere basisonderwijs is bedoeld voor kinderen van 4-12 jaar.

Beroepsbegeleidende leerweg - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). De beroepsbegeleidende leerweg (BBL) bestond voor 1996 uit het beroepsbegeleidend onderwijs en het leerlingwezen.

Beroepsopleidende leerweg - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet Educatie en Beroepsonderwijs (WEB). De beroepsopleidende leerweg (BOL) bestond voor 1996 uit het middelbaar beroepsonderwijs. Het betreft hier vol- én deeltijdonderwijs.

Expertisecentra - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op de Expertisecentra (WEC). De WEC regelt al het overige speciaal onderwijs (zowel basis als voortgezet) dat niet is opgenomen in de WPO of de Wet op het voortgezet onderwijs (WVO) en omvat een tiental onderwijstypen.

Hoger beroepsonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). Het betreft hier vol- én deeltijdonderwijs.

Leerlingen primair onderwijs - Het aantal leerlingen op instellingen waar het primair onderwijs (basisonderwijs, speciaal onderwijs en expertisecentra) door de overheid bekostigd is (regulier onderwijs) naar gemeente van de vestiging van de school.

Leerlingen/studenten secundair en tertiair onderwijs - Het aantal leerlingen/studenten op

instellingen waar het voortgezet, beroeps- en hoger onderwijs door de overheid bekostigd is naar woongemeente. Niet van elke leerling/student is bekend wat de woongemeente is. In het nationale totaal zit bij elke schoolsoort een groep leerlingen/studenten waarvan de woongemeente niet bekend is. Deze groep is < 1% bij het voortgezet onderwijs, < 0,1% bij de beroepsopleidende leerweg, < 0,4% bij de beroepsbegeleidende leerweg, < 7% bij het hoger beroepsonderwijs en < 4% bij het wetenschappelijk onderwijs en ontbreekt dus bij de onderliggende regionale niveaus.

Speciaal basisonderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet Primair Onderwijs (WPO). Het speciaal basisonderwijs is bedoeld voor kinderen die meer hulp behoeven bij de opvoeding en het leren dan het reguliere basisonderwijs kan bieden.

Voortgezet onderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op het Voortgezet Onderwijs (WVO) excl. het praktijkonderwijs. De WVO omvat de volgende onderwijssoorten: vwo, havo, mavo, vmbo, vbo, lwoo, praktijkonderwijs en speciaal voortgezet onderwijs (svo).

Wetenschappelijk onderwijs - Het onderwijs zoals opgenomen in de Wet op het Hoger onderwijs en Wetenschappelijk onderzoek (WHW). Het betreft hier vol- en deeltijd-onderwijs, exclusief de theologische universiteiten, de Universiteit voor Humanistiek, de transnationale Universiteit Limburg, de Universiteit van Nijmegen en de Open Universiteit.

Hoofdstuk 3 Bouwen en wonen

Eengezinswoning - Elke woning die tevens een geheel pand vormt. Hieronder vallen dus niet alleen de vrijstaande woningen, maar ook aangebouwde woningen zoals twee onder één kap gebouwde hele huizen, boerderijen met woning en voorts alle eengezinsrijenhuizen.

Gemiddelde woningwaarde - Voor de bepaling van de gemiddelde woningwaarde is niet gebruik gemaakt van alle WOZ-objecten die als woning zijn getypeerd. De wet WOZ onderscheidt drie categorieën woningen. Globaal kunnen deze worden omschreven als woningen dienend tot hoofdverblijf, woningen met praktijkruimte en recreatiewoningen en overige woningen. Deze laatste categorie omvat naast recreatiewoningen onder meer garageboxen. Om een zo zuiver mogelijk beeld van de woningmarkt te geven is deze categorie buiten beschouwing gelaten bij het bepalen van de gemiddelde woningwaarde. Daarnaast is van belang op te merken dat boerderijen en andere onroerende goederen waarin wel wordt gewoond, maar die in hoofdzaak worden gebruikt voor niet-woondoeleinden (bijvoorbeeld een winkel met bovenwoning), tot de niet-woningen zijn gerekend. Waardepeildatum 1-1-2003.

Meergezinswoning - Flats, galerijwoningen, portiekwoningen, beneden- en bovenwoningen, woningen boven bedrijfsruimten voor zover deze zijn voorzien van een buiten de bedrijfsruimte gelegen toegangsdeur, alsmede de woongelegenheden in serviceflats en dergelijke.

Nieuwbouwwoningen - Aantal in een bepaald jaar gereedgekomen woningen als gevolg van nieuwbouw.

Recreatiewoningen - Totaal aantal recreatiewoningen per 1 januari. Een recreatiewoning voldoet aan alle criteria die gelden voor woningen. Een recreatiewoning hoeft niet geschikt te zijn voor bewoning gedurende het gehele jaar. Daarnaast geldt dat de woning of voor vakantieoelinden is bestemd of gelegen is op een officieel voor recreatie aangewezen terrein.

Saldo vermeerdering woningen - Per duizend woningen op 1 januari. Het saldo vermeerdering betreft het verschil tussen het aantal woningen dat aan de voorraad is toegevoegd en het aantal dat aan de voorraad is onttrokken. Toevoeging door nieuwbouw en/of vanwege andere redenen. Onttrekking door brand, afbraak, sloop, verbouw, onbewoonbaarverklaring, verandering van bestemming en andere redenen. Berekening saldo is inclusief administratieve correcties.

Voorraad woningen - Totaal aantal woningen op 1 januari. Een woning is een tot bewoning bestemd gebouw dat, vanuit bouwtechnisch oogpunt gezien, bestemd is voor permanente bewoning door één particulier huishouden.

Voorraad wooneenheden - Totaal aantal wooneenheden per 1 januari. Een wooneenheid is een deel van een tot bewoning bestemd gebouw dat, vanuit bouwtechnisch oogpunt

gezien, blijvend is bestemd voor permanente bewoning door een particulier huishouden en dat voldoet aan alle criteria die van toepassing zijn op woningen, met uitzondering van het volgende criterium: het tot bewoning bestemde gebouw dient te beschikken over een toilet en over een keukeninrichting die is bestemd voor de bereiding van complete maaltijden. Ter compensatie hiervoor dient het gebouw waarin de wooneenheid is gelegen, te beschikken over een (gemeenschappelijk) toilet en/of over een (gemeenschappelijke) keukeninrichting die is bestemd voor de bereiding van complete maaltijden.

Waarde onroerende zaken - Sinds 1 januari 1995 is de wet Waardering Onroerende Zaken (WOZ) van kracht. Deze wet verplicht gemeenten al het onroerend goed binnen de gemeentegrenzen periodiek te taxeren en de aldus vastgestelde WOZ-waarde te gebruiken bij het bepalen van de gemeentelijke aanslag Onroerende Zaak Belastingen (OZB). Verder dienen de gemeenten de individuele WOZ-waarden te leveren aan de Belastingdienst en de Waterschappen ten behoeve van de heffing van de inkomstenbelasting, de vermogensbelasting en de waterschapsomslagen. Het CBS publiceert jaarlijks twee cijfers: de voorlopige en definitieve. Voor de voorlopige cijfers vormen de waarden volgens de oorspronkelijke WOZ-beschikking het uitgangspunt. Hierbij zijn wijzigingen als gevolg van bezwaar en beroep niet in de cijfers verwerkt.

Waarde van WOZ-objecten niet-woningen - De niet-woningen zijn de overige onroerend goed zaken waarin in hoofdzaak bedrijfsmatige activiteiten worden uitgevoerd. De niet-woningen worden in vier groepen onderscheiden:

1. Boerderij.
2. Niet-woning deels in gebruik als woning.
3. Niet-woning: een onroerende zaak die geheel wordt gebruikt voor andere dan woon-doeleinden; onroerende zaken waar het wonen is gecombineerd met andere functies (hotels, pensions, verpleeghuizen, gevangenissen). Dit betreft alle objecten voor bedrijfsmatige activiteiten zoals kantoren, winkels en bedrijfsruimten, maar ook bijzondere gebouwen die een niet bedrijfsmatig gebruik hebben (scholen, ziekenhuizen). Een object behoort alleen tot deze categorie, wanneer geen enkel deel van het object voor woon-doeleinden wordt gebruikt. Zodra wel gewoond wordt in het object, wordt het object ingedeeld in de categorie niet-woning deels in gebruik als woning. Waardepeildatum 1-1-2003.
4. Terrein: ongebouwde, onroerende zaken zoals cultuurgrond, parken, sportvelden, bouwgrond (waar nog geen bouwactiviteiten zijn verricht).

Waarde van WOZ-objecten woningen - Tot de woningen behoren die onroerende zaken die in hoofdzaak worden gebruikt voor woondoeleinden en die onroerende zaken waarvan het gebruik volledig dienstbaar is aan woondoeleinden. Objecten in aanbouw of leegstaande objecten met de bestemming woondoeleinden zijn ook woningen. Tot de woningen behoren de volgende drie klassen:

1. Woning dienend tot hoofdverblijf.
2. Woning met praktijkruimte.
3. Recreatiewoningen en overige woningen. Waardepeildatum 1-1-2003.

Hoofdstuk 4 Arbeid en sociale zekerheid

AO-uitkeringen - Arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krachtens de Wet op de Arbeids-Ongeschiktheidsverzekering (WAO), de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ) en de Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening JONGgehandicapten (Wajong) die aan het eind van de verslagperiode niet waren beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen.

Vanaf 29 december 2005 is voor nieuwe gevallen de wet Werk en Inkomen naar Arbeidsvermogen (WIA) van kracht geworden. Het aantal WAO-uitkeringen betreft dus de oude gevallen van vóór 29 december 2005. De wet WIA kent de twee regelingen Inkomensvoorziening Volledig Arbeidsongeschikten (IVA) en Werkhervatting Gedeeltelijk Arbeidsongeschikten (WGA). Het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen in het kader van de regeling IVA en de regeling WGA dat aan het eind van de verslagperiode niet was beëindigd, de zogeheten lopende uitkeringen, komt binnenkort regionaal beschikbaar. Het totaal aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen is nu dus exclusief het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen krachtens de wet WIA.

Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie voor de intreding van de volledige of gedeeltelijke arbeidsongeschiktheid kan aanspraak bestaan op meer dan één uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Het gaat hierbij om zo'n tienduizend uitkeringen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabel geeft dus geen informatie over het aantal mensen met één of meer uitkeringen, maar wel over het aantal arbeidsongeschiktheidsuitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringontvanger. Dit betekent dat formeel niet gezegd kan worden dat

bijvoorbeeld mannen vaker een arbeidsongeschiktheidsuitkering hebben dan vrouwen, maar wel dat de uitkeringen vaker betrekking hebben op mannen dan op vrouwen. De cijfers zijn exclusief de uitkeringen aan uitkeringsgerechtigden in het buitenland. Het nationaal totaal is inclusief de Arbeidsongeschiktheidsregelingen (WAO, Wajong, WAZ) waarbij de leeftijd van de aanvrager onbekend is, waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is of waarbij de woon- of verblijfplaats van de aanvrager onbekend is.

AO-uitkeringen, relatief - AO-uitkeringen per duizend inwoners van 15-64 jaar op 31 december.

Baan - Een baan is een werkkring van een werknemer. Als iemand meer dan één werkkring heeft, telt elke werkkring als een afzonderlijke baan.

Commerciële dienstverlening (G/K) - SBI-codering:

G: Reparatie consumentenartikelen; handel.

H: Horeca.

I: Vervoer, opslag en communicatie.

J: Financiële instellingen.

K: Verhuur en zakelijke dienstverlening.

IOAW-uitkeringen - De Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers (IOAW) voorziet in een werkloosheidsregeling die aan oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werknemers een inkomensgarantie biedt op het niveau van het sociaal minimum. De uitkomsten geven niet het aantal personen weer dat afhankelijk is van een IOAW-uitkering, maar het aantal uitkeringen dat aan huishoudens is toegekend. Dit is met name van belang bij huishoudens van (echt)paren; hoewel bij (echt)paren beide partners voor gelijke delen recht hebben op de uitkering, is er toch sprake van slechts één uitkering en wordt alleen het geslacht van degene die de uitkering daadwerkelijk heeft aangevraagd in beschouwing genomen. Doordat bij (echt)paren de uitkering overwegend wordt aangevraagd door een man, zijn gegevens over vrouwen in de uitkomsten ondervertegenwoordigd. Het nationaal totaal is inclusief de IOAW-uitkeringen waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is.

IOAZ-uitkeringen - De Wet Inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk Arbeidsongeschikte gewezen Zelfstandigen (IOAZ) biedt een inkomensgarantie op het niveau van het sociaal minimum voor oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen. De hier gepresenteerde uitkomsten geven niet het aantal personen weer dat afhankelijk is van een IOAZ-uitkering, maar het aantal uitkeringen dat aan huishoudens is toegekend. Dit is met name van belang bij huishoudens van (echt)paren; hoewel bij (echt)paren beide partners voor gelijke delen recht hebben op de uitkering, is er toch sprake van slechts één uitkering en wordt alleen het geslacht van degene die de uitkering daadwerkelijk heeft aangevraagd in beschouwing genomen. Doordat bij (echt)paren de uitkering overwegend wordt aangevraagd door een man, zijn gegevens over vrouwen in de uitkomsten ondervertegenwoordigd. Het nationaal totaal is inclusief de IOAZ-uitkeringen waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is.

Landbouw, bosbouw en visserij (A/B) - SBI-codering:

A: Landbouw, jacht en bosbouw.

B: Visserij.

Niet-commerciële dienstverlening (L/O) - SBI-codering:

L: Openbaar bestuur; sociale verzekeringen.

M: Onderwijs.

N: Gezondheids- en welzijnszorg.

O: Cultuur, recreatie en overige dienstverlening.

Standaard Bedrijfsindeling (SBI) - Bedrijven worden ingedeeld naar de voornaamste activiteit volgens de Standaard Bedrijfsindeling 1993 (SBI'93).

Wajong-uitkeringen - Het aantal uitkeringen krachtens de Wet Arbeidsongeschiktheidsvoorziening JONGgehandicapten (Wajong).

WAO-uitkeringen - Het aantal uitkeringen krachtens de Wet op de Arbeidsongeschiktheidsverzekering (WAO).

WAZ-uitkeringen - Het aantal uitkeringen krachtens de Wet Arbeidsongeschiktheidsverzekering Zelfstandigen (WAZ).

Werknemer - Iemand die arbeid verricht op basis van loon of salaris in dienst van bedrijven en instellingen.

Winning en nijverheid (C/F) - SBI-codering:

C: Delfstoffenwinning.

D: Industrie.

E: Openbare voorzieningsbedrijven.

F: Bouwnijverheid.

WWB-uitkeringen - Uitkeringen aan thuiswonenden krachtens de Wet Werk en Bijstand. De uitkomsten geven niet het aantal personen weer dat afhankelijk is van een bijstandsuitkering, maar het aantal uitkeringen dat aan huishoudens is toegekend. Dit is met name van belang bij huishoudens van (echt)paren; hoewel bij (echt)paren beide partners voor gelijke delen recht hebben op de uitkering, is er toch sprake van slechts één uitkering en worden alleen de kenmerken van degene die de uitkering daadwerkelijk heeft aangevraagd in beschouwing genomen. Doordat bij (echt)paren de uitkering overwegend wordt aangevraagd door de man, zijn gegevens over vrouwen in de uitkomsten ondervertegenwoordigd. Het nationaal totaal is inclusief de WWB-uitkeringen waarbij de aanvrager 65 jaar of ouder is, waarbij de leeftijd van de aanvrager onbekend is of waarbij het geslacht van de aanvrager onbekend is.

WWB-uitkeringen, relatief - Bij het bepalen van het aantal WWB-uitkeringen per duizend huishoudens vindt enige vertekening plaats omdat de standcijfers van het aantal WWB-uitkeringen per 31 december en het aantal huishoudens per 1 januari van het betreffende jaar zijn.

WW-uitkeringen - Uitkeringen krachtens de Werkloosheidswet (WW). Afhankelijk van de arbeidsmarktsituatie voor de intreding van de werkloosheid kan aanspraak bestaan op meer dan één uitkering. Er is dan sprake van samenloop van uitkeringen. Bij een dergelijke samenloop zijn van elke uitkering de gegevens opgenomen. De tabellen geven dus geen informatie over het aantal mensen met één of meer uitkeringen, maar wel over het aantal WW-uitkeringen en de bijbehorende kenmerken van de uitkering of uitkeringsontvanger. Dit betekent dat formeel niet gezegd kan worden dat bijvoorbeeld mannen vaker een WW-uitkering hebben dan vrouwen, maar wel dat de uitkeringen vaker betrekking hebben op mannen dan op vrouwen. Het nationaal totaal is inclusief de WW-uitkeringen waarbij de leeftijd van de aanvrager onbekend is, waarbij de woon- of verblijfplaats van de aanvrager onbekend is of waarbij de aanvrager woonachtig is in het buitenland.

WW-uitkeringen, relatief - WW-uitkeringen per duizend inwoners van 15-64 jaar op 31 december.

Hoofdstuk 5 Bedrijfsvestigingen en landbouw

Bedrijf - De feitelijke transactor in het productieproces. Het wordt gekenmerkt door autonomie, beschrijfbaarheid en externe gerichtheid.

Bedrijfsvestiging - Bedrijven hebben één of meer locale eenheden, zogenaamde vestigingen. De meeste bedrijven bestaan uit één vestiging, een kleine zes procent van de bedrijven heeft meer dan één vestiging. Een vestiging is een afzonderlijk gelegen ruimte, terrein of complex van ruimten of terreinen, benut door een bedrijf voor de uitoefening van activiteiten. Vestigingen worden ingedeeld naar de economische activiteit van het bedrijf waartoe zij behoren.

Combinaties - Betreffen respectievelijk de gewassencombinaties, de diercombinaties en dier- en gewassencombinaties. Kortom alle bedrijven die niet behoren tot de hoofdtypen akkerbouw-, tuinbouw-, blijvende teelt-, graasdier- en hokdierbedrijven.

Commerciële dienstverlening (G/K) - Zie de toelichting van hoofdstuk 4.

Dunne mest - Alle rundveemest (uitgezonderd de stalmest van zoog-, mest- en weidekoeien), de weidemest van schapen, alle varkensmest en de mest van leghennen in een stalsysteem met dunne mest.

Fosfaat - Fosfaatproductie (als P₂O₅). Er zijn voor fosfaat geen gasvormige verliezen. De fosfaatexcretie is dus gelijk aan de hoeveelheid in de mest op het moment van aanwenden.

Graasdieren - Runderen, schapen, geiten en paarden.

Hokdieren - Hokdieren zijn varkens en pluimvee. Kalvenmesterijen worden niet als hokdierbedrijven geteld, maar als graasdierbedrijven.

Kalium – Kali-productie (als K_2O). Er zijn voor kalium geen gasvormige verliezen. De kali-excretie is dus gelijk aan de hoeveelheid in de mest op het moment van aanwenden.

Landbouw, bosbouw en visserij (A/B) - Zie de toelichting van hoofdstuk 4.

Mineralen per hectare cultuurgrond - De mineralen-uitscheidingsfactoren per hectare cultuurgrond zijn berekend met behulp van de totale cultuurgrond exclusief braakland (natuurbraak en groenbraak) en snel groeiend hout.

Niet-commerciële dienstverlening (L/O) - Zie de toelichting van hoofdstuk 4.

Overig vee - Schapen, paarden en pony's, geiten, konijnen, edelpelsdieren en pluimvee exclusief kippen.

Rundvee - Jongvee, melk- en kalfkoeien, zoogkoeien en vlees- en weidekoeien, fokstieren en kalveren.

Standaard Bedrijfsindeling (SBI) - Zie de toelichting van hoofdstuk 4.

Stikstofuitscheiding - Stikstofuitscheiding (als N-totaal) van de gehele veestapel in het gehele jaar.

Tuinbouw- en blijvende teeltbedrijven - Fruitteelt en boomkwekerij zijn samengenomen omdat het aantal blijvende teeltbedrijven in de meeste gemeenten erg laag is.

Varkens - Biggen, vleesvarkens en fokvarkens. De voorschriften van de EU-landbouwtelling schrijven voor dat een varken van minder dan 20 kg als een big wordt geteld en een varken meer dan 20 kg als een vleesvarken. In de praktijk zal de aard van het bedrijf (fokbedrijf of mestbedrijf) meer gewicht in de schaal leggen. Bijvoorbeeld: Een big van 23 kg op een fokbedrijf wordt als big geteld, terwijl een big van 23 kg op een mestbedrijf als vleesvarken wordt geteld.

Vaste mest - De stalmest van zoog-, mest- en weidekoeien, de stalmest van schapen en geiten, de pluimveemest in stalsystemen met vaste mest en de mest van konijnen en pelsdieren.

Winning en nijverheid (C/F) - Zie de toelichting van hoofdstuk 4.

Hoofdstuk 6 Verkeer en vervoer

Bedrijfsmotorvoertuigen - Bestelauto's (3- en 4-wielige vrachtoertuigen, waarvan het ledig gewicht vermeerderd met het laadvermogen ten hoogste 3500 kg bedraagt). Vrachtauto's (4- en meerwielige ongelede vrachtoertuigen, waarvan het ledig gewicht vermeerderd met het laadvermogen meer dan 3500 kg bedraagt). Trekkers (motorvoertuigen ingericht voor het trekken van opleggers). Speciale voertuigen (bedrijfsauto's voor bijzondere doeleinden zoals brandweerauto's, reinigungsauto's, takelwagens, enz.). Autobussen (motorvoertuigen ingericht voor het vervoer van 9 of meer passagiers (excl. bestuurder)).

Gemeentelijke en waterschapswegen - Wegen beheerd door gemeente of waterschap. Waterschapswegen vormen een belangrijk deel van het wegennet buiten de bebouwde kom van de provincies Noord-Holland, Zuid-Holland en Zeeland.

Motortweewielers - Motorrijwielen, scooters, motorcarriers en motorinvalidenwagens met een motorrijwielkentekenbewijs.

Motortweewielers, relatief - Per duizend inwoners op 1 januari.

Personenauto's - Motorvoertuigen ingericht voor het vervoer van ten hoogste 8 passagiers (exclusief bestuurder), met inbegrip van combinatiewagens.

Personenauto's, relatief - Personenauto's per duizend inwoners op 1 januari. Bij het bepalen van het aantal voertuigen per geografische eenheid wordt uitgegaan van de

woon- of vestigingsplaats die is opgegeven bij de tenaamstelling van het kenteken. Grote leasemaatschappijen in gemeenten als Gouda en Haarlemmermeer vertekenen het aantal personenauto's per duizend inwoners.

Provinciale wegen - Wegen beheerd door de provincie.

Rijkswegen - Wegen beheerd door het Rijk.

Totale weglengte - Totale lengte van alle wegen die worden beheerd door wegbeheerders als het Rijk, provincies, gemeenten en waterschappen, voorzien van een straatnaam of nummer, waarop verkeer met motorvoertuigen op meer dan twee wielen is toegestaan. Fiets- en voetpaden zijn uitgesloten.

Verkeersdoden - Met verkeersdoden worden de weggebruikers bedoeld die overleden zijn ten gevolge van een plotseling optredende gebeurtenis op de openbare weg, verband houdend met het verkeer, waarbij ten minste één rijdend voertuig was betrokken. Dus niet: bij ongevallen op plaatsen die niet opengesteld zijn voor openbaar rij- en ander verkeer; bij ongevallen die hebben plaatsgevonden op een gedeelte van een trein- of trambaan die geen deel uitmaakt van de openbare weg en door haar aard uitsluitend gebruikt kan worden door een trein of een tram; als het slachtoffer meer dan dertig dagen na het ongeval overlijdt; als de overledene reeds als slachtoffer van 'moord' of van 'zelfdoding' is geteld. Voor de vaststelling van het aantal verkeersdoden (inwoners en niet-inwoners van Nederland) als gevolg van een verkeersongeval op Nederlands grondgebied zijn gegevens uit drie bronnen gecombineerd:

1. Gegevens uit de door de arts of lijkschouwer ingevulde doodsoorzakenformulieren.
2. Rechtbankdossiers in geval van een niet-natuurlijke dood.
3. Ongevalrapporten die door de politie zijn opgemaakt.

Door deze koppeling en integratie van gegevens wordt het risico van onvolledigheid in de individuele bestanden geminimaliseerd.

Verkeersgewonden - Als gevolg van een door politie geregistreerd ernstig verkeersongeval waarbij sprake is van ziekenhuisopname. De cijfers betreffen de regio waar het ongeval heeft plaatsgevonden.

Verkeersongevallen - Door politie geregistreerde verkeersongevallen op de openbare weg, tengevolge waarvan ten minste één persoon is overleden of in het ziekenhuis is opgenomen. De cijfers betreffen de regio waar het ongeval heeft plaatsgevonden.

Vervoermiddelen - Motorvoertuigen die op 1 januari van het desbetreffende jaar in het voertuigenbestand van RDW Centrum voor Voertuigtechniek en -informatie voorkwamen en die voldoen aan de volgende criteria:

1. Het voertuig moet houderschapsplichtig zijn.
2. Het voertuig moet voldoen aan de Wet Aansprakelijkheid Motorvoertuigen (WAM).
3. De APK-datum (keuringsdatum) mag niet langer dan een jaar verlopen zijn.

Hoofdstuk 7 Oppervlakte, dichtheden en bodemgebruik

Agrarisch terrein - Terrein in gebruik voor glastuinbouw, of als grasland, tuinland, bouwland of boomgaard. Hierbij zijn de gegevens uit een ouder jaar, in deze publicatie het jaar 2003, herberekend naar de gemeentelijke indeling van 2006. Zie ook oppervlakte totaal.

Bebouwd terrein - Terrein in gebruik voor wonen, werken, winkelen, uitgaan, cultuur en openbare voorzieningen. Hierbij zijn de gegevens uit een ouder jaar, in deze publicatie het jaar 2003, herberekend naar de gemeentelijke indeling van 2006. Zie ook oppervlakte totaal.

Bevolkingsdichtheid - Aantal inwoners op 1 januari per vierkante kilometer land.

Bos en open natuurlijk terrein - Terrein in gebruik als bos, als droog of als nat open natuurlijk terrein. Hierbij zijn de gegevens uit een ouder jaar, in deze publicatie het jaar 2003, herberekend naar de gemeentelijke indeling van 2006. Zie ook oppervlakte totaal.

Omgevingsadressendichtheid - De OmgevingsAdressenDichtheid (OAD) van een gemeente is het gemiddeld aantal adressen per vierkante km binnen een cirkel met een straal van één kilometer op 1 januari. De OAD beoogt de mate van concentratie van menselijke activiteiten (wonen, werken, schoolgaan, winkelen, uitgaan etc.) weer te geven. Voor de berekening van de maatstaf is eerst voor ieder adres binnen een

gemeente de adressendichtheid vastgesteld van een gebied met een straal van één kilometer rondom dat adres. Daarna is het gemiddelde berekend van de omgevingsadressendichtheden van alle afzonderlijke adressen binnen de gemeente. Bij bovengemeentelijke indelingen is de adresgewogen OAD bepaald. Bij de berekening van de omgevingsadressendichtheid is rekening gehouden met gemeentelijke herindelingen, grenscorrecties en sloop. De OAD in tabel 7.2 is exclusief de nieuwe adressen van het betreffende kalenderjaar. De OAD in tabel 9.2 is berekend inclusief gegevens over de nieuwe adressen. Daarom wijkt de gemeentelijke OAD in tabel 7.2 af van de gemeentelijke OAD in de tabel met gegevens over wijken en buurten (tabel 9.2).

Oppervlakte binnenwater - Totale oppervlakte volgens de regionale indelingen op 1 januari van inlandig water in gebruik als vaarweg, recreatiewater, delfstofwinplaats, vloeien/of slibveld, alsmede spaarbekkens.

Oppervlakte buitenwater - Totale oppervlakte volgens de regionale indelingen op 1 januari van water onderhevig aan getijden.

Oppervlakte land - Totale oppervlakte land volgens de regionale indelingen op 1 januari. Binnenwater smaller dan zes meter, kwelders, schorren, moerassen, rietlanden e.d. is tot land gerekend.

Oppervlakte totaal - De totale oppervlakte is berekend uit digitale bestanden van de gemeentegrenzen welke worden samengesteld door de Topografische Dienst. De onderverdeling in land en water is berekend op grond van de meest recente gegevens afkomstig uit de statistiek van het Bodemgebruik (ook wel bodemstatistiek). De cijfers over het bodemgebruik liggen voor drie of vier jaar vast. Hierbij wordt de oppervlakte uit een ouder jaar, in deze publicatie het jaar 2003, herberekend naar de gemeentelijke indeling van 2006.

Oppervlakte water - Totale oppervlakte binnen- en buitenwater volgens de regionale indelingen op 1 januari. Binnenwater smaller dan zes meter, kwelders, schorren, moerassen, rietlanden e.d. is tot land gerekend.

Recreatieterrein - Terrein bestemd voor recreatief gebruik. Hierbij zijn de gegevens uit een ouder jaar, in deze publicatie het jaar 2003, herberekend naar de gemeentelijke indeling van 2006. Zie ook oppervlakte totaal

Woningdichtheid - Totaal aantal woningen op 1 januari per vierkante kilometer land (exclusief wooneenheden en recreatiewoningen).

Hoofdstuk 8 Regionale indelingen 2006

Arrondissement - Aanduiding van de rechtsgebieden van de 19 rechtbanken. Elk arrondissement bestaat uit een aantal kantongebieden.

Brandweergebied - De indeling naar 25 brandweergebieden is afkomstig van het Ministerie van Binnenlandse zaken. De indeling wordt jaarlijks geactualiseerd op basis van de begrotingen van de brandweerregio's.

COROP-gebied - Indeling in 40 gebieden omstreeks 1970 ontworpen door de Coördinatie Commissie Regionaal OnderzoekProgramma, waaraan de indeling haar naam dankt.

COROP-plusgebied - Onderverdeling van de COROP-gebieden Utrecht, Overig Groot-Amsterdam, Agglomeratie 's-Gravenhage, Zuidoost-Zuid-Holland en Flevoland.

COROP-subgebied - Onderverdeling van de COROP-gebieden Groot-Amsterdam, Groot-Rijnmond en Noordoost-Noord-Brabant.

Economisch-geografische gebied - Uit 1920 daterende economisch-geografische indeling in 129 gebieden.

GGD-gebied - In 1990 door het toenmalige Ministerie van WVC vastgestelde indeling in samenwerkingsgebieden voor de gemeentelijke gezondheidsdiensten.

Grootstedelijke agglomeratie - Bij grootstedelijke agglomeraties gaat het om aaneengesloten gebieden met een stedelijke bebouwing. In totaal zijn 22 grootstedelijke agglomeraties onderscheiden.

Landbouwgebied - Herziene indeling in 66 gebieden, die in 1991 door de Adviescommissie Landbouwstatistiek is vastgesteld.

Landbouwgebied (groep) - Clustering van de 66 landbouwgebieden tot 14 groepen van landbouwgebieden.

Landsdeel - Indeling naar 4 landsdelen die wordt gevormd door een regionale groepering van provincies.

NUTS-gebied - De "Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques" (NUTS) wordt voor de regionalisering van Statistiek door Eurostat gehanteerd. Deze indeling bevat voor Nederland de volgende niveaus:

- NUTS 1: Landsdelen.
- NUTS 2: Provincies.
- NUTS 3: COROP-gebieden.

Politieregio - Indeling in 25 politieregio's welke in 1990 door het Ministerie van Justitie is ontworpen.

Provincie - Bestuurlijke onderverdeling van het Nederlands grondgebied die sinds het instellen van de provincie Flevoland per 1 januari 1986 12 bestuurlijke eenheden telt.

Ressort - Indeling van de rechtsgebieden van de 5 gerechtshoven. Elk ressort bestaat uit een aantal arrondissementen.

RPA-gebied - Voor arbeidsmarktinformatie zijn in 2002 door de Regionale Platforms Arbeidsmarkt 34 RPA-gebieden afgeleid uit de 131 werkgebieden van de Centra voor Werk en Inkomen (CWI).

Stadsgewest - Bestaat uit grootstedelijke agglomeraties en het omringende gebied dat geïntegreerd is op deze agglomeratie. De 22 stadsgewesten bevatten het grondgebied van de 22 grootstedelijke agglomeraties met het daarbij behorende "verzorgingsgebied".

Toeristengebied - In 1972 ontworpen indeling in 17 gebieden voor statistiek op het terrein van de toeristische dienstverlening en vrijetijdsbesteding.

Wgr-samenwerkingsgebied - Lokalisering van gemeenten per samenwerkingsgebied volgens de Wet gemeenschappelijke regelingen (Wgr). De opgenomen Wgr-indeling telt 42 gebieden.

Hoofdstuk 9 Kerncijfers wijken en buurten

Bedrijfsauto's - Zie de toelichting van bedrijfsmotorvoertuigen van hoofdstuk 6.

Bevolkingsdichtheid - Zie de toelichting van hoofdstuk 7.

Buurt - Kleine sociale ruimtelijke eenheid met een homogeen karakter. Homogeen wil zeggen dat één functie dominant is. Bijvoorbeeld woonfunctie (woongebied), werkfunctie (industriegebied) of recreatieve functie (natuurgebied).

Gemiddelde huishoudensgrootte - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Eenpersoonshuishoudens - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Gemiddelde woningwaarde - Er is geen WOZ-waarde opgenomen als de woningvoorraad kleiner is dan 5 of het aantal WOZ-objecten kleiner is dan 50. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 3.

Herkomstgroepering - Percentage is vermeld bij meer dan 50 inwoners per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Huishoudens met kinderen - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Huishoudens zonder kinderen - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Inwoners - Aantal inwoners op 1 januari 2006. Percentage bij leeftijdsklasse is vermeld bij meer dan 50 inwoners per buurt.

Marokko - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Motortweewielers - Zie de toelichting van hoofdstuk 6.

Motorvoertuigen per 1 januari 2006 - Inclusief de motorvoertuigen die geregistreerd staan op het adres van een lease- of verhuurbedrijf. De motorvoertuigen die staan ingeschreven op postbusadressen zijn niet meegeteld bij de aantallen van de wijken en buurten, maar wel in de gemeentelijke totalen.

Nederlandse Antillen/Aruba - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Niet-westerse allochtonen - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Omgevingsadressendichtheid - Zie de toelichting van hoofdstuk 7. De omgevings-adressendichtheid (OAD) in tabel 9.2 wijkt af van die in tabel 7.2 waarin de OAD berekend is zonder gegevens over de nieuwe adressen van het betreffende kalenderjaar.

Oppervlakte land - Zie de toelichting van hoofdstuk 7.

Oppervlakte totaal - Zie de toelichting van hoofdstuk 7.

Oppervlakte water - Zowel binnen- als buitenwater op gemeenteniveau en alleen binnenwater per wijk of buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 7.

Particuliere huishoudens - Gegevens zijn vermeld bij meer dan 10 huishoudens per buurt. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Personenauto's - Zie de toelichting van hoofdstuk 6.

Personenauto's t.o.v. 2005 - Het percentage verandering in het totaal aantal personenauto's per buurt, wijk of gemeente ten opzichte van het voorgaande jaar. Hierbij is gecorrigeerd voor eventuele hercoderingen van adressen en ook voor veranderingen van de grenzen. De jaarmuatie is vermeld bij minimaal 50 personenauto's in het voorgaande jaar per buurt.

Personenauto's per huishouden - Het aantal personenauto's per huishouden op 1 januari. De personenauto's zijn regionaal ingedeeld met behulp van de kentekenregistratie. Personenauto's die geregistreerd staan op het adres van het lease- of verhuurbedrijf vertekenen daarom de autodichtheid per huishouden. Het aantal personenauto's per huishouden is vermeld bij minimaal 50 huishoudens en bij een waarde van maximaal 2,5 personenauto's per huishouden.

Personenauto's per km² - Het aantal personenauto's per km² land op 1 januari. De personenauto's zijn regionaal ingedeeld met behulp van de kentekenregistratie. Personenauto's die geregistreerd staan op het adres van het lease- of verhuurbedrijf vertekenen daarom de autodichtheid per km². Het aantal personenauto's per km² is vermeld bij minimaal 50 huishoudens en bij een waarde van maximaal 2,5 personenauto's per huishouden.

Stedelijkheid - Zeer sterk stedelijk (1), sterk stedelijk (2), matig stedelijk (3), weinig stedelijk (4), niet stedelijk (5). Zie verder de toelichting van hoofdstuk 1.

Uitkeringen ABW/WWB - Voorlopig aantal algemene bijstandsuitkeringen per 31 maart krachtens de Algemene Bijstandswet en met ingang van 1 januari 2004 de Wet Werk en Bijstand. Aantal is vermeld bij meer dan 50 huishoudens per buurt. Zie verder de toelichting bij hoofdstuk 4.

Uitkeringen ABW/WWB per 1 000 huishoudens - Aantal uitkeringen ABW/WWB per 31 maart per duizend huishoudens per 1 januari.

Westerse allochtonen - Zie de toelichting van hoofdstuk 1.

Wijk - Onderdeel van een gemeente waarin een bepaalde vorm van bodemgebruik of bebouwing overheerst. Een wijk bestaat uit één of meer buurten.

Woningvoorraad - Woningen met een onbekende wijk/buurtcode zijn niet meegeteld bij de aantallen per wijk en buurt, maar wel in de gemeentelijke totalen. Zie verder de toelichting van hoofdstuk 3.

Enkele gebruikte afkortingen

CBS	=	Centraal Bureau voor de Statistiek
COROP	=	Coördinatie Commissie Regionaal Onderzoekprogramma
CR	=	COROP-gebied
G4	=	Amsterdam, Rotterdam, 's-Gravenhage en Utrecht
GBA	=	Gemeentelijke Basisadministratie
GGD	=	Gemeentelijke gezondheidsdienst
GOM	=	Gemeente Op Maat
IOAW	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte werkloze werknemers
IOAZ	=	Wet inkomensvoorziening oudere en gedeeltelijk arbeidsongeschikte gewezen zelfstandigen
KWB	=	Kerncijfers Wijken en Buurten
LD	=	Landsdeel
NUTS	=	Nomenclature des Unités Territoriales Statistiques
OAD	=	Omgevingsadressendichtheid (het gemiddelde aantal adressen per km ² binnen een cirkel met een straal van één kilometer)
PV	=	Provincie
RKN	=	Regionale Kerncijfers Nederland
RPA	=	Regionale Platforms Arbeidsmarkt
SBI	=	Standaard Bedrijfsindeling
SVG	=	Scalable Vector Graphics
VINEX	=	Vierde Nota ruimtelijke ordening Extra
Wajong	=	Wet arbeidsongeschiktheidsvoorziening jonggehandicapten
WAO	=	Wet op de arbeidsongeschiktheidsverzekering
WAZ	=	Wet arbeidsongeschiktheidsverzekering zelfstandigen
Wgr	=	Wet gemeenschappelijke regelingen
WOZ	=	Wet waardering onroerende zaken
WWB	=	Wet werk en bijstand
w.o.	=	waaronder (als opsomming niet uitputtend is)
w.v.	=	waarvan (als opsomming uitputtend is)

Aan deze publicatie werkten mee

Duncan Beeckman
Caroline van Houwelingen
Basho Poelman
Hans Righolt

MEER WETEN?

Bekijk ook eens onze website

<http://www.tilburg-taxatie.nl>

